

Forsvarets stabsskole

Våren 2010

Masteroppgave

Hybridkrig – militærteoriens Janusansikt?

I hvilken grad kan *hybridkrig* som militærteoretisk begrep bidra til innsikt i pågående og fremtidige komplekse væpnede konflikter?

Geir Karlsen

Abstract

This thesis examines the theoretical construct of *hybrid war*, a newly introduced concept for rethinking modern complex conflicts. The study departs from the following research question: “*How is hybrid war understood, and to what extent does the hybrid war construct support a useful perception of contemporary and prospective armed conflicts?*” The aim of the study is twofold: Firstly, to conceptualize the term *hybrid war*, both by defining the context, and by suggesting a framework for analysis. And, secondly, to analyse whether this theoretical construct contributes to a useful and substantial insight for understanding ongoing and emerging armed conflicts of our time.

The working method comprises an extensive analysis of written material on military theory such as books, reports and monographs, in addition to historical and contemporary studies, as well as articles and a variety of internet sources. Additionally, a two-case empirical study – on *the Second Lebanon War in 2006* and *the Russo-Georgian War in 2008* respectively – is added to evaluate the feasibility of the *hybrid war* construct as an academic tool.

The thesis suggests that the *hybrid war* construct provides a useful instrument to examine the dynamics and logics of a conflict actor’s planning, preparation and execution of armed resistance and combat operations against a superior high-technology conventional opponent. As such, the concept emerges within an asymmetric context employing both kinetic as well as non-kinetic means. A so-called hybrid actor is characterised by one who utilizes capabilities within the spheres of conventional, irregular, terrorist, and criminal approaches, including ‘soft-war’ approaches like information warfare and cyber-attack. *Hybrid war* is executed in an orchestrated “convergence and combination”-like fashion.

By conclusion, the *hybrid war* construct may pave the way for a new way of thinking with regards to contemporary armed conflicts, challenging the academic establishment and encouraging the military policymakers towards a renewed concept development.

Forord

Denne studien er en del av masterstudiet ved Forsvarets stabsskole. Arbeidet med studien har foregått gjennom vinteren og våren 2010. Når det i disse dager settes sluttstrek for nesten seks måneders arbeid, er en lang metodereise over, og resultatet sendes til trykken.

I forbindelse med undervisning i fagmodulene *Militærmakt i komplekse konflikter* og *Anvendelse av militærmakt* høsten 2009, ble jeg oppmerksom på et for meg nytt begrep. *Hybridkrig* hadde jeg aldri før hørt om, og det virket ansporende på meg at heller ikke andre så ut til å vite mye. Derfor ble interessen vekket for å lære mer om hva dette begrepet egentlig kunne bety, og hvilken nytte det kunne ha. Dermed ble min masteroppgave et teoridrevet studium av et militærteoretisk begrep.

Et halvt år i en slik prosess er ingen soloprestasjon. Derfor er det på sin plass å takke de mest trofaste hjelperne. Først og fremst min veileder Oblt Harald Høiback ved FSTS som gjennom konstruktive innspill har klart å holde meg på tå hev gjennom dette halvåret. Mye hadde vært ugjort uten hans kompetanse og kritiske veiledning. Jeg vil også takke Oblt Anders Henriksen ved NATOs hovedkvarter SHAPE for verdifull kritikk og gode innspill mht kontekst, relevans og språklig sammenheng. Begge to har vært gode sparringspartnere.

Dernest må det tilfalle mine medstudenter og faglige lærekrefter ved Forsvarets stabsskole en samlet takk. Kritikk, kildehjelp og oppmuntrende tilrop har vært både nødvendig og velkommen støtte. Takk også til bibliotekarene ved Forsvarets høgskoles bibliotek som har gjort min kildejakt mye mindre strevsom enn den kunne ha blitt.

Sist, men ikke minst, en stor takk til Elisabeth, som med tålmodighet, forståelse og motiverende hjelpsomhet har bidratt til at mitt akademiske prosjekt kom i havn.

Til slutt vil jeg understreke at studiens eventuelle feil, mangler og svakheter helt og holdent er mitt eget ansvar.

Lillestrøm, 25.mai 2010,

Geir Karlsen

Prolog

*I romersk mytologi var **Janus** kjent som åpenhetens og nyvinningens gud. I tider med krig holdt han dørene på Geminus, sitt eget tempel, åpne for soldater som ville velsignes med seiersegenskaper. De åpne dørene har senere blitt tillagt egenskaper som endring og nyutvikling. **Janus** står for en ny begynnelse.*

***Janus' ansikt** var ikke ett – men flere. En vanlig tolkning er dualitet eller flersidighet. Gudens ansikter var vendt i hver sin retning for å overvåke og observere. Denne vaksomheten symboliserer ofte oversikt, innsikt og vidsyn. Derfor har enkelte epoker tolket inn Janus' evne til å forutse og predikere hendelser og hendelsers utfall – i sin tid medførende romernes søken etter råd og veiledning omkring vanskelige beslutninger og veivalg.*

I vår tid fremstilles ofte Janus med to ulike ansikter – muligens for å visualisere kompleksiteten menneskeheten opplever i moderne tid, kanskje for å illustrere utfordringene med å skille én oppfatning og fremstilling av virkeligheten fra andre.

Konflikters kompleksitet er et anerkjent faktum både i krig og relativ fred. Denne studiens tittel synliggjør både kompleksitet og teorimessig utvikling, og underbygger intensjonen om at hybridkrig – i likhet med Janus – kan motivere til endring og innsikt.

Innholdsfortegnelse

ABSTRACT	3
FORORD	4
PROLOG	5
INNHALDSFORTEGNELSE	7
FIGUROVERSIKT	8
1 Introduksjon	9
1.1 INNLEDNING	9
1.2 PROBLEMFORMULERING OG PROBLEMSTILLING	10
1.3 BEGREPSUTVIKLING – DRIVKREFTER OG FOKUSNIVÅER	12
1.4 STUDIENS STRUKTUR OG AVGRENSNING	15
2 Metode og kilder	17
2.1 HYBRIDKRIG – ET FORSKBART TEMA?	17
2.2 METODE	18
2.3 VALIDITET OG RELIABILITET – DATAGRUNNLAGETS KVALITET	19
2.4 STUDIENS KILDEGRUNNLAG	19
2.4.1 Kildegrunnlag for generell militærteori og hybridkrig	19
2.4.2 Kildegrunnlag for tilfellestudiene	21
2.4.3 Debatten om hybridkrig – vurdering av kilders opprinnelse og motivasjon	23
3 Hybridkrig som teoretisk rammeverk	25
3.1 HYBRIDKRIGENS UTGANGSPUNKT	25
3.1.1 Symmetrisk eller asymmetrisk tilnærming i krig	25
3.1.2 Kinetisk eller ikke-kinetisk metodevalg i krig	26
3.2 BEGREPET HYBRIDKRIG	28
3.2.1 Hybridkrigens kontekst: aktører, metoder og effekten av hybride trusler	28
3.2.2 Den konvensjonelle dimensjonen	31
3.2.3 Den irregulære dimensjonen	32
3.2.4 Terrorisme- og kriminalitetsdimensjonen	34
3.2.5 Informasjons- og cyberkrigdimensjonen	36
3.3 HYBRIDKRIG OPPSUMMERT – RAMMEVERK FOR ANALYSE AV TILFELLESTUDIER	38
4 Hybridkrig i praksis – to tilfellestudier	42
4.1 KRIGEN MELLOM ISRAEL OG HEZBOLLAH I 2006	42
4.1.1 Krigsutbrudd – opptakt og rasjonale	43
4.1.2 Krigen i lys av hybridkrigbegrepet	48
4.1.3 Vurderinger av funn	52
4.2 KRIGEN MELLOM RUSSLAND OG GEORGIA I 2008	55
4.2.1 Krigsutbrudd – opptakt og rasjonale	55
4.2.2 Krigen i lys av hybridkrigbegrepet	59
4.2.3 Vurderinger av funn	62
4.3 OPPSUMMERING AV FUNN I TILFELLESTUDIER	63
5 Hybridkrigbegrepet – på vei mot en teori?	66
5.1 ANDRE TEORETISKE STRØMNINGER BESLEKTET MED HYBRIDKRIG	66
5.1.1 Fjerdegenerasjonskrigføring (4GW)	66
5.1.2 Opprør (IN) og opprørsbekjempelse (COIN)	70
5.2 MILITÆRTEORI SOM DISIPLIN	73
5.3 HYBRIDKRIG – EN TANKEKONSTRUKSJON ELLER ET NYTTIG MILITÆRTEORETISK KONSEPT?	74
6 Avslutning	76
6.1 OPPSUMMERING	76
6.1.1 "Hvordan forstås hybridkrig?"	76
6.1.2 "I hvilken grad kan dette begrepet bidra til innsikt i komplekse væpnede konflikter?"	77
6.2 STUDIENS BIDRAG	79
Kildeliste	81

Figuroversikt

Figur 1 - Hybridkrigens idemessige posisjon i forhold til konvensjonell og irregulær krig.....	10
Figur 2 - Begrepstrekanten: term, fenomen og begrep.....	13
Figur 3 - Sammenhengen mellom hybridkrig som term, fenomen og begrep.....	15
Figur 4 - Skjematisk oversikt over studiens arbeidsprosess.....	18
Figur 5 - Hybridkrigens typologi.....	28
Figur 6 - Hybridkrigens kontekst.....	30
Figur 7 - Rammeverk for analyse av studiens tilfellestudier.....	41
Figur 8 - Oversiktskart Libanon 2006.....	42
Figur 9 - Oversiktskart Georgia 2008.....	55

“The categories of warfare are blurring and no longer fit into neat, tidy boxes. One can expect to see more tools and tactics of destruction - from the sophisticated to the simple - being employed simultaneously in hybrid and more complex forms of warfare.”

Robert M. Gates, U.S. Secretary of Defense
(National Defense University 2008)

1 Introduksjon

1.1 Innledning

Fremvekst av tidsriktige akronymer, begrep og såkalte moteord for å beskrive et fenomen eller en handling er ikke uvanlig. Innenfor fagområdet *militærteori*¹ skjer dette med jevne mellomrom. En samtale eller en meningsutveksling kan forenkles ved hjelp av presise begrep. Spørsmålet er likevel om moteriktige begrepskonstruksjoner eller merkelapper i alle tilfeller faktisk bidrar til økt kunnskap. Enkelte kritikere vil sågar påstå at de i større grad bidrar mer til forvirring enn til opplysning. *Hybridkrig* (eng: *Hybrid Warfare*) er et slikt begrep.² De som tar denne betegnelsen i bruk hevder at begrepsinnholdet representerer noe særegent holdt opp mot vår tids konflikter. En av disse er den australske professoren Alan Dupont som påstår at:

The state on state conflicts of the 20th century are being replaced by hybrid wars and asymmetric contests in which there is no clear-cut distinction between soldiers and civilians and between organised violence, terror, crime and war (Dupont, 2002, s. 2).

Her indikeres at interstatlige kriger, de ”tradisjonelle”, i vår tid viker plass for en ny type krig, som blander tradisjonelle og utradisjonelle metoder, og hvor aktører både kan være statlige og ikke-statlige. Ser man på noen særtrekk i utviklingen av krig og konflikt de siste to tiår, vil flere enn Dupont hevde at det har oppstått et ”tomrom” mellom ytterpunktene *konvensjonell krig*³ og *irregulær krig*⁴ hvor det tilsynelatende finnes konflikttyper som ennå ikke er godt nok analysert. Der både konvensjonell krig og irregulær krig virker å være godt analysert og omtalt eksempelvis gjennom doktriner, vil enkelte militærteoretikere hevde at væpnede konflikter i denne delen av konfliktspennet mangler både forskning, innsikt og presise begreper. Betegnelsen *hybridkrig* har delvis av denne grunn forsøksvis blitt benyttet for å uttrykke innholdet i konfliktene som oppstår i dette ”tomrommet”. En enkel modell kan

---

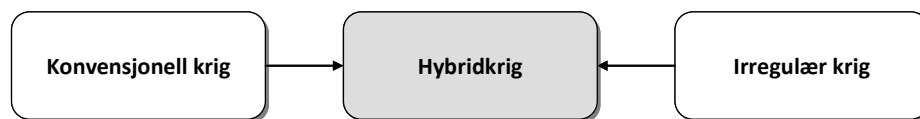
¹ *Militærteori* kan generelt betraktes som læren om krigens natur og karakter.

² *Hybrid Warfare* er en amerikansk betegnelse på en alternativ tilnærming til moderne komplekse konflikter. Min oversettelse til *hybridkrig* er gjort for å forenkle språkbruken i studien, og har ingen referanse til eksisterende norsk litteratur eller offisiell terminologi. Betegnelsen fremstilles i *kursiv* gjennom oppgaven for tydeliggjøring. Ordet *hybrid* betyr ”noe som fremkommer ved krysning eller sammensetning av flere elementer.” Hentet fra: <http://www.snl.no/hybrid>. Ordet, eller sammenstillinger av det, er tidligere ikke brukt i nevneverdig grad innenfor militærteori for å omtale konflikttyper eller former for krigføring.

³ *Konvensjonell krig* har ingen ensartet og definert beskrivelse, men her kan dette uttrykket sammen med *tradisjonell krig* best forstås som typiske symmetriske kriger mellom forholdsvis likeverdige militære strukturer. Forståelsen *stat-mot-stat* og *statlig kontrollerte militærsystemer* kan også være dekkende.

⁴ *Irregulær krig* er som konvensjonell krig ingen fastsatt terminologi. Det kan gis karakteristikk som ukonvensjonell, geriljakrig, opprør, terrorisme, asymmetrisk krig osv. En behandling av begrepet kan leses i den amerikanske publikasjonen *Irregular Warfare Special Study* (US Joint Warfighting Center, 2006).

illustrere *hybridkrigens* idemessige plassering i spenningsfeltet mellom konvensjonell og irregulær krig:

Figur 1 - Hybridkrigens idemessige posisjon i forhold til konvensjonell og irregulær krig⁵

En slik fremstilling indikerer at *hybridkrig* vil kunne kjennetegnes både av konvensjonelle og irregulære elementer. Og skal vi tro arbeidet som pågår i den nordatlantiske alliansen (NATO), er nye betegnelser på pågående og fremtidige konflikter fremdeles aktuelt i den vestlige verden. NATO beskriver *hybridkrig* sammen med humanitære operasjoner og støtte til nasjonsbygging som et av alliansens mulige fremtidige innsatsområder (NATO, 2009b). Uavhengig av akademisk og praktisk ståsted er det derfor av interesse å finne ut om de nye begrepene, i denne sammenheng *hybridkrig*, er nyttige akademiske verktøy for å gi innsikt i og forstå de mekanismene som vil kunne påvirke eller diktere fremtidens konflikter.

1.2 Problemformulering og problemstilling

Bakgrunnen for at *hybridkrig* som begrep i økende grad har kommet i fokus, kan i hovedsak spores tilbake til USA, og debatten rundt sikkerhetstrusler og anvendelse av militærmakt etter terrorangrepet 11. september 2001 (9/11). Selv om begrepet ved enkelte anledninger ble brukt før år 2000⁶, er det først i årene etter 9/11 at bruken har tiltatt og har fått det innhold som er relevant for denne studien. En hovedbidragsyter i utviklingen av begrepet er den pensjonerte amerikanske offiseren Frank G. Hoffman fra det amerikanske marinekorpset (USMC), som forfattet en studie kalt *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars* (Hoffman, F. G., 2007). Her gjør han et forsøk på å sette *hybridkrig* i sammenheng med det han mente å se var nye typer trusler og konflikter.

Forut for sin egen studie har både Hoffman og general James Mattis (USMC og tidligere øverstkommanderende for NATOs transformasjonskommando Allied Command Transformation (ACT)), berørt og omtalt *hybridkrig* (Mattis & Hoffman, 2005). I tillegg har både det amerikanske forsvarsdepartementet (US DoD, 2005) og NATO (NATO, 2009b) tatt tak i begrepet hybride trusler (*hybrid threats*) i et forsøk på å sette nye merkelapper på moderne konfliktkontekst.

⁵ Dette er et forenklet utgangspunkt. Som studien vil vise inneholder *hybridkrig* flere elementer og dimensjoner enn det som skissemessig vises her.

⁶ Se for eksempel masteroppgaven *Spec Fi: The United States Marine Corps and Special Operations* skrevet av Robert G. Walker (1998), hvor han omtaler samarbeidet mellom spesialstyrker og det amerikanske marinekorpset som *hybrid warfare*.

Dette er imidlertid ikke uproblematisk ifølge flere kritikere. Både militærteoretikere og stadig tjenestegjørende offiserer stiller seg undrende til nødvendigheten av hyppige og tilsynelatende ufunderte lanseringer av det som kan kalles ”nye navn på gammelt nytt”. En aktiv kritiker er en av direktørene ved instituttet for strategiske studier ved U.S. Army War College, Dr. Antulio J. Echevarria II, som ved flere anledninger har satt spørsmålsteget ved behovet for nye begreper, samtidig som han forsøker å argumentere for svakheter ved grunnlaget til det aktuelle begrep. I særlig grad gjelder dette for mangler ved det historiske grunnlaget.⁷

Man kan også følge debatten på amerikanske nettsteder hvor kritikerne av begrepet *Hybrid Warfare* hevder at man ikke må blande flere intetsigende og kompliserende begreper og sammenhenger inn i forståelsen konflikter som allerede er komplekse nok.⁸

Spenningen mellom begrepets forkjempere og dets kritikere indikerer at *hybridkrig* i skrivende stund ikke kan sies å være en anerkjent militærteoretisk retning. Dette påpekes blant andre av den amerikanske seniorforskeren Nathan Freier ved Center for Strategic and International Studies i USA, en nøkkelperson i utviklingen av *National Defense Strategy 2005* (NDS 05), og som kommenterte debatten rundt *hybridkrig* slik: ”Hybrid war may not yet be reducible to a pristine, doctrine-ready definition.”(Freier, 2009, s. 81).

Studiens hovedanliggende er å undersøke begrepet *hybridkrig*, herunder forsøke å forstå hvorfor et slikt teoretisk begrep lanseres, samt hvor anvendbart begrepet er for analyseformål. En vesentlig del av studien blir dermed å klargjøre *innholdet i hybridkrig* for å muliggjøre en vurdering mot andre beslektede begreper. En like viktig del blir å undersøke om begrepet er nyttig i militærteoretisk forstand for å gi en innsikt i og forståelse av faktorer som trusler, aktører, mål og midler i pågående og fremtidige komplekse væpnede konflikter.⁹ I dette ligger en vurdering av om begrepet kan anses som militærteori.

Studiens problemstilling er som følger:

Hvordan forstås *hybridkrig*, og i hvilken grad kan dette begrepet bidra til innsikt i komplekse væpnede konflikter?

---

⁷ To eksempler på slik kritikk fra Echevarria II's side fremkommer i monografiene *Challenging Transformation's Clichés* (2006) og *Wars of Ideas and the War of Ideas* (2008).

⁸ Ett eksempel på en slik bloggkritikk er fremsatt av professor Thomas M Huber på nettforumet til det amerikanske Combined Arms Center. Hentet fra: <http://usacac.army.mil/BLOG/blogs/hist/archive/2009/02/12/huber-comments-on-hybrid-warfare-and-compound-warfare-for-dmh-faculty-and-others-interested.aspx>. (Lest 27.januar 2010). Huber er selv et av opphavene til ideen om *Compound Warfare*, et beslektet begrep til *hybridkrig*, og mener at Hoffman i sitt konsept mangler flere komponenter for å kalle det en strategisk teori.

⁹ Betegnelsen *kompleks* benyttes i denne studien om konflikter som kan regnes som moderne. I denne sammenheng erkjennes at krig og konflikt alltid har vært preget av kompleksitet, men at trekkene ved væpnede konflikter etter Den kalde krigen, og særlig etter 9/11, rettferdiggjør en mer bevisst bruk av en slik betegnelse.

En operasjonalisering av problemstillingen kan innledes med en definisjon hentet fra Frank G. Hoffmans studie for å påvise noen av elementene i *hybridkrig*:

Hybrid Wars incorporate a range of different modes of warfare, including conventional capabilities, irregular tactics and formations, terrorist acts including indiscriminate violence and coercion, and criminal disorder (Hoffman, F. G., 2007, s. 14).

Her indikeres det at denne formen for konflikt inneholder både konvensjonelle og irregulære elementer, men også innslag av kriminell og terroristlignende virksomhet.¹⁰ En mer utfyllende presisering av hva som menes med hybrid og *hybridkrig* i denne sammenheng er en av studiens fremste ambisjoner – og vil bli viet større plass særlig i kapittel 3.

En fyllestgjørende drøfting av begrepet ”krig” faller på utsiden av denne studien.¹¹ Her velges imidlertid som grunnlag å benytte samme definisjon på krig som i Forsvarets fellesoperative doktriner fra 2007, der krig er ”[e]t voldelig sammenstøt mellom stater eller samfunnsgrupper knyttet til uoverensstemmelser mellom interesser, ideer, følelser, ressurser eller territorier med det formål å forstyrre likevekten mellom partene.” (Forsvarsstaben, 2007, s. 176). De senere år har begrepet krig ofte blitt erstattet med begrepet *væpnet konflikt* for å markere en avstand og beskrive en økt kompleksitet i forhold til en totalkrigstankegang som lå til grunn under og etter siste verdenskrig. I denne studien benyttes betegnelsen krig også i betydningen væpnet konflikt.¹²

Som en inngang til behandlingen av begrepet *hybridkrig* vil det i det følgende kort redegjøres for noen av drivkreftene bak utvikling av begreper generelt.¹³ Kunnskap om disse mekanismene kan bidra til å øke forståelsen for motivasjonen bak introduksjonen av nettopp dette begrepet.

1.3 Begrepsutvikling – drivkrefter og fokusnivåer

Hensikten med dette avsnittet er todelt: For det første å sette fokus på at det eksisterer flere og noen ganger motstridende interesser i det å frembringe nye begrepskonstruksjoner, noe som

---

¹⁰ Det eksisterer i skrivende stund trolig ingen entydig oppfatning innenfor academia om betydningsinnholdet for disse elementene, og hver for seg er de gjenstand for omfattende teoretisk meningsbrytning. I denne studien vil de behandles mer detaljert i kapittel 3 som del av beskrivelsen av begrepet *hybridkrig*.

¹¹ For en lettfattelig gjennomgang av hva man i dag kan legge i begrepet krig anbefales boken *Hva er krig?* skrevet av professor i internasjonale konfliktstudier Øyvind Østerud (2009).

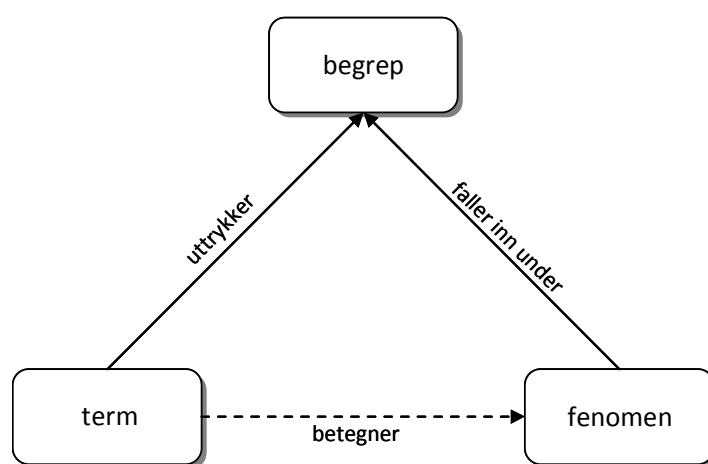
¹² Betegnelsene *krig*, *væpnet konflikt*, *militær konflikt* eller bare *konflikt* brukes litt om hverandre gjennom studien for språklig variasjon. Disse betegnelsene skal ikke dermed forstås ulikt, men knyttes til den definisjonen som er presentert for krig i FFOD.

¹³ Betegnelsene *begrepet hybridkrig* eller *hybridkrigbegrepet* brukes bevisst for å vise at det ikke skal sidestilles med en teori. Hvorvidt begrepet bør betraktes som en teori, kan være avhengig av flere forhold som diskuteres i studien, og denne problemstillingen behandles mot slutten av studien.

kan understøtte drøftingen av hybridkrigbegrepet. For det andre å synliggjøre hvilke tankemessige og praktiske plan denne studien befinner seg på.

Som rammeverk for denne diskusjonen tas utgangspunkt i en modell som i sin tid ble lansert av de to britiske filosofene Charles Kay Ogden og Ivor Armstrong Richards (1949), av mange kalt *Ogdens trekant*.¹⁴ Modellen viser at et ord (term), for eksempel *hybridkrig*, i seg selv ikke har verdi uten at det kan knyttes til et begrepsinnhold. Et ord trenger dermed en tilknyttet betydning for at det skal være meningsfylt å bruke det i en diskusjon.¹⁵

Et ord, eller term, skal dermed uttrykke en mening samtidig som det betegner det observerte fenomenet. Denne sammenhengen kommer frem i en triangelmodell inspirert av Ogden:

Figur 2 - Begrepstrekanten: term, fenomen og begrep

Figuren viser at det er *begrepet* som er nøkkelen til forståelse, og at begrepsinnholdet er avgjørende for en best mulig felles forståelse av *fenomenet* (eller det observerbare). *Termen* er her kun betegnelsen på det man ser eller omtaler. Uten et *begrep* på plass gir det ingen mening å benytte *termen* på fenomenet (derav den stiplede linjen). Dermed er begreper, og med det definisjoner av observerbare fenomener, viktige for kommunikasjon mellom mennesker. Og med en perfekt indre sammenheng i begrepstrekanten, vil et begrep ha en lik forståelse hos alle aktører. Utvikling og lansering av begreper således et viktig og krevende

¹⁴ Ogden og Richards jobbet frem modellen til bruk innenfor undervisning i semantikk, hvor den ble utviklet for å illustrere forholdet mellom de kalte ulike semantiske størrelser, fra det tankemessige til det observerbare.

¹⁵ Et dagligdags eksempel kan illustrere dette: Hvis man omtaler en katt (term), vil de som deltar i diskusjonen ha en formening om dette dyret fordi de fleste vet hva en katt er (begrep). Man trenger derfor ikke å se katten for å snakke meningsfylt om den – man vet at en katt har visse egenskaper som kjennetegn. Hvis man derimot har mistet katten sin, trengs en mer presis beskrivelse for at noen andre skal gjenkjenne den (fenomen). Men uten begrepet katt på plass, vil beskrivelsen av den savnede katten kanskje ikke føre til oppklaring av saken.

øvelse. Derfor kan det være formålstjenlig i denne sammenheng å redegjøre for noen drivkrefter bak introduksjon av militærteoretiske begreper.

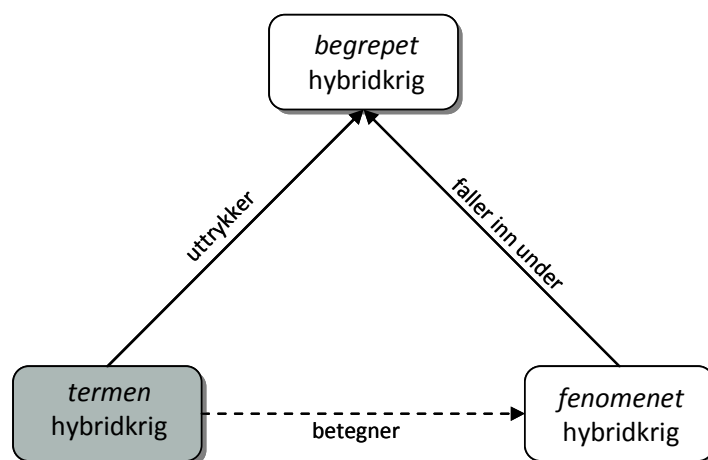
I vurderingen av nye begreper kan det på et tidspunkt være nyttig å stille seg spørsmålene: Hvorfor introduseres vi for dette begrepet nå? Hvilke drivkrefter motiveres begrepsoppfinnelsen av? En slik polemikk eksisterer gjerne i to nivåer: Det forsøksvis i å beskrive realitetene i utviklingen i verden, og i den dynamikken som ligger i å skape såkalte moteuttrykk eller fyndord som selger og gir akademisk oppmerksomhet. Det er nærliggende å karikere disse to posisjonene som henholdsvis ”ord om krig” og ”krig om ord”. Imidlertid kan en altfor omfattende bruk av moteuttrykk skape villedning og uklarhet, slik den britiske professoren Colin S. Gray i sin tid advarte mot bruken av motebegrepet ”Revolution in Military Affairs” (RMA): ”The potential for fashionable debates to mislead is truly formidable. [F]ashion may deliver imprudent efforts at implementation.” (Gray, 2003, s. 35). Man kan tenke seg flere årsaker til hvorfor noen arbeider med å fremskaffe nye begreper. Økt faglig prestisje, og derigjennom økt personlig renommé, profilering av egen institusjon eller fagretning kan være noen motivasjonsfaktorer. I tillegg kan kampen om faglig, politisk eller økonomisk innflytelse, som når man konkurrerer om tildelinger over budsjetter eller må begrunne sin egen eksistens påvirke motivasjonen.

Men det er selvfølgelig blant mange forskere og teoretikere en genuin interesse for å ”fange virkeligheten”. Og når man oppdager, eller tror man oppdager, noe som tidligere ikke er tilstrekkelig beskrevet, er det ofte nødvendig å ta nye betegnelser i bruk. Det som ofte kan vise seg vanskelig er å fylle begrepet med innhold, eller om vi holder oss til ovenstående modell; etablere en tilstrekkelig sammenheng mellom den nye termen, det fenomenet den skal betegne, og det betydningsinnholdet man skal legge i det.

Det eksisterer en dynamikk både på begrepsnivå og på fenomennivå. Når disse ikke harmonerer, kan kontroverser eller diskusjoner både innad i respektive fagmiljøer og eksternt oppstå. I denne studien fremkommer flere slike ”krysningspunkt” fordi *hybridkrig* tangerer mot andre og allerede etablerte begrep, og fordi betydningsinnholdet foreløpig og tilsynelatende ikke kan defineres klart nok som noe genuint og spesifikt.

I denne studien tas det utgangspunkt at *hybridkrig* er ment å være et militærteoretisk begrep som skal fylle en rolle i den militærteoretiske debatt. Begrepet blir dermed et faguttrykk som skal inngå i det fagspråket som benyttes innenfor militærteori. Dermed kan interessen rettes både mot termen som sådan, dens betydning og innhold, samt den praktiske bruken. Om

idégrunnlaget fra begrepsrekanten benyttes på *hybridkrig*, kan følgende fremstilling visualisere sammenhengene mellom term, begrep og fenomen:

Figur 3 - Sammenhengen mellom hybridkrig som term, fenomen og begrep

Figuren viser at de to mest interessante posisjonene er fenomennivå og begrepsnivå. For det første skal termen *hybridkrig* uttrykke en betydning, altså en definisjon eller beskrivelse av innholdet. Dernext skal termen *hybridkrig* betegne noe som faktisk skjer i virkeligheten – i dette tilfellet en type militær konflikt eller form for krigføring. *Begrepet hybridkrig* blir dermed viktig for å forklare *fenomenet hybridkrig*.

Denne bearbejdede versjonen av Ogdens trekant viser de to nivåene hvor utviklingen av hybridkrigbegrepet foregår, og kan tjene som et utgangspunkt for å begynne undersøkelsen av *hybridkrig* som fagteoretisk begrep. Dersom det observerbare fenomenet faktisk *er hybridkrig*, blir det en utfordring for den akademiske debatten å etablere den indre sammenhengen i begrepsrekanten slik at begrepet både kan benyttes som militærteoretisk perspektiv, og at betydningsinnholdet medfører praktiske tiltak i nødvendig grad innenfor militære etableringer og strukturutvikling.

1.4 Studiens struktur og avgrensning

I denne studien velges det hovedsakelig tekster som kan knyttes til komplekse konflikter for å analysere begrepet *hybridkrig* mest mulig effektivt. Det innebærer imidlertid et snevrere fokus enn å behandle all eksisterende militærteori. Samtidig er det nødvendig å fremstille deler av sistnevnte slik at *hybridkrig* som teoretisk begrep kan problematiseres. Studien behandler i hovedsak væpnede konflikter i tiden etter 9/11, selv om enkelte referanser også hentes fra eldre empiri. En gjennomgang av kildegrunnlaget og aktuell litteratur innenfor studiens interessefelt gjøres i kapittel 2. Dette kapitlet beskriver også studiens undersøkelsesdesign og forskningsmetode.

Kapittel 3 beskriver *hybridkrig* med formål å identifisere et teoretisk begrepsinnhold. En viktig del av dette kapitlet er etableringen av et rammeverk for analyse som skal brukes på den utvalgte empirien.

Kapittel 4 er viet til analyse av to væpnede konflikter hvor hybridkrigbegrepet benyttes henholdsvis på en konflikt mellom en statlig og en ikke-statlig aktør, og på en mellomstatlig konflikt. Hensikten med en slik analyse er å vurdere om hybridkrigbegrepet kan gi nyttig innsikt og forståelse av pågående, og eventuelt fremtidige, væpnede konflikter. Som første eksempel er valgt krigen i Libanon i 2006 mellom Israel og den sjiamuslimske libanesiske frigjøringsbevegelsen Hezbollah¹⁶. Denne krigen viser at en slik type organisasjon kan utøve både en dominerende rolle og skape en ødeleggende effekt på en statlig motstander.

Som det andre eksempelet undersøkes krigen mellom Russland og Georgia høsten 2008.

Denne krigen ble utkjempet innenfor et ikke-vestlig konfliktområde, og var en krig mellom to suverene stater. En analyse av hybridkrigbegrepet opp mot denne krigen kan dermed gi en indikasjon på om hybridkrigbegrepet har forklaringskraft på interstatlige kriger, ikke bare i kriger mellom stat og ikke-statlige aktører.

I kapittel 5 holdes hybridkrigbegrepet opp mot etablerte kriterier for militærteori, samtidig som det sammenlignes med andre beslektede teoretiske perspektiv. Hensikten med en slik diskusjon er todelt; for det første å vurdere hvorvidt hybridkrigbegrepet kan anses som militærteori i den forstand at kravene til allmenngyldighet ivaretas, og for det andre i hvilken grad andre begreper eller teori behandler det samme som hybridkrigbegrepet er ment å dekke.

Kapittel 6 oppsummerer som siste kapittel i studien arbeidet. Her sammenfattes undersøkelsene i en besvarelse av studiens problemstilling.

---

¹⁶ *Hezbollah* er den skrivemåten som er valgt i denne studien. Andre skrivemåter kan fremkomme i sitater, referanser og kilder forøvrig.

2 Metode og kilder

I dette kapittelet beskrives studiens undersøkelsesdesign og arbeidsmetode. I tillegg redegjøres det for kildegrunnlaget. Her gis det en sammenfatning av hvilke metodiske betraktninger og valg som er gjort, samt hvilken arbeidsprosess studien er bygget opp rundt. Dessuten forklares hvordan kildegrunnlaget er vurdert.

2.1 Hybridkrig – et forskbart tema?

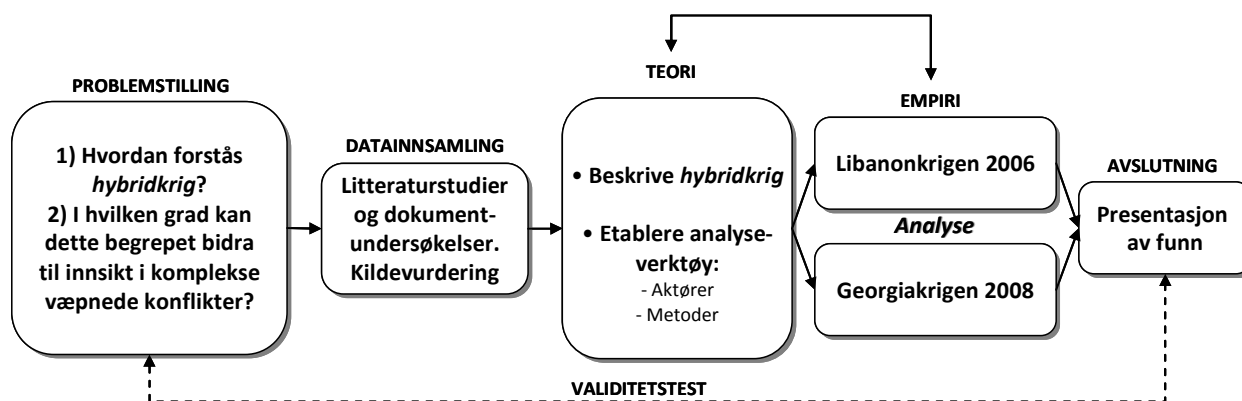
Jeg ble først introdusert for termen *hybridkrig* gjennom undervisningen ved Forsvarets stabsskole (FSTS) 2008-09. Der fattet jeg interesse ikke bare for bruken av ordet, men observerte også samtidig Forsvarets tilsynelatende mangelfulle generelle innsikt i hva *hybridkrig* kunne innebære. Enkle søk på internett og i skolebibliotekets databaser viste dessuten også at militærteoretisk diskurs i Norge for øvrig ikke omtaler *hybridkrig* i nevneverdig grad. To begrensede omtaler av begrepet underbygger inntrykket av at bruken ikke er særlig utbredt i norsk debatt: Det første unntaket er en artikkel publisert i Aftenposten 24. januar d.å., som nevner *hybridkrig* i sammenheng med mulighetene for en ny krig i Libanon (Schneider, 2010). I denne artikkelen har *hybridkrig* imidlertid ingen fremtredende rolle. Det andre unntaket er en bokanmeldelse skrevet av forsker Anders G. Romarheim ved Institutt for forsvarsstudier (IFS), gjengitt i Morgenbladet 12.juni 2009, som refererer til *hybridkrig* som et av begrepene i boken *The Accidental Guerrilla* av David Kilcullen (Romarheim, 2009). Heller ikke Romarheim behandler *hybridkrig* i nevneverdig grad. Norsk forskningsstatus på begrepet er dermed noe begrenset.

Spørsmålet om temaet er mulig å forske på oppsto derfor tidlig. En sondering blant annet med min veileder, som repliserte med et retorisk ”er det *hybridkrig* der ute?”, motiverte meg til å gjøre et forsøk. Dette, sammen med inntrykket av den manglende norske diskusjonen, gjorde meg trygg på at tema og problemstilling hadde et forskbart potensial; det måtte både være mulig å finne ut noe mer om dette temaet, og å bidra med noe substansielt til den militærteoretiske diskusjonen. Dermed begynte utviklingen av mulige vinklinger. Jeg besluttet også å strukturere studien som en *begrepsanalyse*¹⁷ med fokus på litteraturstudier.

Arbeidsprosessen kan skisseres som følger:

---

¹⁷ Ifølge Store Norske Leksikon (2009) skal man forstå begrepsanalyse som ”det systematiske forsøk på å klargjøre eller analysere begreper [...] ved å angi begrepets viktigste kjennetegn [...]”

Figur 4 - Skjematisk oversikt over studiens arbeidsprosess

Underveis har det vært nødvendig å konsentrere datainnsamlingen rundt to hovedkategorier: Litteratur knyttet til militærteori generelt og *hybridkrig* spesielt, samt kilder som beskriver de utvalgte tilfellestudiene. Et mulig kildetilfang for en slik studie er meget omfattende, men kildegrunnlaget som er valgt og som presenteres i dette kapittelet er imidlertid avgrenset slik at det innehar en mest mulig relevant og understøttende rolle for studien.

2.2 Metode

For å tydeliggjøre begrepet *hybridkrig* vil jeg se på dets opprinnelse og status i militærteoretisk debatt. Begrepets viktigste kjennetegn søkes etablert gjennom teoribehandlingen, og operasjonalisert gjennom en analysemodell. Analysemodellen brukes på to utvalgte tilfellestudier for å vurdere om hybridkrigbegrepet kan være en nyttig tilnærming for å forstå væpnede konflikter.

Innledningsvis letes etter særtrekk og kjennetegn som til sammen kan utvikle et betydningsinnhold for hybridkrigbegrepet. En slik begrepsetablering er vesentlig for senere å mene noe kvalifisert om begrepets nytteverdi. For begrepsetableringen benyttes skrevne kilder representert ved offisielle dokumenter og et utvalg av relevante rapporter, studier og artikler. Deretter brukes hybridkrigbegrepet for å undersøke to utvalgte tilfellestudier som tilsynelatende synes å falle inn under begrepets ramme. Hensikten med en slik analyse er å se om hybridkrigbegrepet er en brukbar tilnærming for innsikt og forståelse. Analysen baseres på kilder i form av bøker, studier, erfaringsrapporter og enkeltutsagn om de spesifikke konfliktene. Jeg har valgt å arbeide delvis etter prinsippene for casestudium, selv om dybden i hvert enkelt tilfellestudium blir mindre enn ved studium av ett enkelt konfliktilfelle.¹⁸

¹⁸ *Casestudium* er ingen ensartet og klart definert metode. Ph.D. Robert K. Yin gir i sin bok *Case study research: design and methods* en oversiktlig gjennomgang av én måte å betrakte en slik metode på (Yin, 2009). For en annen tilnærming, se for eksempel Dag Ingvar Jacobsen (2005).

2.3 Validitet og reliabilitet – datagrunnlagets kvalitet

Det er etterstrebet å ivareta validitet (gyldighet og relevans) og reliabilitet (pålitelighet og troverdighet) ved å benytte kilder som omtaler fenomenet *hybridkrig* fra ulike ståsted, og utfylle en slik fremstilling med andre vinklinger og teorisyn, herunder kilder som fremstår som personlige ytringer eller partsinnlegg. Datainnsamlingen representerer flere ulike skoleretninger eller militærfaglige ståsted, og utvalget er gjort blant både offentlige, personlige og institusjonelle kilder.

For å ivareta behovet for kildekritikk er kildenes kvalitet vurdert blant annet ved å se på deres tilknytning, eksempelvis som privatpersoner eller -grupper, offentlig institusjon, kommersielle eller ideelle organisasjoner. Dessuten, i tråd med de faktorene som ble nevnt i forrige kapittel om begrepsutvikling, er det fortløpende vurdert hvordan kildens mulige egeninteresse og motivasjon for å skrive det som skrives, kan påvirke budskapet.

2.4 Studiens kildegrunnlag

Kilder som er benyttet i studien kan deles i to hovedkategorier, hvor den første er de kildene som er benyttet for å etablere det teoretiske rammeverket. Den andre kategorien inneholder de kildene som knyttes til hver enkelt av de to tilfellestudiene. Siden disse kildene er av forholdsvis ny dato, er de ikke i like stor grad problematisert eller imøtegått av samtidige debattanter, men gir like fullt relevante bidrag for forståelsen av konfliktene sett i lys av hybridkrigbegrepet.

2.4.1 Kildegrunnlag for generell militærteori og hybridkrig

Meningsskiftet innenfor fagområdet militærteori favner vidt og bredt – fra en av den moderne militærteoriens hovedbidragsytere, den tyske generalmajoren Carl von Clausewitz (1780-1831), som i sitt store militærteoretiske verk *Vom Kriege* (Clausewitz et.al, 1984) søkte å beskrive krigens natur og karakter – til General Sir Rupert Smith (UK Army) og Dr. David Kilcullen som i sine bøker *The Utility of Force* (Smith, 2006) og *The Accidental Guerilla* (Kilcullen, 2009), i stor grad fokuserer på væpnede konflikter mellom stat og ikke-statlige aktører. I tidsrommet mellom disse er det produsert og forfektet et antall teoretiske syn på både konvensjonell krig, irregulær krig, og temaer som masseødelegglesesvåpen, terrorisme og kriminalitet som faktorer i krig.

En forsøksvis innsnevring av dette omfattende kildegrunnlaget gir et tilfang av god litteratur som fortsatt er stort. Bøkene til Smith og Kilcullen benyttes fordi de gir substansielle bidrag til innholdet i væpnede konflikter. Det samme gjør boken *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era* av den britiske forskeren Mary Kaldor (2001), som behandler

begrepet “de nye krigene”. Innenfor samme tankeretning bidrar den tyske professoren Herfried Münkler (2005) med sin bok *The New Wars*. Jeg velger også å benytte meg av boken *Another Bloody Century* av Colin S. Gray (2006) som blant annet satt et kritisk lys på vestlige militærmakters (i særdeleshet USA) tilsynelatende manglende evne til å innse endringene som har skjedd etter Den kalde krigen, og dermed etter hans oppfatning ikke klarte å bøte på manglende virkemidler mot opprørere og andre irregulære elementer i væpnede konflikter. Når det gjelder *hybridkrig* spesielt, er det få autoritative verk som er skrevet. Likevel finnes det relevante studier og rapporter, i tillegg til artikler og utenlandske masteroppgaver, som gir et grunnlag for å etablere et begrepsmessig innhold. Den tidligere nevnte studien til Frank G. Hoffman (2007) kalt *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, satte på mange vis i gang den amerikanske debatten, og benyttes hyppig av både tilhengere og kritikere av begrepet *hybridkrig*.

I tillegg til Hoffman og de som skriver om *hybridkrig* spesielt finnes et antall statsvitere, historikere og militærteoretikere som har utarbeidet ulike teoriperspektiv for å analysere vår tids væpnede konflikter på. Her nevnes kilder som William S. Lind (2004) og Thomas X. Hammes (1994) som diskuterer fjerdegenerasjonskrigføring (4GW), hvor boken *The Sling and the Stone: On War in the 21st Century* gir et substansielt bidrag (Hammes, 2004). Antonio Echevarria II (2005) med sin artikkel *Forth Generation Warfare and Other Myths*, representerer en kritisk motvekt.

Ytterligere bidrag til alternative teoristrømninger fremkommer i kilder som *Compound Warfare – That Fatal Knot* av Thomas M Huber (2002), *The Uncivil War – Irregular Warfare in the Upper South, 1861-1865* av Robert R. Mackey (2004), og *Unrestricted Warfare* av de to kinesiske offiserene Qiao Liang og Wang Xiangsui (1999). Nevnes kan også *Irregular Warfare: One Nature, Many Characters* skrevet av Colin S. Gray (2007).

Blant nasjonal forskning på væpnede konflikter har jeg funnet god hjelp i masteroppgavene til Ola Bøe-Hansen (2009) om Talibans propaganda mot ISAF i Afghanistan, og Tore K. Halvorsen (2007) om fjerdegenerasjonskrigføring anvendt på al-Qaida. Begge disse oppgavene har bidratt til å utdype hvordan ikke-statlige aktører opptrer i dagens væpnede konflikter.

Det finnes også en rekke offentlige kilder som har gitt studien bredde og dybde. Fra norsk forskning har jeg benyttet flere rapporter fra Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) som underlag for redegjørelsen av generell militærteori. Her nevnes spesielt rapporten *Asymmetri*,

asymmetrisk krigføring, asymmetriske trugsmål – Bruken av asymmetriomgrepet i tryggingspolitisk og militærteoretisk litteratur (Lia & Andréén, 2000).

Noen viktige amerikanske publikasjoner er policydokumentene *National Defense Strategy* (NDS) og *Quadrennial Defense Review* (QDR) henholdsvis fra årene 2005/2008 og 2006. Disse dokumentene beskriver noe av trusselen mot USA i overskuelig fremtid, og omtaler blant annet *hybride trusler* som en viktig faktor. Førstnevnte erkjenner behovet for ny tenkning i amerikansk sikkerhetsstrategi mht nye trusler (US DoD, 2005), mens de senere utgavene både av NDS og QDR utdyper og videreutvikler denne prioriteringen.

Også relevant NATO-dokumentasjon inngår i grunnlagslitteraturen. I forbindelse med arbeidet med fremtidige trusselscenarier er det utarbeidet flere rapporter som underlag for en policy, herunder *Multiple Futures Project: Navigating Towards 2030* (NATO, 2009b) som blant annet omtaler fremtidens trusler slik:

Risks and threats to the Alliance's territories, populations and forces will be hybrid in nature: an interconnected, unpredictable mix of traditional warfare, irregular warfare, terrorism and organised crime (NATO, 2009b, s. 33).

I tillegg kommer en rekke artikler, studier og rapporter som brukes for å underbygge og utdype diskusjonen i studien. Disse refereres til underveis der de brukes.

2.4.2 Kildegrunnlag for tilfellestudiene

Kildene er forsøkt balansert slik at både subjektive partsinnlegg, nøytrale kommentarer og vurderinger, militærfaglige analyser, samt interessante vinklinger fremkommer.

Internettkildene er særlig utfordrende å benytte, både fordi slike kilder ikke alltid er offisielle, og fordi de kan være sterkt tendensiøse som partsinnlegg. Likevel er de med for å skape et mer nyansert bilde av krigen. I tillegg medfører mine språkkunnskaper at engelske oversettelser må nyttes. Jeg er disse forholdene bevisst og vurderer spesielle trekk ved kildene når de brukes.

Krigen i Libanon 2006: I etterkant av krigen mellom Israel og Hezbollah i Libanon i 2006 er det skrevet en rekke analyser og rapporter. Det har vært viktig, kanskje særlig for israelerne, å søke forklaringer på hvorfor tingene ble som de ble denne sommeren. En av de viktigste prosessene i så måte var den såkalte *Winograd Report* (Winograd Commission, 2008), som var resultatet av en israelsk undersøkelseskommisjon nedsatt i etterkant av krigen. Rapporten kritiserer sterkt Israels utgangspunkt før krigen, og påpeker systemsvikt på alle nivåer i både den politiske og militære strukturen.

En annen rapport skrevet av den amerikanske historikeren Matt M. Matthews (2006) bærer det talende navnet *We Were Caught Unprepared*, og tar for seg det doktrinelte grunnlaget både for IDF og Hezbollah i tillegg til en behandling av de problemene israelerne opplevde både på taktisk og operasjonelt nivå. Matthews konkluderer blant annet med at IDFs operasjoner på Gazastripen og Vestbredden hadde redusert deres evne til å føre konvensjonell strid, noe som var utslagsgivende for at israelerne ikke klarte å nedkjempe Hezbollah.

Artikkelen *How Hezbollah defeated Israel* (Crooke & Perry, 2006) er skrevet av to av grunnleggerne av Conflicts Forum¹⁹, og gir et noe annet syn på hvordan Hezbollah klarte å vinne over Israel i denne krigen.

En fjerde behandling av krigen gis i boken *The 33-Day War* (Achcar & Warschawski, 2007), av libaneseeren Gilbert Achcar som nå underviser i internasjonal politikk ved University of Paris, og israeleren Michel Warschawski som er både journalist og fredsaktivist med palestinsk-israelske samfunnsforhold som interessefelt. Boken går nærmere inn på virkningene av krigen, samtidig som grunnlaget for Hezbollah og organisasjonens forhold til andre religiøse og politiske grupperinger beskrives. Dessuten analyseres rollene til både Syria, Iran, Hamas og vestlige land.

Boken *Hezbollah – A Short History* av Augustus Richard Norton (2007), en amerikansk professor i internasjonale forhold og antropologi ved Boston University, går mer i dybden på Hezbollah og beskriver organisasjonens politiske, militære, sosiale og offentlige ambisjoner. En innsidemanns syn på Hezbollah som organisasjon og fenomen gis dessuten i boken *Hezbollah – The Story from Within* av Sheikh Naim Qassem (2010), en av grunnleggerne av Hezbollah og partiets visegeneralsekretær siden 1991.

Forholdet mellom Israel og Hezbollah behandles godt i boken *Israel and Hizbollah – An Asymmetric Conflict in Historical and Comparative Perspective* (Jones & Catignani, 2010). Her trekkes linjene fra Israels forhold til Libanon fra Israels opprettelse i 1948 frem til idag, via Hezbollahs etablering i 1982 og organisasjonens utvikling fra å være oppfattet som ren terrororganisasjon og motstander av Israels okkupasjon av Sør-Libanon til å bli en viktig regional aktør. Dessuten belyses Syria og Irans roller som såkalte sponsorstater i konflikten. Til ovennevnte kilder kommer flere kortere artikler og kommentarer, eksempelvis *Irregular Warfare and Non-State Combatants: Israel and Hezbollah* av Ph.D. George Emile Irani

---

¹⁹ Conflicts Forum er en privat gruppe som arbeider for økt dialog mellom Vesten og islamske grupper og politiske partier. Gruppen er kritisk til Vestens uvilje mot dialog med grupper som Hezbollah og Hamas. Alastair Crooke er direktør for forumet, og Mark Perry har tidligere vært rådgiver for blant andre Yassir Arafat i tillegg til å ha jobbet i flere år i Israel, Gaza og Vestbredden.

(2007) ved Toledo International Centre for Peace, og *The Lebanese War of 2006: Reasons and Consequences* av Özlem Tür (2007), professor ved det tyrkiske Middle East Technical University.

Krigen i Georgia 2008: Selv om krigen mellom Russland og Georgia bare er drøyt halvannet år gammel, er det skrevet forholdsvis mye om konflikten. Til denne studien har jeg benyttet både bøker, rapporter, artikler samt flere internettkilder. En viktig bok er *The Guns of August 2008 – Russia's War in Georgia* (Cornell & Starr, 2009), redigert av Svante E. Cornell og S. Frederick Starr, begge sentrale ved det amerikabaserte Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program Joint Center. Ved å samle bidrag fra ti ulike russiske, georgiske, europeiske og amerikanske analytikere og forskere, gis et bredt og tilsynelatende nyansert bilde av både forløpet til krigen, samt gjennomføring og konsekvenser av den. Boken hevder at hendelsene høsten 2008 var kulminasjonen av en lang periode med forberedelser og provokasjoner som begynte med oppløsningen av Sovjetunionen i 1991, om ikke tidligere. En annen bok som har vært nyttig er *A Little War that Shook the World*, skrevet av amerikaneren Ronald D. Asmus (2010), i sin tid tilnyttet staben til USAs tidligere utenriksminister Madeleine Albright, nå direktør for det Brüsselbaserte Transatlantic Center. Asmus tar det utgangspunkt at krigen ikke hadde noen vinnere, selv om både russerne og georgierne vil påberope seg seieren, og argumenterer for at rekken av tapere skyldes alt fra manglende innsikt og evne til å forutse krigsutbruddet og reaksjoner på krigen, til de konsekvensene krigen fikk for aktørene. Georgias "Go West"-strategi fikk seg et "skudd for baugen", og Putins Russland klarte, i hvert fall i vestlig opinion, kun å blåse liv i den neo-imperialistiske holdningen man i Vesten håpet forsvant med Den kalde krigen. Men også Vesten kritiseres, herunder dens manglende evne til å se realitetene utvikle seg, noe som ifølge Asmus førte til en for sen og svak diplomatisk innblanding som ledet til at krigen fikk skje.

Jeg har også benyttet meg av FFI-rapporten *Krigen i Georgia – konsekvenser i Norge?* (Bukkvoll et al., 2009), temaskriftene *Hvor hender det?* fra Norsk Utenrikspolitisk Institutt, samt studien *Georgia og Russland – Et vanskelig naboskap* (Opdahl, 2008). Disse kildene beskriver noe av bakgrunnen for konflikten, i tillegg til å peke på viktige trekk ved de to statene som kan ha påvirket utfallet.

2.4.3 Debatten om hybridkrig – vurdering av kilders opprinnelse og motivasjon

Den militærteoretiske debatten om *hybridkrig* er av forholdsvis ny dato. Selv om dette i seg selv kan være motiverende for forskning, er det samtidig utfordrende med hensyn til å finne et

balansert og tilstrekkelig kildegrunnlag. Det har derfor vært nødvendig å benytte kilder produsert ved militære læresteder, eksempelvis U.S. Army War College og Naval War Academy. Av samme grunn har det vært nødvendig å benytte artikler publisert i militære tidsskrifter for å finne bakgrunnsargumenter, beskrivelser av fenomenet, samt innvendinger og kritikk. Der kildene åpent eller tilsynelatende har en agenda, er de forsøkt referert og balansert slik at et motsatt syn eller et understøttende argument samtidig presenteres.

I forhold til NATO-kilder er problemstillingen en noe annen. Kildene fremstår som offentlige, men ikke alltid med alliansens enighet og omforente godkjenning (konsensus). Enkelte NATO-kilder er derfor i skrivende stund og fremover mot sommeren 2010 ikke implementert. Der det henvises til foreløpige NATO-dokumenter og alliansens syn på eksempelvis hybride trusler, er dette dermed kun et uttrykk for hvor alliansen ønsker å gå, ikke hva som er politisk vedtatt av medlemslandene. I den grad enstemmighet og politiske vedtak innad i alliansen er avgjørende for å akseptere NATOs nåværende tanker og syn på hybridkrig i denne studien, kan disse kildene slik sett stå svakere.

3 Hybridkrig som teoretisk rammeverk

3.1 Hybridkrigens utgangspunkt

Beskrivelsen av *hybridkrig* hviler i noe grad på forståelsen av generelle kjennetegn ved væpnede konflikter. To ofte benyttede todelinger knyttet til moderne konflikter er symmetri/asymmetri og kinetisk/ikke-kinetisk. Disse to begrepsparene danner et utgangspunkt for forståelsen av hybridkrigbegrepet.

3.1.1 Symmetrisk eller asymmetrisk tilnærming i krig

De fleste kriger har innslag av både asymmetriske og symmetriske elementer.²⁰ Asymmetri og asymmetrisk krigføring kan som militærteoretiske betegnelser betraktes som forskjellig evne og vilje mellom partene til å bruke militærmakt i vid og snever forstand. I denne studien anses asymmetri i krig og konflikt å være i tråd med Forsvarets fellesoperative doktrine fra 2007:

En tilstand av ulikhet eller ubalanse mellom to eller flere aktører. Asymmetri kan innebære forskjeller på en rekke områder, herunder kapasiteter, teknologinivå, struktur, organisasjon og metoder. Asymmetrisk krigføring kan betegne en form for krigføring der en utnytter svakheter hos en ellers militært overlegen motstander, gjerne ved bruk av utradisjonelle metoder eller virkemidler (Forsvarsstaben, 2007, s. 165).

Den israelske professoren Michael L. Gross deler asymmetri inn i tre kategorier, henholdsvis materiell, juridisk og moralsk asymmetri (Gross, 2010). Hans beskrivelse gir en inndeling av aktørenes ulike utgangspunkt, valg, og strategier som kan passe på den kontekst *hybridkrig* opptrer innenfor. *Materiell asymmetri* viser ulikheten i tilgang til våpen og krigsmateriell, hvor den svakere part ofte mangler det avanserte arsenal som en stat kan mobilisere. I *hybridkrig* kan dette forholdet bli forsøkt utlignet gjennom anskaffelse av høyteknologiske våpen som kan benyttes ukonvensjonelt. *Juridisk asymmetri* viser til partenes ulike status i en konflikt. Statlige aktører har en rettslig status på den internasjonale arena, og er forpliktet til å forholde seg til konvensjoner og formelle og uformelle spilleregler. Staten har også voldsmonopol, og er den eneste aktøren som har lov til å bruke dette. Ikke-statlige aktører har derimot ingen slike rettmessige muligheter, og er dermed å regne som ulovlige aktører når de bygger opp og benytter militærmakt mot andre aktører. *Hybridkrig* kan ha både statlige og ikke-statlige aktører, og den rettslige statusen vil derfor variere. *Moralsk asymmetri* reflekterer graden av "den rettferdige sak", og kan opptre ulikt ut ifra konfliktens årsak.

---

²⁰ Se for eksempel en kort behandling av betegnelsen asymmetri hos Høiback og Olsen (2009, s. 42-44).

I tilfeller som humanitære intervensjoner og terrorbekjempelse har eksempelvis staten den moralske ”overhøyden”, noe som fordelaktig forsterker den materielle og juridiske posisjonen. I tilfeller hvor konflikten handler om frigjøring og opprør mot en statsmakt skifter ofte den moralske fordel til den svakere part, noe som i enkelttilfeller kan gjøre ulempene ved materiell og juridisk underlegenhet mindre.

Asymmetri som betegnelse på en teoretisk tilnærming gir dermed en ramme for situasjonsbestemt og uproporsjonal ressursinnsats utøvd mellom to eller flere aktører som ikke er likeverdige verken materielt, juridisk eller moralsk. Symmetri, derimot, indikerer en tilnærming hvor aktørene innstiller seg på å utkjempe krigen på like vilkår og med tilnærmet like strukturer. Trolig vil en distinksjon mellom symmetri og asymmetri hjelpe for å forstå deler av konfliktbildet i moderne kriger. Men det viktigste er likevel hvordan valg av tilnærming innvirker på valg av metode eller muligheter for metodebruken. Symmetrisk tilnærming legger grunnlag for annen metodebruk enn det en asymmetrisk tilnærming gjør. I *hybridkrig* vil trolig asymmetriske tilnærminger være mest fremtredende.

3.1.2 Kinetisk eller ikke-kinetisk metodevalg i krig

Der asymmetri og symmetri kan sies å karakterisere aktørers posisjon og valg av tilnærming til konflikten, er begrepsparet kinetisk/ikke-kinetisk mer et uttrykk for type metode og valg av virkemidler. En mulig distinksjon mellom de to betegnelseene kan fremstilles slik:

Kinetic actions are those taken through physical, material means like bombs, bullets, rockets, and other munitions. Non-kinetic actions are logical, electromagnetic, or behavioral, such as a computer network attack on an enemy system or a psychological operation aimed at enemy troops. While non-kinetic actions have a physical component, the effects they impose are mainly indirect—functional, systemic, psychological, or behavioural (Cheng Hang, 2007, s. 2).

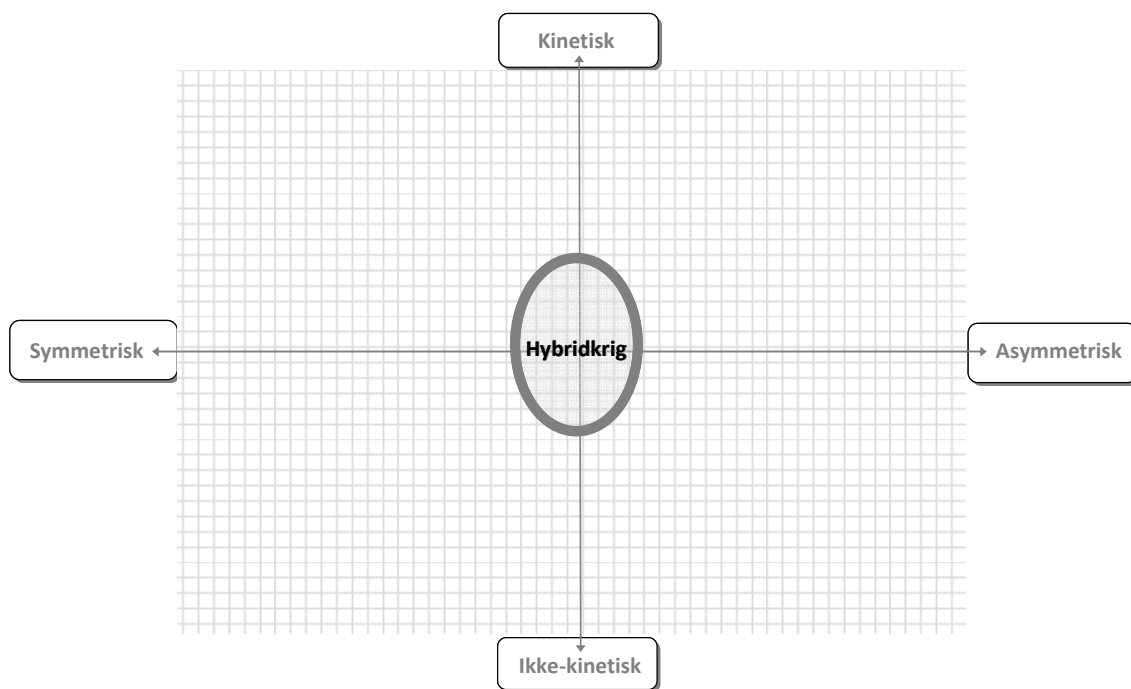
Kinetisk virkemiddelbruk har i moderne konflikter blitt både understøttet av eller i noen grad erstattet med såkalte ikke-kinetiske virkemidler. Stadig flere militærteoretikere påpeker at dagens konflikter ikke vinnes utelukkende med skarpe våpen og militære innsatsmidler, men at partene oftere kjemper om å vinne status og posisjon blant sivilbefolkningen både i konfliktområdet og internasjonalt. Det viser seg naturlig nok at befolkningen oftere blir overbevist gjennom målrettet argumentasjon og positiv utvikling i for eksempel lokalsamfunnet enn å bli skadet, drept eller fordrevet. Til slike formål er ikke-kinetiske våpen og virkemidler viktige.

Informasjonsoperasjoner (propaganda), krigføring mot kommunikasjonssystemer (cyberangrep), samt understøttende virksomhet rettet mot sosiale områder, økonomi og infrastruktur er eksempler på ikke-kinetiske virkemidler. *Hybridkrig* preges i stor grad av implementering av ikke-kinetiske metoder, både som hovedfokus og som understøttelse av kinetiske operasjoner. Dette er utfordrende for en konvensjonell aktør i sine forberedelser og operasjoner mot en hybrid aktør fordi informasjonsutveksling både skjer raskere og mer ukontrollert, og fordi moderne kommunikasjonsteknologi muliggjør koordinering og kraftsamling av ressurser for hurtigere påvirkning av en motstander enn det som før var mulig:

The evolving character of communications today is altering the patterns of popular mobilization, including both the means of participation and the ends for which wars are fought. It is enabling the recruiting, training, and motivating of individuals. [...]. The exploitation of modern information technology will also enhance the learning cycle of potential, irregular enemies, improving their ability to transfer lessons learned and techniques from one theatre to another (Hoffman, F. G., 2007, s. 53).

Et eksempel på dette kan være måten opprørerne i Irak og Afghanistan anskaffer og effektivt benytter ulike taktikker og teknikker, herunder improviserte eksplosiver (IED), gjennom utveksling av informasjon og manualer over internett. En masteroppgave skrevet ved King's College i London i 2008 behandler gjennom tre casestudier hvordan både al-Qaida i Afghanistan, opprørerne i Tjetsjenia, og de tamilske tigrene (LTTE) på Sri Lanka benytter og utnytter såkalt informasjons- og kommunikasjonsteknologi i sine operasjoner. Her trekkes internett frem som en viktig kommunikasjonsplattform, som også brukes for å finansiere opprørsvirksomhet (Spaiser, 2008).

For forståelsen av *hybridkrig* er dermed forståelsen for sammenhengen mellom symmetrisk og asymmetrisk tilnærming, og mellom kinetisk og ikke-kinetisk metodebruk viktig. En hybrid aktør både kan og må gjøre bevisste strategiske valg innenfor denne konteksten for å øke muligheten for seier. For å skape en innledende ramme for *hybridkrig* tar jeg utgangspunkt i den korte redegjørelsen av de to tilnærmingene symmetri/asymmetri og kinetisk/ikke-kinetisk. *Hybridkrig* har i seg elementer fra begge disse typologier, og kan dermed fremstilles slik i en enkel modell:

Figur 5 - Hybridkrigens typologi²¹

Med et slikt bakteppe spent opp skal vi i det følgende se nærmere på hvordan *hybridkrig* som begrep kan orienteres i forhold til en rekke andre konfliktforhold, eller det som i denne studien betegnes som ulike interagerende dimensjoner.

3.2 Begrepet hybridkrig

På et seminar om *Hybrid Warfare* ved National Defense University i Washington DC presenterte Frank G. Hoffman (2009b) tre forhold som grunnleggende for hybridkrig som begrep, og som tilsynelatende skal "selge inn" konseptet: (1) begrepet tilbyr et rammeverk for beskrivelse av fremtidige konflikter, (2) det representerer en utfordring til konvensjonell tenkning om krig og konflikt, og (3) det bidrar til å øke bevisstgjøringen rundt fremtidens risikovurderinger knyttet til strukturutvikling. Med denne motiveringen mener Hoffman å rettferdiggjøre både introduksjonen og bruken av begrepet.

3.2.1 Hybridkrigens kontekst: aktører, metoder og effekten av hybride trusler

I sin studie fra 2007 fremsetter Hoffman en foreløpig definisjon for *hybridkrig* som utgangspunkt for videre debatt:

Hybrid Wars can be waged by states or political groups, and incorporate a range of different modes of warfare including conventional capabilities, irregular tactics and formations, terrorist acts including indiscriminate violence and coercion, and criminal disorder (Hoffman, F. G., 2007, s. 58).

²¹ Modellen er min egen, og er utviklet på bakgrunn av litteratur om *hybridkrig* og min forståelse av begrepet.

Han utvikler selv denne definisjonen i en senere informasjonsartikkel for bruk i det amerikanske Center for Emerging Threats and Opportunities (CETO):

Hybrid Wars blend the lethality of state conflict with the fanatical and protracted fervor of irregular warfare. In such conflicts, future adversaries (states, state-sponsored groups, or self-funded actors) will exploit access to modern military capabilities including encrypted command systems, man-portable air to surface missiles, and other modern lethal systems, as well as promote protracted insurgencies that employ ambushes, improvised explosive devices (IEDs), and coercive assassinations. This could include states blending high-tech capabilities like anti-satellite weapons, with terrorism and cyber-warfare directed against financial targets (Hoffman, F. G., 2008, s. 3).

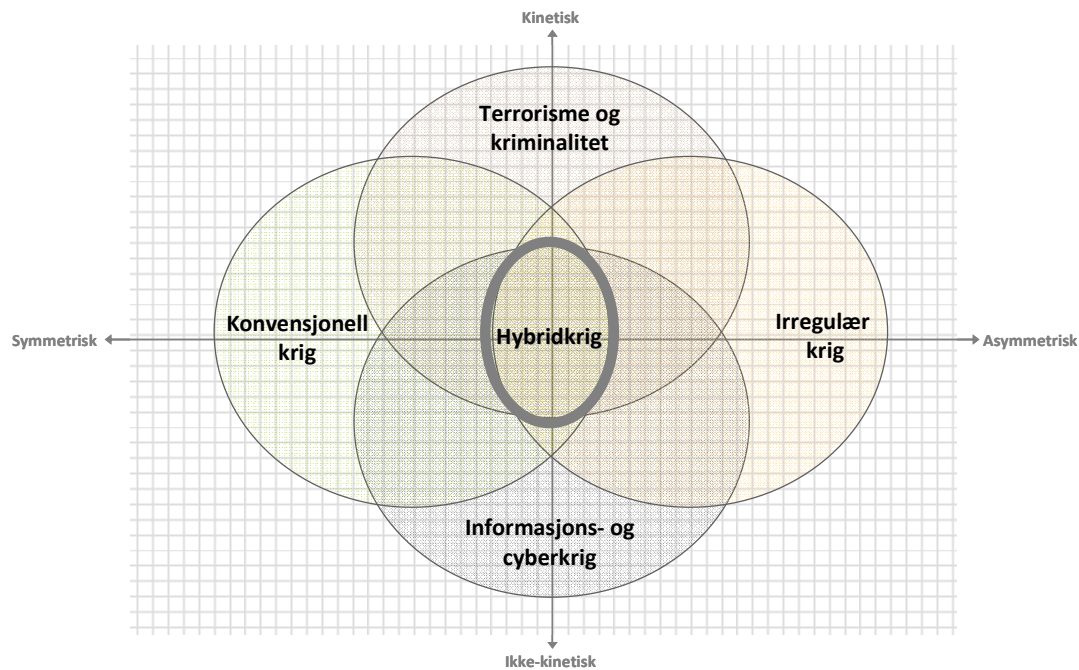
I begge definisjoner fremkommer noen viktige elementer: *Hybridkrig* kjennetegnes ved at både statlige og ikke-statlige aktører benytter seg av konvensjonelle og irregulære kapasiteter og metoder, også typer som ikke regnes som tradisjonelt militære, som for eksempel terrorisme og kriminell aktivitet. Disse har til hensikt å undergrave motstanderens maktbase, enten ved å ramme dens opinion eller påvirke dens logistiske eller økonomiske understøttelse. I tillegg påpekes bruken av såkalt myk krigføring mot eksempelvis finanssystemer, her betegnet *cyberkrig*.²² Slik metodebruk kan sies å inngå i såkalt informasjons- og cyberkrigføring, som kjennetegnes av å være angrep mot en motstanders informasjons-systemer utført med kommunikasjonsteknologi.

Redegjørelsen så langt viser at *hybridkrig* inneholder flere og ulike elementer. Hoffman fokuserer selv i stor grad på dimensjonene konvensjonell og irregulær krig, i tillegg til terrorisme og kriminalitet. Selv om han også indikerer at informasjons- og cyberkrig har en sentral plass i begrepet, dekkes denne dimensjonen som vi skal se senere bedre av andre.

En skjematisk fremstilling kan derfor gi en oversikt over begrepsinnholdet. Med utgangspunkt i *hybridkrigens* typologi vist ovenfor, kan modellen utvikles til å inkludere de fire dimensjonene som fremkommer i Hoffmans definisjoner:

---

²² *Cyberkrig* kan forstås som en nettbasert konflikt som involverer politisk motiverte angrep på informasjonssystemer. Slike angrep kan degradere eller ødelegge offisielle nettsider og nettverk, forstyrre eller lamme viktige tjenester, kopiere eller stjele klassifiserte data, og skade finanssystemer. En gjennomgang av begrepet gis i boken *Inside Cyber Warfare* skrevet av den amerikanske forfatteren Jeffrey Carr (2009).

Figur 6 - Hybridkrigens kontekst²³

Her indikeres det at *hybridkrig* oppstår i spenningsfeltet mellom konvensjonell og irregulær krig, og at den inneholder elementer som ikke kun er rent militære, heller ikke rent dødelige. ”Myke krigføringmetoder” som informasjonsoperasjoner, bruk av propaganda, og angrep på kommunikasjonsteknologi er viktige elementer i *hybridkrig*. Hoffman vektlegger verdien av å skaffe større innsikt i dette spenningsfeltet. Hans poeng er at man i behandlingen av nye utfordringer må evne å se flere sider av en sak for å skaffe seg best mulig oversikt, og at de som mener debatten kun bør dreie seg om forskjellen på konvensjonell og irregulær krigføring mister kompleksiteten i moderne konflikter av syne: ”a Janus-like approach would allow us to better understand modern conflict and better prepare our operating forces for success.” (Hoffman, F. G., 2009a, s. 14).

Hybridkrigbegrepets fire dimensjoner kontekstualiseres ved hjelp av to primære trekk, det Hoffman kaller konvergens og kombinasjon (*convergence and combinations*) (Hoffman, F. G., 2007). Med dette menes at elementer fra de fire dimensjonene må sammenfalle innenfor samme konflikt og kombineres som innsatsfaktorer mot samme motstander. Hvilke typer virkemidler som benyttes kan variere fra konflikt til konflikt, som anskaffelse og bruk av høyteknologiske våpen som masseødeleggelsesvåpen og langtrekkende missilsystemer og anti-satellittvåpen, kommunikasjonsteknologi som krypterte kommando- og kontrollsystemer.

²³ Modellen er min egen basert på beskrivelsen av innholdet i *hybridkrig*. Det viktige å vise i denne modellen er at *hybridkrig* inneholder en kombinasjon av alle de fire dimensjonene, men at hver enkelt dimensjons innslag og effekt i en konflikt vil være situasjonsbestemt. Modellen må derfor tolkes dynamisk og ikke lineært med hensyn til proporsjonene på de ulike dimensjonene.

Operasjonsmetoder som improviserte bomber, selvmordsbombere og geriljakrig, samt angrep på økonomiske og annen infrastruktur, kan være typiske kapasiteter og metoder en hybrid aktør vil benytte seg av. Det vil derfor være situasjonsavhengig hvor mye av hver dimensjon som opptrer i en bestemt konflikt, men for å karakteriseres som *hybridkrig* må alle fire dimensjoner være representert relativt samtidig. En redegjørelse for hver av de fire dimensjonene følger i de neste avsnittene.

3.2.2 Den konvensjonelle dimensjonen

Det kan argumenteres for at konvensjonell krig, herunder konvensjonell struktur og strategi tilhører statlige aktører. Stater kan i langt større grad enn ikke-statlige aktører mobilisere militære styrker, implementere kostbar teknologi, og operere med synlighet og legitim tilstedeværelse. Likevel inneholder *hybridkrig* en konvensjonell dimensjon som er ment også på ikke-statlige aktører. Den omhandler i større grad hva slags kapasiteter og innretning den hybride aktøren velger å operasjonalisere, og er ikke hengt opp i det tradisjonelle og ”rettferdige” med krigen.

Regulære militære styrker har som oftest god stridsutholdenhet med understøttende logistikk, besitter stor ildkraft og god mobilitet, forsterket gjennom såkalte fellesoperasjoner mellom land-, sjø-, og luftstyrker. Mange land har dessuten også spesialstyrker som kompletterer de regulære styrkene, eller selvstendig gjennomfører begrensede operasjoner.

Konvensjonelle styrker har derimot en gjennomgående svakhet. De er ofte store organisasjoner med et omfattende beslutnings- og kommandoapparat som kan virke mindre fleksibelt enn hos mindre, irregulære styrker. De er også trent og innrettet på tradisjonell høyintensiv krig, noe som gjør dem mindre i stand til å utkjempe ukonvensjonell strid. En rask situasjonsbestemt endring av taktikk og operasjonstilnærming viser seg derfor ofte å være krevende.

I mange tilfeller, som man kan observere i både Irak og Afghanistan, forsøker dermed den konvensjonelle aktøren å bøte på dette med mer aggressiv opptreden i mindre forband. Likevel evner irregulære, små enheter å gjennomføre begrensede bakholdsangrep og anslag som ikke er mulig å gardere seg mot.

Det er viktig å understreke at en hybrid aktør som benytter seg av en konvensjonell dimensjon velger å utnytte konvensjonelle kapasiteter i en ny rolle fremfor å kopiere tradisjonelle strategier:

In Hybrid Wars, the adversary will exploit the modern technologies of a global economy, and present us with asymmetric modes of operations and unanticipated

tactics. They will exploit military systems in novel ways, potentially with state or conventional force combat power. They will not remain static or subject to predicative analysis, but will continuously evolve and exploit the diffusion of innovative tactics, techniques and procedures that offer the greatest return on investment (Hoffman, F. G., 2007, s. 59).

Ofte søker man å involvere den konvensjonelle motstanderen i en tilsynelatende regulær strid, men snu denne situasjonen raskt slik at den konvensjonelle part ikke i like stor utstrekning klarer å bruke sine egne fortrinn.

Den konvensjonelle dimensjon i *hybridkrig* kan dermed både forstås som en hybrid aktørs valg om å benytte regulære metoder og konvensjonelle virkemidler for å tilrettelegge for irregulær strid, og som en måte å utnytte kapasiteter for å ramme motstanderens konvensjonelle styrker. Bare i noen grad vil en hybrid aktør velge konvensjonell konfrontasjon for å svekke eller ødelegge motstanderens militære styrke. I slike tilfeller vil man kombinere dette med ukonvensjonelle og ikke-kinetiske metoder for å fremtvinge kapitulasjon eller tilbaketrekning.

3.2.3 Den irregulære dimensjonen

Selv om uttrykket irregulær krig (IW) er omdiskutert, har det likevel en betydning, noe som fremkommer i den amerikanske forsvarsvarstrategien fra 2006:

In the post-September 11 world, irregular warfare has emerged as the dominant form of warfare confronting the United States, its allies and its partners; accordingly, guidance must account for distributed, long-duration operations, including unconventional warfare, foreign internal defense, counterterrorism, counterinsurgency, and stabilization and reconstruction operations (US DoD, 2006).

Amerikanerne indikerte et betydningsinnhold i begrepet, noe som ble videreutviklet til en helhetlig tilnærming innenfor *Irregular Warfare/ Joint Operating Concept* (IW/JOC), hvor IW defineres til å være:

A violent struggle among state and non-state actors for legitimacy and influence over the relevant populations. IW favors indirect and asymmetric approaches, though it may employ the full range of military and other capabilities, in order to erode an adversary's power, influence, and will (US DoD, 2007, s. 6).

Her fremkommer koblingen til asymmetri, og det hevdes at IW handler om to forhold: Først og fremst kampen om befolkningens vilje, deretter bruken av virkemidler som eroderer motstanderens makt, påvirkningsevne og kampvilje. Hvis tolkningen av bruken av militære kapasiteter innebærer bruk av konvensjonelle virkemidler, minner denne definisjonen av IW

mye om det som kan legges til grunn for hele hybridkrigbegrepet. Likevel regnes den irregulære dimensjonen bare som én av fire komponenter i *hybridkrig* fordi IW bør omtales med et snevrere innhold. En videreutviklet definisjon som ble fremsatt i forbindelse med en studie av begrepsinnholdet i IW/JOC kan belyse dette, hvor IW ses på som:

Combat operations conducted by the overt element of an insurgency in enemy-held territory, by predominantly indigenous and irregular forces organized on a military or paramilitary basis, characterized by the extensive use of unorthodox tactics to reduce the combat effectiveness, industrial capacity, and morale of an enemy, usually an established civil and military authority (Stevenson et al., 2008, s. 8).

Her vektlegges begrepets plass på taktisk nivå. Denne fortolkningen av IW indikerer at opprørsstyrker benytter seg av ”geriljalignende taktikker” for å ramme motstanderens stridsevne, og at IW er en metode som kan nyttes av en aktør for å oppnå en strategisk målsetning. I denne betydningen av begrepet ligger fokus på stridshandlinger utført av militære eller paramilitære enheter med basis i det landet krigen utspiller seg. Motstanderen er ofte landets myndigheter og dets maktapparat. Med en slik fortolkning er IW imidlertid mindre egnet for å omfatte kriminalitet, terrorisme eller konvensjonelle kapasiteter, og fremstår som en mer rendyrket form for krigføring. I så måte skiller IW seg fra *hybridkrig*, samtidig som den understøtter at IW kan regnes som en tilgjengelig metode innenfor hybridkrigbegrepet.

Hybridkrig kan i så måte minne om geriljakrig, med stort innslag av asymmetri og irregularitet i kampen mot en konvensjonell styrke. Et klassisk eksempel på tenkning om geriljakrig står igjen etter den kinesiske kommunisten Mao Zedong (1893-1976). Hans trefaseteori hadde som utgangspunkt å styrte det regjerende nasjonalistiske regimet i Kina:

There is no reason to consider guerrilla warfare separately from national policy. [...]. Without a political goal, guerrilla warfare must fail, as it must, if its political objectives do not coincide with the aspirations of the people and their sympathy, co-operation, and assistance cannot be gained. The essence of guerrilla warfare is thus revolutionary in character (Mao & Griffith, 1961).

Hovedformålet med Maos geriljateori var å stegvis bygge opp en slagkraftig konvensjonell styrke for det endelige slaget om makten. I *hybridkrig* er det annerledes, selv om politiske målsetninger også her har en fremtredende rolle:

Unlike in Maoist [...] wars, the purpose of the multi-modal approach is not to facilitate the progression of the opposition force through phases nor is it to help set up a conventional force for decisive battle. Hybrid opponents, in contrast, seek

victory by the fusion of irregular tactics and the most lethal means available in order to attack and attain their political objectives (Hoffman, F. G., 2007, s. 29).

Men geriljakrig har i de fleste tilfeller lavere ambisjoner enn Mao hadde, særlig om man ser på muligheten for å lykkes med sine strategiske og politiske målsetninger. Slik geriljakrigføring praktiseres i ulike konflikter verden over, fremstår den mer som en universell måte å innrette og organisere et opprør mot myndighetene. I noen tilfeller er målet maktovertagelse, i andre situasjoner kun å påvirke myndighetene til retningsendring. Den mest utbredte form for geriljakrigføring er dermed ikke å anse som det samme som *hybridkrig*, men inngår i den irregulære dimensjonen av *hybridkrig*.

3.2.4 Terrorisme- og kriminalitetsdimensjonen

Hoffmans definisjon av *hybridkrig* viser flere viktige elementer utover de konvensjonelle og irregulære. En konflikt vil også bære i seg elementer både av kriminell aktivitet og terrorvirksomhet. Førstnevnte kan fremkomme på flere ulike nivåer, eksempelvis ved at virksomheten til en aktør finansieres av illegal økonomi som for eksempel smugling og narkotikahandel. I følge Hoffman har kriminalitet en viktig funksjon i *hybridkrig*:

The disruptive component of Hybrid Wars does not come from high-end or revolutionary technology but from criminality. Criminal activity is used to sustain the hybrid force or to facilitate the disorder and disruption of the target nation (Hoffman, F. G., 2007, s. 29).

Kriminelle nettverk kan enten være en del av konflikten direkte, eller ved at deres opptreden støtter opp rundt en ikke-statlig aktør som kjemper mot myndighetene. I mange tilfeller vil dette være situasjoner hvor den organiserte kriminaliteten utnytter et maktvakuum der normale kriminalpolitiske virkemidler ikke lenger kan benyttes. Den hybride aktøren kan således bevisst og strategisk benytte enten kriminelle elementer eller andre illegale metoder for både å ytterligere svekke myndighetenes/ motstanderens maktbase, og forberede grunnen for egen fremvekst og innflytelse. Slik ulovlig kartellvirksomhet utført av såkalte konfliktentreprenører vil utgjøre et stort problem for en konvensjonell militærmakt både fordi identifisering og bekjemping av slik aktivitet krever særskilt kompetanse, og fordi bekjempelse av kriminalitet i utgangspunktet, i hvert fall i den vestlige verden, er et politianliggende. Når kriminelle opptrer i et operasjonsmiljø hvor de militære ikke egentlig har intervensjonsrett, samtidig som fraværet av fungerende ordensmakt gir de kriminelle spillerom, øker kompleksiteten i de militæres oppdrag.

Et annet ”bidrag” til krigen fra kriminell aktivitet er finansiering av den ikke-statlige aktørens virksomhet og illegale våpenhandel. Ikke-statlige aktører har ikke den samme tilgang til våpen og våpenteknologi som staten har. Statens voldsmonopol innebærer blant annet legitimiteten til å handle våpen og utruste de militære styrkene. Ikke-statlige aktører må derfor gå veien om det illegale markedet. De kriminelle nettverkene kan anskaffe våpen på bestilling. Alternativt kan leverandøren være en annen stat. Såkalte sponsorstater har normalt en betydelig kapasitet til å understøtte en opprørsgruppe eller ulike opposisjonsgrupperinger i en annen stat. Et eksempel på dette er koblingen mellom Iran og Hezbollah, hvor Iran tilførte høyteknologiske våpen som raketter og missiler til Hezbollahs krig mot Israel. Slike sponsorstater gjør dermed ikke-statlige aktører til stedfortredere for sin egen sak, såkalt *proxy force*, i tillegg til å gjøre dem til potente deltagere i *hybridkrig*.

Et tredje element som ikke har med økonomi eller våpenteknologi å gjøre, handler om overgrep mot sivilbefolkningen. Kriminelle handlinger som vold og voldtekt, ødeleggelse av eiendom, samt annen ulovlig og folkerettsstridig virksomhet kan settes i system for å undergrave statens eller myndighetenes posisjon og troverdighet. Dersom dette utføres i regi av, eller i forståelse med, en aktør i krigen, faller det inn under hybridkrigbegrepet. Et eksempel kan være de påståtte overgrep og plyndringer utført av ulike irregulære og illegale grupper under krigen mellom Georgia og Russland i 2008 (Tagliavini, 2009). Det kan være et klassifiseringsspørsmål hvorvidt slik aktivitet er kriminalitet eller et utslag av terrorisme.

Skillet mellom kriminalitet og terrorisme kan imidlertid være utfordrende å påvise. Som aktivitet er begge ulovlige, og skal som grunnregel forebygges og bekjempes av en ordensmakt som politiet. Men særlig terrorisme har siden 9/11 blitt militarisert i og med amerikanernes ”War on Terror”. Og økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og annen form for cyberkriminalitet er i stadig større grad virkemidler som militære eller paramilitære aktører benytter seg av. Knyttet til *hybridkrig* kan en forenklet inndeling mellom de to gjøres ved å si at kriminalitet i denne sammenheng fokuserer på vinning, mens terrorisme handler om ideologi.

Heller ikke terrorisme er en avklart og ensartet størrelse. Et mulig utgangspunkt gis av den russiske forskeren Dr. Ekaterina Stepanova (2008):

[Terrorism is] the intentional use or threat to use violence against civilians and non-combatants by a non-state (trans- or sub-national) actor in an asymmetrical confrontation, in order to achieve political goals (Stepanova, 2008, s. 11).

Fra dette kan man utlede at terrorisme ikke regnes som aksjoner eller angrep på militære styrker, og at heller ikke stater utfører terrorisme. Ser man imidlertid til Hoffmans definisjon, kobler han ”indiscriminate violence” og ”coercion” til *hybridkrig*, noe som ikke utelukker angrep på militære styrker. For øvrig gis ikke terrorisme som komponent i *hybridkrig* særlig grundig forklaring eller behandling hos brukerne av begrepet. Man nøyer seg i stort med å omtale faren for terroristlignende aktivitet eller terrorhandlinger. Uten en nærmere presisering kan dette derfor oppleves som litt for generelt til å gi substans til begrepet, særlig når man tar i betraktning den dels omfattende debatten som pågår nasjonalt og internasjonalt om hva som bør inngår i terrorismebegrepet.

Poenget er uansett at i *hybridkrig* vil terrorisme og kriminalitet være en strategisk styrt virksomhet ment for å skape frykt, usikkerhet og kaos hos motstanderen, og således understøtte de overordnede målsetningene med krigen.

3.2.5 Informasjons- og cyberkrigdimensjonen

Den pensjonerte amerikanske obersten John J. McCuen (2008) tilføyer en dimensjon til hybridkrigbegrepet som Hoffman ikke har vektlagt i like stor grad, nemlig oppslutningen blant sivilbefolkningen. En slik utvikling beskrives også utfyllende av den britiske generalen Sir Rupert Smith (2006) som omtaler *krigen blant befolkningen* som den viktigste kampen i moderne krig. I motsetning til McCuen benytter ikke Smith seg av begrepet *hybridkrig*. Han legger derimot stor vekt på hvordan militære styrker og militærmakt generelt bør benyttes for å vinne en krig som ikke evalueres etter antall drepte motstandere, men snarere etter hvilken av de krigførende parter som oppnår størst troverdighet og støtte blant konfliktens sivilbefolkning. Denne formen for krigføring krever andre kapasiteter hos de vestlige militærmaktene, hevder Smith, og sier at det må skje en endring i den militære tenkning:

I do advocate a revolution in our thinking, within the framework of war amongst the people: that our confrontations and conflicts must be understood as intertwined political and military events, and only in this way can they be resolved (Smith, 2006, s. 372).

Generalen ber om at man går vekk fra tenkningen om militær seier i tradisjonell forstand, hvor kamphandlingene avsluttes med å signere et dokument for betingelsesløs overgivelse for den tapende part, og heller innretter bruken av militære ressurser på understøttelse av samfunnsbyggingen som en løsning på det faktiske problemet. Bruk av militærmakt, mener han, bør kun nyttes for å konfrontere og bekjempe de som bevisst konfronterer egne styrker og som gjemmer seg blant konfliktens sivilbefolkning. Han er samtidig skeptisk til om

konvensjonelle og høyteknologiske styrker evner å tilpasse seg i slik grad de nye konfliktene krever.

McCuen støtter Smith i vektleggingen av befolkningens rolle i dagens konflikter, og går videre i å omtale kontekstuelle forhold ved *hybridkrig*:

The critical point is that to win hybrid wars, we have to succeed on three decisive battlegrounds: the conventional battleground; the conflict zone's indigenous population battleground; and the home front and international community battleground (McCuen, 2008, s. 107).

McCuens tre "operasjonsområder" er både fysiske og abstrakte. For å påvirke det abstrakte eller kognitive trengs andre virkemidler i tillegg til de rent fysiske og kinetiske. Dermed vil blant annet informasjonsoperasjoner²⁴ spille en viktig rolle i *hybridkrig*. Kampen om befolkningens vilje kan bli viktigere enn evnen til å projisere fysisk militærmakt overfor motstanderen.²⁵

En viktig komponent i informasjonsoperasjoner er propaganda. Propaganda skal få fienden til å endre adferd samtidig som det skapes oppslutning i intern og ekstern opinion for egen sak. Tidligere ble propaganda oftest benyttet for å støtte opp under krigen og skape legitimitet for "saken". I nyere tid har dette forholdet dreiet mer mot at propagandaen støttes av krigen – krigshandlinger skapes for å ha en historie å selge, dermed innrettes også tiltakene mediemessig deretter. Dersom en motstander evner å benytte kommunikasjonsteknologi til propagandaformål, kan effekten av egne operasjoner svekkes eller fullstendig utebli. Kampen om det såkalte informasjonsdomenet er dermed en viktig komponent i dagens konflikter. Viktigheten antas å øke i fremtiden, også i *hybridkrig*. En masteroppgave ved Forsvarets stabsskole fra våren 2009 av Ola Bøe-Hansen (2009) beskriver eksempelvis hvordan Taliban benytter media for å vinne frem med sin versjon av krigen i det Bøe-Hansen kaller "kampen om den mest uimotståelige historien". Her fremheves blant annet organisasjonens evne til å være først med rapporter om hendelser og stridshandlinger, i motsetning til i ISAF som pålegger seg selv større nøyaktighet i historiefremstillingen og dermed taper kampen om narrativet.

---

²⁴ Informasjonsoperasjoner er et sett med militære aktiviteter som både skal understøtte egen operasjon, og påvirke motstanderen. I dette ligger også innflytelse på sivilbefolkningen, slik det understrekes i NATOs doktrine for informasjonsoperasjoner: "*In military operations the ability to defeat adversaries or potential adversaries may rest on the perception of all actors involved, particularly the local population.*" (NATO, 2008, s. 1.2).

²⁵ Befolkningens viktighet ble anerkjent og påpekt allerede av USAs 16. president, Abraham Lincoln, som ledet landet gjennom borgerkrigen i 1861-65, og som skal ha sagt: "*Public sentiment is everything. With it, nothing can fail. Without it, nothing can succeed.*" Krigen i Afghanistan, som har pågått siden 2001, er et moderne eksempel på at den som får ut sitt budskap først og oftest, gjerne forvalter "sannheten" i sivilbefolkningen øyne.

En vanlig taktikk fra grupperinger som er avhengig av oppslutning i befolkningen er å benytte seg av allerede eksisterende medie- og kommunikasjonsnettverk. Ved å sørge for spektakulære oppslag i internasjonal presse, eller ved å ”plante” egne innslag og videofilmer på internett, vinner disse gruppene oppmerksomhet hos et større publikum. Effekten er i de fleste tilfeller en undergraving av den konvensjonelle statsmakten som ikke vil eller kan markere seg på samme måte.

Hybride aktører tar denne taktikken et steg videre. En hybrid aktør etablerer gjerne et eget medieapparat og egne kommunikasjonskanaler. Da kan organisasjonens budskap både fremmes via internasjonale medier, og formidles usensurert på egne kanaler. Eksempelvis har Hezbollah en egen TV- og radiostasjon med satelitttilgang – al-Manar.²⁶

3.3 Hybridkrig oppsummert – rammeverk for analyse av tilfellestudier

Begrepet *hybridkrig* er satt sammen av flere elementer og dimensjoner som hver for seg kan hevdes å være kjente størrelser. Konflikttypen synes å være karakterisert av at aktørene fremstår som meget tilpasningsdyktige og i stand til å skreddersy organisasjon og metodebruk ut ifra motstanderen. Sentralt i Hoffmans tese om *hybridkrig* er at hybride aktører implementerer statslignende, konvensjonelle kapasiteter i sin organisasjon ved siden av irregulære virkemidler og metoder. På den måten bringer en hybrid aktør alle aspekter ved moderne krigføring til torgs, og kombinerer denne ”menyen” på best mulig måte overfor en motstander, normalt en konvensjonell militærstruktur. Både målsetninger og metodebruk fremstår dermed som asymmetriske i forhold til en konvensjonell og regulær aktør.

De to primære trekkene som kontekstualiserer *hybridkrig* er sammensetningen av virkemidlene rettet mot samme motstander. Disse orkestreres innenfor operasjonsområdet med en samtidighet som med stadig raskere operasjonelt tempo og økende effekt kan ramme en motstander på ulike nivåer med målsetning om å undergrave motstanderens maktbase.²⁷ Den overordnede hensikten med dette synes å være å sette en (konvensjonell) motstander overfor så mange beslutnings- og handlingsmessige dilemmaer at effekten av hans operasjoner svekkes helt eller delvis.

---

²⁶ Offisiell nettside for TV-stasjonen al-Manar: <http://www.almanar.com.lb/NewsSite/News.aspx?language=en>. (Lest 3. mai 2010).

²⁷ Et eksempel på en redegjørelse av hvilke områder militærmakt påvirker, gis i Forsvarets fellesoperative doktrine (FFOD), som beskriver *stridens domener* og ulike *basisfunksjoner* som må være tilstede i en militær struktur – og som derfor kan rammes av motstanderen. (Forsvarsstaben, 2007, ss. 69-74). *Samtidighet* i militære operasjoner betegnes ofte som *orkestrering*, avhengig av i hvor stor grad aktiviteter skal skje i koordinert rekkefølge.

Ikke-kinetisk krigføring benyttes for å påvirke egen og ekstern opinion, og kampen om å vinne frem med sin historie og vinkling er en "krig i krigen". Det synes å være vesentlig for en hybrid aktør å beherske et bredt spekter av teknologiske og kognitive kapasiteter, blant annet utstrakt bruk av informasjonsoperasjoner.

Kinetisk krigføring brukes for å påvirke motstanderen, enten gjennom konvensjonelle eller irregulære metoder. Typisk for *hybridkrig* er at en hybrid aktør står mot en mer høyteknologisk konvensjonell aktør, hvor de kontekstuelle utfordringene for den konvensjonelle aktøren består i å innrette sin kapasitet til å håndtere ulike typer trusler. Dette kan vise seg problematisk fordi en konvensjonell militærstruktur ofte av natur mangler fleksibiliteten til raskt nok å gjenvinne initiativet.

Den hybride aktøren, derimot, har normalt kapasitet og vilje til å velge den sammensetningen som i tid og rom gir best effekt for sin egen måloppnåelse. Dette kan innebære å kombinere opprørstaktikk som avgrensede mot personer, formasjoner og posisjoner, eller bruke konvensjonelle våpen mot motstanderens befolkning og infrastruktur. Samtidig kan terrorvirksomhet utføres lokalt eller regionalt for å påvirke motstanderens kampvilje og hjemlige støtte. Den hybride aktøren kan velge å finne skjul blant egen befolkning eller benytte andre strategier for å unnsnippe motstanderens konvensjonelle våpenvirkning og etterretning. Disse aktivitetene støttes gjerne av propaganda prosessert via raske og vidtrekkende medier for å utmanøvrere motstanderens formidlingskapasitet.

Brukerne av hybridkrigbegrepet hevder at *hybridkrig* ikke kan reduseres eller isoleres til tradisjonell mellomstatlig krig, opprørsbekjempelse, kampen mot terror, eller fredsopprettende operasjoner. *Hybridkrig* kan derimot være en væpnet konflikt hvor flere deler av ovennevnte oppstår og opptrer samtidig – iscenesatt av én eller flere aktører med felles målsetning og retning.

Hybridkrigbegrepet presenterer noen vesentlige kjennetegn hos aktørene og de fremgangsmåtene som benyttes. Aktørene kan være både statlige og ikke-statlige, men de må ha tilgang til et bredt spekter av virkemidler, og være både i stand til og villige til å benytte dem. En hybrid aktør må besitte konvensjonelle kapasiteter som er såkalt statlige (tilhører statens voldsmonopol og faller innenfor statens rett til å anskaffe gitt dens internasjonale rettslige status). Dette kan være høyteknologiske våpensystemer og annen militærteknologi som typisk benyttes innenfor en stats væpnede styrker. I tillegg må en hybrid aktør ha evnen til å opptre irregulært, som for eksempel ved geriljastrid i bebygde områder. Et tredje aktivum må være en innebygd organisatorisk kapasitet og vilje til å planlegge, forvalte og utnytte

kriminelle og terroristlignende aktiviteter, eksempelvis gjennom etablerte nettverk, finansielle transaksjoner, utførelse av likvidasjoner eller andre terrorhandlinger.

En statlig aktør som velger en hybrid tilnærming velger trolig samtidig å sette seg utover internasjonale konvensjoner og etablerte normer. For fullt ut å oppfylle det som tilsynelatende ligger i hybridkrigbegrepet, bryter man samtidig med krigens folkerett. Dessuten bidrar kriminelle handlinger og terroraksjoner til at staten i så fall opptrer ulovlig også i andre sammenhenger enn de rent militære.

En ikke-statlig aktør som velger å opptre innenfor hybridkrigbegrepets rammer er ikke som staten i like stor grad forpliktet til å følge internasjonale konvensjoner. Siden en slik aktør ikke er en anerkjent internasjonal spiller per se, vil det tilsynelatende være enklere etisk, moralsk og praktisk å gjennomføre aksjoner i tråd med hybride trusler. Selv om en ikke-statlig aktør praktisk sett vil velge å forholde seg til geografiske begrensninger som territorium og befolkningsområder, er ikke dette en absolutt nødvendighet verken for hans bruk av styrker eller utnytting av kommunikasjonsmessige virkemidler. Cyberangrep eller økonomisk kriminalitet opptrer grenseuavhengig ut ifra kapasitet, behov og vilje.

Neste kapittel presenterer to tilfellestudier som er analysert i lys av hybridkrigbegrepet. Begge tar utgangspunkt i de kjennetegn og særtrekk som er redegjort for i dette kapittelet. Som hjelp benyttes følgende analyseverktøy:

Analyseverktøy for studiens tilfellestudier		
<p><i>Hybridkrig</i> er et militærteoretisk begrep for beskrivelse av komplekse konflikter. Begrepet beskriver aktører som opptrer hovedsakelig i en asymmetrisk kontekst, og hvor minst én av aktørene fremstår som spesielt kapabel og villig til å benytte en kombinasjon av konvensjonelle og irregulære operasjonsmetoder, i tillegg til kriminell aktivitet og terroristlignende virksomhet, sammen med informasjons- og cyberkrigføring. Operasjonene gjennomføres med en innretning og samtidighet som stiller motstanderen overfor flere nivåforskjellige trusseldimensjoner.</p>		
Analyseelement	Hybridkrigbegrepets kriterier	Undersøkelsesspørsmål
AKTØR	<p>Aktøren kan være både statlig og ikke-statlig. Må ha både evne og vilje til å utnytte konvensjonelle kapasiteter i kombinasjon med irregulære operasjonsmetoder, understøttet av kriminelle aktiviteter og terroristlignende virksomhet.</p> <p>Disse egenskapene må fremstå innenfor samme konflikt, og fortrinnsvis innenfor samme avgrensede konfliktområde. Der virkemidler og metoder benyttes andre steder enn i konfliktområdet, må disse brukes til understøttelse av vedkommende konflikt.</p> <p>Aktører kan enten være selvfinansiert, eller helt eller delvis understøttet av såkalte tredjepartsaktører (sponsorstater), som ved sin deltagelse styrker den hybride aktørens kamp, og samtidig undergraver dens motstanders maktbase.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hvilken type aktører deltar i konflikten? (Statlig, ikke-statlig, tredjepart, sivile, andre). Hva kjennetegner de ulike aktørene? I hvilken grad opptrer aktøren autonomt, alternativt hvilke parter understøttes aktøren av? Hvilke trekk synes å prege målsetningene? Er de strategiske?
METODE	<p>Metoder i hybridkrig kan være tradisjonell konvensjonell forsvars- eller angrepskrig, støttet av samtidige ukonvensjonelle operasjoner basert på irregulære prinsipper, så som geriljastrid. I tillegg gjennomføres en "mediakrig" hvor formålet kan være å benytte informasjonsoperasjoner for å påvirke egen og fiendens holdning til krigen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> I hvilken grad benyttes konvensjonelle operasjoner? (Angrep, forsvar, kombinasjoner) I hvilken grad benyttes konvensjonelle våpen? (Raketter, missiler, stridsvogner etc)

	<p>Metodene forholder seg til en dynamikk definert av den hybride aktøren selv, og analysen av motstanderen. Dette kan innebære nedprioritering eller tilsidesetting av internasjonale normer og regler, herunder krigens folkerett og menneskerettighetene.</p> <p>Krigens konvensjonelle og irregulære metodebruk understøttes ofte av tredjepartsaktører enten fordi den hybride aktøren selv er for svak alene, eller fordi den hybride aktøren ser det formålstjenlig å involvere en ekstern aktør.</p> <p><u>De ulike dimensjonene hybridkrig kan bestå av:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Konvensjonelle kapasiteter</i> <ul style="list-style-type: none"> - høyteknologiske våpen - regulær styrker - tradisjonelle taktikker - a-våpen, masseødelegglesesvåpen - statsvirkemidler • <i>Irregulære virkemidler og metoder</i> <ul style="list-style-type: none"> - gerilja - opprør - improviserte bomber - ukonvensjonelle teknikker og taktikker • <i>Terroristlignende virksomhet</i> <ul style="list-style-type: none"> - beskytning av sivile - biologiske og kjemiske våpen - likvidasjoner, kidnappinger - trakassering og plyndring, tvangstrusler • <i>Kriminell aktivitet</i> <ul style="list-style-type: none"> - våpensmugling - ulovlig finansiering • <i>Informasjons- og cyberkrigføring</i> <ul style="list-style-type: none"> - propaganda - kommunikasjonsangrep - anti-satelittanslag 	<ul style="list-style-type: none"> • I hvilken grad benyttes irregulære operasjoner? (Gerilja, bakhold, improviserte bomber) • I hvilken grad opptrer konvensjonelle og irregulære metoder samtidig? • Benyttes terroraksjoner i krigsområdet? Gjennomføres terror andre steder enn i konfliktområdet for å understøtte krigen? • Benyttes metoder som tvang, trakassering, etnisk rensning overfor sivilbefolkningen? • I hvilken grad benyttes økonomisk kriminalitet eller andre illegale metoder for å styrke den hybride aktørens posisjon, og samtidig svekke motstanderen? • Benyttes informasjonsoperasjoner? Hvilke typer av informasjonskrigføring kan identifiseres?
--	--	---

Figur 7 - Rammeverk for analyse av studiens tilfellestudier

Undersøkelsesspørsmålene i matrisen er analysemessige utgangspunkt for den kommende analysen av de to valgte tilfellestudiene. Spørsmålene vil ikke nødvendigvis besvares eksplisitt og kronologisk, men danner grunnlaget for en analyse innrettet mot hybridkrigbegrepets innhold og intensjon. I sum vil likevel analysen svare på hvorvidt valgt konflikt oppfyller de kriterier eller egenskaper som brukerne av hybridkrigbegrepet legger i begrepets innhold.

4 Hybridkrig i praksis – to tilfellestudier

I dette kapittelet holdes hybridkrigbegrepet opp mot to utvalgte konflikter ved å benytte rammeverket for analysen gitt i forrige kapittel. Hensikten er å vurdere hvordan begrepet kan gi innsikt i disse to konfliktene isolert sett, og i hvilken grad det kan anses som en beskrivelse for væpnede konflikter i alminnelighet.

Det første tilfellestudiet er krigen mellom Israel og den sjiamuslimske organisasjonen Hezbollah i Libanon sommeren 2006, som var en krig mellom en statlig og en ikke-statlig aktør.²⁸ Det andre tilfellestudiet er den kortvarige krigen mellom Georgia og Russland høsten 2008, som var en krig mellom to statlige aktører.

4.1 Krigen mellom Israel og Hezbollah i 2006

Figur 8 - Oversiktskart Libanon 2006²⁹

12.juli 2006 foretok Hezbollah et raid inn mot den nordisraelske byen Zar'it med hensikt å få frigjort medlemmer av organisasjonen som satt i israelsk fangenskap (Irani, 2007). Tre israelske soldater ble drept umiddelbart og ytterligere to såret og tatt med tilbake over til

²⁸ Selv om Hezbollah, i tillegg til å være en paramilitær organisasjon, er et politisk parti med representanter i Libanons parlament, regnes organisasjonen her ikke som en statlig aktør da den ikke representerer den selvstendige staten Libanon, men opptrer mer som en "stat i staten"-aktør.

²⁹ Grafikk hentet fra: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:2006_Israel-Lebanon_crisis.svg. (Lest 7.mai 2010).

libanesisk side. De to kidnappede soldatene ble senere utlevert døde til Israel i juli 2008.

Israels daværende statsminister Ehud Olmert kalte aksjonen en krigshandling:

This morning's events were not a terrorist attack, but the action of a sovereign state that attacked Israel for no reason and without provocation. The Lebanese government, of which Hizbullah is a member, is trying to undermine regional stability. Lebanon is responsible and Lebanon will bear the consequences of its actions.³⁰

Olmert prøvde med dette å gjøre Hezbollah til et legitimt krigsmål, og raidet over grenselinjen ble starten på en fem uker lang krig mellom Hezbollah og de israelske militære styrkene (IDF) som ble avsluttet med implementeringen av FN-resolusjon 1701 (Forente Nasjoner, 2006).

Med det vi vet i dag kan vi gjerne innlede med at dette var en krig mellom en dårlig forberedt armé på den ene siden, og en godt forberedt hær på motsatt side, slik blant annet en israelsk regjeringsoppnevnt kommisjon konkluderte med etter krigen (Winograd Commission, 2008). Denne kommisjonen ble ledet av den tidligere dommeren Eliyahu Winograd, og skulle undersøke hva som skjedde forut for og i løpet av krigen.

Den tilsynelatende suksessen til Hezbollah, slik internasjonale kommentatorer beskrev den, ble omfavnet av blant andre Hezbollahs leder Sayyed Hassan Nasrallah, som naturlig nok benyttet anledningen til å understreke seieren.³¹

4.1.1 Krigsutbrudd – opptakt og rasjonale

Selv om majoriteten av kamphandlingene foregikk på libanesisk territorium, var de mest markante aktørene i krigen Hezbollah og Israel. Staten Libanon og de lovlige libanesiske myndighetene var av flere ulike grunner ikke en nevneverdig aktør under krigen. Det var Hezbollah som agerte på egenhånd, og uten tilsynelatende godkjenning fra parlamentet. Grunnet Libanons historie har Hezbollah fått en sentral posisjon sør i landet.³²

Særlig er situasjonen i grenseområdene mot Israel i sør spent. Siden den israelske okkupasjonen av Sør-Libanon i 1982 vokste Hezbollah frem som en erstatter for det forviste

---

³⁰ Uttalelsen er hentet fra det israelske utenriksdepartementets hjemmeside:

<http://www.mfa.gov.il/MFA/History/Modern+History/Israel+wars/Hizbullah+attack+in+northern+Israel+and+Israel+response+12-Jul-2006.htm>. (Lest 7.mai 2010).

³¹ For et eksempel på en uttalelse fra Nasrallah, se den israelske nettavisen Haaretz:

<http://www.haaretz.com/hasen/spages/952185.html>. (Lest 8.april 2010).

³² I moderne tid har Libanon opplevd både å være under kolonistyre (Frankrike) og utsatt for okkupasjon (Storbritannia under andre verdenskrig). Landet ble frigjort etter andre verdenskrig, og i 1946 var landet fritt for utenlandske soldater. Tiden etter frigjøringen har likevel vært preget av krig og konflikt, viktigst er borgerkrigen i perioden 1975-1989, hvor både Syria og Israel spilte en rolle. Deretter ved gjentatte intervensjoner og invasjonjer fra de to nabolandene. FN har hatt styrker i Libanon siden UNIFILs opprettelse i 1978 (Utrikespolitiska institutet, 2007).

palestinske frigjøringsorganisasjonen PLO.³³ Okkupasjonen har variert i styrke og omfang, men motstanden mot Israel fikk et oppsving da israelerne på grunn av blant annet innenrikspolitiske forhold trakk seg ut i 2000, en uttrekning som blant annet ble omtalt som "Hezbollahs victory". Det var også Hezbollah, og ikke Libanons nasjonale hær, som utnyttet maktvakuemet som oppsto og fylte det med sine egne styrker. Den libanesiske kristne militshæren (SLA), som var bygget opp og støttet av Israel, gikk i oppløsning etter uttrekningen. Selv om Israels statsminister Ehud Olmert forsøkte å gi Hezbollahs angrep et "offisielt" preg, er det lite som tyder på at aksjonene var sanksjonert av de libanesiske myndighetene.

Syria og Iran hadde en viktig rolle som tredjepartsaktører, eller sponsorstater. Den israelske generalen Itai Brun ved det israelske Dado Center for Interdisciplinary Military Studies sier dette om forholdet mellom Hezbollah og de to nærliggende statene: "Syria's and Iran's support of Hezbollah led to a situation in which Hezbollah, on the eve of the Second Lebanon War, was a unique example of a terrorist organization with significant military capabilities." (Brun, 2009, s. 34).

Hezbollah og IDF har vært uttalte motstandere lenge. I perioden etter 1982 har Hezbollah i noen grad opptrådt som en geriljagruppe med terror som varemerke. Men organisasjonen har også etablert seg som politisk aktør. Hezbollah vokste frem som en motstandsbevegelse mot Israels okkupasjon av Sør-Libanon, hovedsakelig for å representere interessene til de sjiamuslimske gruppene sør i landet (Tür, 2007). Som motstander av Israel støttet også Hezbollah seg på et godt innarbeidet grunnlag:

The Arab narrative is one of a continuing conflict with Israel, one battle leading inexorably to another with intervals reserved for rest, training, recruitment and the acquisition of new weaponry. Therefore, the conflict ends only when Israel ends (Kalb & Saivetz, 2007, s. 27).

Ti år senere stilte Hezbollah til valg i Libanon, og vant 8 av 128 plasser i parlamentet. Som politisk parti ble organisasjonen kjent for å være "ren" og "ukorrupt", noe som økte oppslutningen blant den shiamuslimske delen av befolkningen (Tür, 2007). I perioden 2000-2006 bygde de både opp en militær og en politisk organisasjon som i 2006 fremsto som styrket på mange områder. Rekrutteringen var økt, våpenarsenalet forbedret i antall og kvalitet, og de militære tilnærningsmetodene var utviklet fra ren geriljataktilikk til et mer sammensatt operasjonskonsept som også inkluderte konvensjonelle kapasiteter. Et studium av

---

³³ PLO, ledet av Yassir Arafat, ble nedkjempet av israelerne under invasjonen i Libanon i 1982, og trakk seg ut av Libanon (Utrikespolitiska institutet, 2007). Det åpnet for Hezbollah.

IDF og Israels doktrinelle grunnlag medførte endringer i eget operasjonskonsept, herunder fokus på flere og mer robuste autonome enheter som selvstendig kunne føre forsvarsstrid over tid mot en konvensjonell motstander. De utviklet et kommando- og kontrollsystem basert på desentraliserte noder, i tillegg til et logistisk fremførings- og oppbevaringskonsept basert på underjordiske tunneler og bunkere. Disse skulle understøtte beskyttede fortifikasjoner i et nettverk etablert for å stanse en inntrenger. På toppen av dette etablerte Hezbollah flere mobile rakettutskytingsenheter som kunne avfyre raketter fra midlertidige posisjoner mot mål i Nord-Israel.

Hezbollah hadde ved krigsutbruddet etablert seg som en politisk bevegelse med en strategisk sentralisert ledelse, og med desentraliserte celler og enheter som var bevæpnet med til dels høyteknologiske konvensjonelle våpen. De hadde utviklet en tilpasset stridstaktikk for bebygde områder, og etablerte seg og slåss blant sin egen sivilbefolkning. De fremsto tilsynelatende som disiplinerte, godt trente krigere som kunne stå imot Israels konvensjonelle våpenmakt.

Hezbollahs kanskje viktigste våpen var imidlertid deres egen radio- og TV-stasjon, al Manar. Med dette virkemiddelet kunne man følge en strategi med tilpassede medie- og informasjonsoperasjoner. Det skulle vise seg at denne kapasiteten ble utslagsgivende for den generelle oppfatningen av hvem som ble krigens seierherre. Slik organisasjonen var innrettet i 2006, hadde dermed Hezbollah et godt utgangspunkt for væpnet motstand mot Israel.

Israel på sin side hadde etter uttrekningen i 2000 vært opptatt med operasjoner i de palestinske områdene i Gaza og på Vestbredden. Gjennom disse operasjonene hadde IDF dreiet fokus vekk fra fellesoperasjoner i brigade- og divisjonsforband til mer lavintensitetsoperasjoner og rene politioppgaver. Flere år med innretting mot patruljering og aktiviteter i mindre forband svekket evnen til planlegging og ledelse av større og sammensatte kampoperasjoner.

Målsetningene til de to hovedaktørene står noe klarere frem i ettertid enn før krigen. Hezbollahs hensikt med angrepet på den israelske patruljen som startet krigen, var å skaffe seg gode forhandlingskort på hånden slik at de kunne få frigjort egne medlemmer som satt i israelsk fangenskap. Det var trolig også et mål å skaffe seg økt politisk makt og økt oppslutning blant egen befolkning. Hezbollahs leder Sayyed Hassan Nasrallah feilberegnet imidlertid trolig den israelske responsen, noe han også tilsynelatende innrømmet senere³⁴, for israelerne nøyde seg ikke med å gå til forhandlingsbordet; de svarte med full krig. En krig

---

³⁴ Et eksempel på en uttalelse fra Nasrallah kan leses i kinesiske medier, hentet fra: http://news.xinhuanet.com/english/2006-08/28/content_5016915.htm. (Lest 7.mai 2010).

som eskalerte hurtig. En israelsk massiv luftkampanje over store deler av Libanon ble iverksatt, senere fulgt opp med mindre bakkeoperasjoner, mot Hezbollahs posisjoner i Sør-Libanon og deler av Beiruts sjiamuslimske forsteder (Kalb & Saivetz, 2007, s. 7).

Israels umiddelbare og kortsiktige mål med krigen var trolig å frigi de to kidnappede soldatene, og med det frata Hezbollah viktige forhandlingskort. Det eksisterer imidlertid flere andre mulige målsettinger, hvorav fire presenteres i en studie foretatt av den amerikanske professoren og analytikeren Anthony H. Cordesman: Et av målene med krigen var å ødelegge Irans mulighet til å etablere en vestlig kommando. Et annet var å gjenreise troverdigheten til IDF som den mest potente militære aktøren i regionen. Et tredje var å tvinge Libanon til å bli og å handle som en ansvarlig stat, herunder degradere Hezbollahs funksjon som en stat i staten. Et fjerde mål var å ødelegge eller nøytralisere Hezbollah i slik grad at organisasjonen forble en politisk mer enn en militær aktør (Cordesman, 2006).

I det følgende redegjøres kort for noen viktige hendelser som beskriver både konvensjonell kapasitet og evne hos Hezbollah, i tillegg til irregulær metodebruk og bruk av taktiske virkemidler for oppnåelse av strategisk effekt. Samtidig indikerer de noen taktiske, operasjonelle og strategiske svakheter hos IDF og israelske myndigheter.

Utover hendelsen som førte til krigsutbruddet, anses angrepet på den israelske korvetten *INS Hanit* utenfor kysten av Haifa 14. juli 2006 som viktig fordi den viste at Hezbollah også kunne ramme israelske sjømål. Videre var spesielt kampene om byen Bint J'beil i perioden 24.juli til 14.august viktige. Denne byen har gjentatte ganger vært gjenstand for kamper mellom Hezbollah og IDF, og etter Israels uttrekning i 2000 bygde Hezbollah byen opp som sin "hovedstad". Således var den like mye et psykologisk viktig mål, som et strategisk viktig mål å nedkjempe for israelerne. I denne sammenheng kan likevel Bint J'beil anses som et eksempel på Hezbollahs evne til strid i bebyggelse mot en konvensjonell motstander, samtidig som IDFs problemer med større bakkeoperasjoner ble avslørt. I første omgang måtte IDF trekke seg ut (29. juli), men når kampene igjen blusset opp noen dager senere klarte israelerne å isolere byen frem til krigens slutt og FN rykket inn i området. Hezbollah benyttet seg av sitt underjordiske nettverk av tunneler og bunkere til beskyttelse og som fremføringsvei for angrep på IDF.

En tredje viktig hendelse for å vurdere styrkeforhold og trekke sammenligninger mellom de to hovedaktørene kan representeres ved slaget ved Wadi Saluqi på krigens siste dager, hvor en

kryssild av moderne, langtrekkende russiskproduserte missiler stanset og nedkjempet en israelsk panseravdeling.³⁵

Nok engang ble IDFs manglende ferdigheter på bakkestrid merkbare. Avdelingen bestående av to stridsvogner og én infanterienhet ble satt inn mot et av Hezbollahs befestede støttepunkt, men over 10 stridsvogner ble ødelagt som følge av Hezbollahs kryssild.

Verifiserte tapstall og omfang av ødeleggelser er vanskelig å finne, men kjernen i hendelsene er klar: Hezbollah var både forberedt, tilstrekkelig utrustet, og i stand til å møte en israelsk offensiv.

Det fjerde viktige forholdet omhandler partenes kapasitet til indirekte beskytning av motstanderens områder. Hezbollah avfyrte i løpet av krigen over 4000 raketter mot nordisraelske landsbyer og posisjoner. Hensikten var trolig mer å skape frykt enn å faktisk ta ut mål siden de russiskproduserte Katuysharakettene er kjent for sin manglende presisjon. Israelerne på sin side flybombet taktiske og strategiske mål i store deler av Libanon med en todelt hensikt. For det første å ta ut viktige kapabiliteter hos Hezbollah, som rakettplattformer og kommunikasjonspunkter, dernest å overbevise det libanesiske folket at støtte til Hezbollah bare ville medføre ødeleggelser av Libanon.

Det femte forholdet er Hezbollahs bruk av sin egen TV- og radiostasjon al-Manar. Selv om IDF bombet tv-stasjonen på krigens andre dag, fortsatte den å kringkaste fra andre lokaliteter. Dette ble et sterkt og viktig formidlingsverktøy for Hezbollah, som brukte den bevisst for å undergrave IDF og samtidig promotere egen påståtte suksess under krigens gang. Med slik mediebruk kunne Hezbollah styrke sin egen posisjon, herunder unngå fokus på sine egne brudd på folkeretten, samtidig som eventuelle israelske fremganger ble holdt skjult for egen, øvrig arabisk og dels internasjonal opinion. Israelsk propagandamaskineri var ikke like vellykket under krigen.

Implementeringen av FNs resolusjon 1701 førte til at krigen tok slutt 12.august. Samtidig ble ”kampen om narrativet” trappet opp – hvem vant krigen? Direktøren for Afrika- og Midtøsten-programmet ved det spanske fredssenteret i Toledo, Ph.D. George Emile Irani, hevder det var tre ”tapere” som sto igjen: Først og fremst den israelske regjeringen, som gjennom manglende forberedelser av IDF og svak ledelse ikke evnet å nedkjempe Hezbollah. Dernest det libanesiske folket, som ble påført relativt store tap av menneskeliv sammen med store ødeleggelser på landets infrastruktur. En siste maktfaktor som ble satt tilbake som følge

---

³⁵ For et eksempel på omtale, se Yaakov Katz, The Jerusalem Post, 29.august 2006: http://tba.co.il/pipermail/musings_tba.co.il/2006-August/000620.html

av krigen var, etter Iranis mening, amerikanernes kampanje for demokratiets fremme i regionen. Som flere andre påstår også Irani at Hezbollah, ved dets leder Sayyed Hassan Nasrallah, var krigens vinner fordi de fremsto som helter i den arabiske verden etter å ha konfrontert den mest potente arméen i regionen.

Det rapporteres i ettertid om at Hezbollahs krigere var både disiplinerte, dyktige og standhaftige (Finer, 2006). Dette er ikke et unikt særtrekk ved aktører i *hybridkrigen*, men noe av taktikken det refereres til i ulike kilder kjennetegner en aktør som har studert motstanderen, og vet hvordan man skal utnytte egne fordeler:

Tactical combinations and novel applications of technology [...] were noteworthy. In particular, the anti-armor missile systems employed by Hezbollah, against IDF armor and defensive positions, coupled with decentralized tactics were a surprise (Hoffman, F. G., 2007, s. 37).

De hendelsene som er omtalt her gir en indikasjon på at Hezbollah var bedre forberedt enn IDF, til tross for at Israels respons på den innledningsvise kidnappingen kom overraskende på Hezbollah. Gjennomgangen av opptakten og rasjonale for krigen innledningsvis i kapittelet redegjør også for posisjonene til de to mest sentrale aktørene. I neste avsnitt drøftes disse utgangspunktene i lys av hybridkrigbegrepet.

4.1.2 Krigen i lys av hybridkrigbegrepet

Hezbollahs militære filosofi baserer seg på et geriljakrigskonsept etter modellen ”muslimsk motstandsbevegelse” ifølge George Emile Irani. I dette legger han en religiøs og politisk motivasjon samt føringer for hvorledes den militære innsatsen innrettes. Blant annet opptrer Hezbollahs krigere i en sivilmilitær rolle, hvor de bor og virker blant sivilbefolkningen samtidig som de er i beredskap for det militære formålet. Irani ser dermed Hezbollah som en ”stat i staten”. Også han, som flere andre, påpeker organisasjonens transnasjonale og politiske dimensjon som mottar føringer og støtte fra tredjepartsaktører som Iran og Syria (Irani, 2007). En slik analyse av organisasjonen støttes et stykke på vei av Hezbollahs visegeneralsekretær siden 1991, Sheikh Naim Quassem, som i sin bok *Hizbullah – The Story from Within* redegjør Hezbollahs tre pilarer; islamsk tro, jihad og statusen til tolkerne av profeten, samt det tosidige arbeidet med motstandsbevegelse og sosialarbeid (Qassem, 2010).

Hybridkrigbegrepet vektlegger at en hybrid aktør må være tilpasningsdyktig og fleksibel. I følge Qassem viste Hezbollah nettopp dette i periodene med israelsk okkupasjon. Og Hezbollah hadde lært av palestinernes kamp mot Israel: ”In addition to what was learned from the Palestinian experience [...] and what was accumulated through training camps, [...], focus

was awarded to directing individuals towards specializing in exploration, engineering, artillery, and other military areas.” (Qassem, 2010, s. 137). Dessuten:

Circumstances in Lebanon differ from those in Palestine, and have their effect on the nature of field activity. The common denominator [...] is the existence of the same occupier, which allows for a better understanding of the enemy’s strengths and weaknesses (Qassem, 2010, s. 145).

IDF på sin side hadde nedprioritert sine avdelinger på grensen mot Libanon. Som Winogradkommisjonen påpeker var det store mangler både med hensyn til materiell, treningsstandard og evne til planlegging og beslutningstaking på strategisk og operasjonelt nivå. Kommisjonen forklarer dette med manglende ressurser over tid: “These weaknesses resulted in part from inadequacies of preparedness and strategic and operative planning which go back long before the 2nd Lebanon war.” (Winograd Commission, 2008). I tråd med Winogradrapporten konkluderte den amerikanske historikeren Matt M. Matthews i sin studie *We Were Caught Unprepared* med at israelerne ikke hadde en tilstrekkelig kapasitet i sin militære organisasjon for å håndtere Hezbollah:

[T]he Israeli reliance on poorly understood and controversial Effects-Based Operations (EBO) and Systemic Operational Design (SOD) warfighting theories, and a nearly singular dependence on air power, were root causes of Israeli problems. Additionally, after years of counterinsurgency (COIN) operations in the Gaza Strip and West Bank territories, IDF ground forces were tactically unprepared and untrained to fight against a determined Hezbollah force that conducted what was, in many ways, a conventional, fixed-position defense (Matthews, 2006, s. iii).

Her oppsummeres IDFs tapsoppskrift i forhold til å møte en hybrid motstander: Overlegen tro på teknologi, ensidig bruk av luftmakt og avstandsleverte våpen, og forvitring av tradisjonell og konvensjonell stridsevne på grunn av langvarige operasjoner på Gaza og Vestbredden som i for stor grad hadde fokus på bruken av små enheter for tradisjonelle ”politioppgaver”. Et interessant poeng i Matthews’ konklusjon er oppfatningen av at fokus på opprørsbekjempelse (COIN) har medført manglende evne til å planlegge for og lede høyintensive fellesoperasjoner. I *hybridkrig* er opprør, og dermed COIN, et vesentlig element innenfor dimensjonen irregulær krig, og således et forhold en aktør må kunne håndtere. Men i møte med ”den andre enden av konfliktskalaen” fikk IDF problemer når Hezbollah opptrådte konvensjonelt.

Hybridkrigbegrepet vektlegger rollen til såkalte sponsorstater, i denne studien også kalt tredjepartsaktører, som viktig for at en hybrid aktør skal kunne etablere seg og vedlikeholde

en maktbase som inkluderer politiske, militære, økonomiske og andre kapasiteter for å holde en konflikt gående over tid. Irani hevder at Hezbollah er et instrument for Irans motstand mot amerikanske interesser i regionen. Syria på sin side har aldri formelt anerkjent Libanons status som selvstendig stat, og støttet derfor ulike destabiliserende fraksjoner under borgerkrigen i perioden 1975-1989. Ifølge Irani er en av Syrias ambisjoner å opprettholde en tilstand av ”kontrollert spenning” i Libanon for å unngå at landet etableres som en stabil og selvstendig aktør. Derav interessen for å støtte Hezbollahs kamp mot Israel slik at autoriteten til Libanons myndigheter indirekte svekkes (Irani, 2007). Også på disse punktene bifalles argumentene i noe grad av Naim Qassem:

Upon its foundation, Hisbullah saw a possibility for achieving its goals and aspirations through the backing and reinforcement expressed by the Islamic Republic of Iran. [...] Iranian aid was offered time and again in support of Lebanon's steadfastness, and as a contribution to existing social needs (Qassem, 2010, s. 388).

Syria har i flere år fungert som transittland for hjelp til Hezbollah. Igjen ifølge Hezbollahs visegeneralsekretær:

The relationship between Hisbullah and Syria was initially restricted to coordination on security issues, facilitating the movement of activists and their arms and handling any emerging problems, and did not extend to a political relationship (Qassem, 2010, s. 395).

Samarbeidet ble satt på en hard prøve når Syria under et angrep på Beirut i 1987 massakrerte et antall av Hezbollahs krigere. Imidlertid normaliserte forholdet seg ifølge Qassem etter noen år. Senere ble koblingen sterkere, noe som fikk innvirkning på Hezbollahs stridsevne ved krigsutbruddet, og for stridsutholdenheten gjennom krigen:

Since its formation, Hizballah depended on Iran and Syria for financial support, arms, training, ideological and also spiritual guidance. Syrian military intelligence [...] had enormous influence on Hizballah's activities and Damascus was thought to be drawing the general guidelines of Hizballah activity and also setting limits for its operations. Hizballah was important for both Syria and Iran in their own 'fight' against Israel (Tür, 2007, s. 111).

Denne koblingen til tredjepartsaktør gav seg utslag i at Hezbollah kunne skaffe seg store mengder våpen, som både utfordret IDF konvensjonelt, og skapte stor frykt og usikkerhet blant den nordisraelske sivilbefolkningen.

Metodebruken i *hybridkrig* er kanskje det elementet som er ment å skille dette begrepet fra beslektede begrep. Der aktører i ”andre konflikter” enten behersker eller benytter kun enkelte av de fire dimensjonene hybridkrig består av (konvensjonell, irregulær, terrorisme/kriminalitet, samt informasjons- og cyberkrig), må en hybrid aktør kunne spille på alle, og helst med en kontekstuell samtidighet. Seniorforsker og pensjonert etterretningsoffiser Jonathan Fighel ved det israelske instituttet for anti-terror (ICT) har skrevet følgende om kjennetegnene ved Hezbollah under krigen:

The nature of the campaign conducted by Hizbullah against the army of occupation in the south of Lebanon, proves that guerilla war fighting with meager capabilities, [...], against a large organized army, enables it to win and the ability to overcome is hidden inside Hizbullah. Hizbullah's uniqueness compared to other military organizations using guerilla tactics is that they are the first resistance movement with traditional army capabilities, within the framework of guerilla war, and it is the first armed unorganized splinter movement which has strategic weapons (Fighel, 2006).

Brukerne av hybridkrigbegrepet vil mene at det Fighel her omtaler viser nye trekk ved pågående konflikter, og at geriljatakikk slik det her omtales bare er én av flere aktuelle og tilgjengelige metoder. Fighel presiserer at det unike ved Hezbollah er evnen til konvensjonell og taktisk eller operasjonell maktbruk for å skape strategiske effekter. Evnen til å skape denne typen strategiske effekter ved bruk av virkemidler på taktisk og operasjonelt nivå er et kjennetegn på en hybrid aktør.

Hezbollahs vilkårlige rakettbeskytning, som i stor grad ble utført fra posisjoner blant egen sivilbefolkning og i nærheten av FN-posisjoner, og som unektelig rammet uskyldige på begge sider, kan trolig defineres både som terrorisme og brudd på krigens folkerett. Dette forholdet støttes også av menneskerettighetsorganisasjonen *Human Rights Watch* i en rapport i etterkant av krigen (Human Rights Watch, 2007). Israel har på sin side hevdet Hezbollahs skyld i grove overtramp og krigsforbrytelser.³⁶

Likevel, i en asymmetrisk kontekst som denne krigen var, vil brukerne av hybridkrigbegrepet hevde at dette er en integrert del av krigføringen, sett i sammenheng med den øvrige metodebruken. Dette understreker i så fall at hybride aktører normalt ikke vil føle stor forpliktelse overfor internasjonale konvensjoner.

---

³⁶ Et eksempel på slik kritikk kan leses på hjemmesiden til den uavhengige israelske organisasjonen The Israel Project, som påstår å være leverandør av faktisk informasjon til journalister og politiske ledere: http://www.theisraelproject.org/site/c.hsJPK0PIJpH/b.2904939/k.6FEB/Hezbollahs_Violations_of_Human_Rights_during_the_Second_Lebanon_War.htm. (Lest 7. mai 2010).

Et annet viktig virkemiddel som benyttes for å skape synergier er media. Analytikere som kommenterte stridshandlingene mot slutten av krigen bemerket blant annet det nye i at en ikke-statlig aktør som Hezbollah i så stor grad integrerte strategisk bruk av media og propaganda som del av sine operasjoner (Stannard, 2006). Hezbollah benyttet seg aktivt og effektivt av media under krigen, både den internasjonale presse og sin egen kringkaster al-Manar. I et "lukket" samfunn som det libanesiske syntes å være, hadde Hezbollah større sjanse til å kontrollere informasjonsflyten og innholdet i budskapet som skulle formidles nasjonalt og internasjonalt. Der det israelske "åpne" samfunnet medførte lekkasjer og press på politiske og militære beslutningstagere, kunne Hezbollah predikere sin innsats som del av en større sak og som aktører "pekt ut av Gud til kamp mot ondskaper". Behendig nok medførte mangelen på uavhengig presse i Libanon at avhengighetsforholdet til både Iran og Syria som vesentlig for å kunne opprettholde kampen ikke ble noe avgjørende tema (Kalb & Saivetz, 2007).

Hezbollahs store fordel var trolig ikke tilgangen på avansert teknologi og våpen, men som forsvarer av sitt "eget" territorium fikk organisasjonen en fordel ved at operasjonsområdet var kjent og forberedt for strid. Dessuten hadde Hezbollah gjort en grundig jobb med å studere IDFs operasjonsmønster, og deretter tilpasse sin egen taktikk. De opererte desentralisert i små autonome enheter, og deres høye treningsnivå og utholdenhet gav effekt mot en fiende som ikke i like stor grad var villig til å bli trukket inn i nærstrid eller urban krig. Hezbollahs vilkårlige rakettbeskytning inn i Nord-Israel førte til imidlertid en situasjon med store materielle ødeleggelser, omfattende evakueringer av israelske grenselandsbyer, frykt og usikkerhet som resultat. Dermed ble det skapt en strategisk effekt både i det fysiske og i det kognitive domene. Denne effekten påvirket israelske myndigheter, som opplevde en krig i flere dimensjoner enn de trodde Hezbollah var i stand til å skape.

4.1.3 Vurderinger av funn

Det synes å være to viktige årsaker for resultatet av Libanonkrigen 2006: For det første de israelske styrkenes manglende kapasitet til konvensjonelle fellesoperasjoner etter flere år med fokus på mer lavintensive operasjoner og politioppgaver på Gaza og Vestbredden, og for det andre Hezbollahs evne og vilje til å utnytte denne svakheten.

Det er ikke bevist at Hezbollah på forhånd visste at IDF hadde en slik redusert evne. At det likevel ble slik at Hezbollah fikk fordel av IDFs manglende evne, kan dermed skyldes tilfeldigheter. Likevel, Hezbollah evnet å tilpasse seg, og hadde utvilsomt forberedt seg grundig på en israelsk offensiv inn i Sør-Libanon. De var forberedt på krig, hadde iverksatt

tiltak for beskyttelse mot virkningen av fly og indirekte ild, og hadde gjennom sin organisering en utviklet evne til langvarig strid. IDFs manglende evne ble derfor en slags bonus for Hezbollah, og noe de gjorde et stort poeng ut av i sin propaganda internt og eksternt.

Studiet av krigen i Libanon viser flere av kjennetegnene på *hybridkrig*. Hezbollah fremsto som en aktør som fyller de fleste av kriteriene i hybridkrigbegrepet. Som ikke-statlig aktør var både evne og vilje til stede for å gjennomføre konvensjonelle og irregulære operasjoner.

Stridshandlingene rundt Wadi Saluqi og Bint J'beil tyder på både konvensjonell våpenkapasitet og irregulære operasjonsmønster. Rakettbeskytningene inn i Nord-Israel og missilbeskytningene av israelske marineskip tyder på en utviklet konvensjonell stridsevne. At Hezbollah selv valgte å slåss blant sin egen sivilbefolkning, med den faren dette var for israelsk utilsiktet skade på sivile, tyder imidlertid i beste fall på mangelfull vilje til å etterleve krigens folkerett. En slik kynisme faller inn under hybride aktørers kjennetegn: Alle tilgjengelige midler brukes for å nå den strategiske målsetningen. Hezbollahs støtte fra Israels fiendestater Syria og Iran, muliggjorde en merkbar og viktig forbedring i organisasjonens kapasitet til å utfordre Israel.

Det er ikke bred støtte for at Hezbollah i denne krigen benyttet seg i utstrakt grad av terror i en allmenn betydning av ordet, ei heller trusler om katastrofale virkemidler som masseødeleggelsesvåpen. Den vilkårlige beskytningen av israelske landsbyer kan likevel påstås å være terrorhandlinger eller utilbørlig trakassering av sivile, men for Hezbollah var dette trolig en del av krigføringen som var nødvendig for både å skape avledning for egne operasjoner, og for å øke usikkerheten hos fienden. Det er heller ikke grunnlag for å hevde at en eventuell masseødeleggelseskapasitet hos Hezbollahs støttespiller Iran har hatt noen funksjonell rolle i krigen som trussel. Man kan hevde at økonomisk støtte og våpenhjelp til Hezbollah fra tredjepartsaktører, i dette tilfellet anerkjente stater, bærer preg av organisert kriminalitet. Praksisen etterlever ikke internasjonale konvensjoner for omsetting av våpen og finansiering av ikke-statlige organisasjoner. I så måte faller det i noe grad inn under hybridkrigbegrepet. Funnene fra dette tilfellestudiet bygger derfor opp under den definisjonen av *hybridkrig* og hybride trusler som er mest benyttet av brukerne av begrepet.

Hybridkrig kan dermed sies å få frem noen viktige trekk ved krigen som andre teorier ikke evner i like stor grad. For det første bruken både av irregulære og konvensjonelle metoder og kapasiteter. For det andre hvordan en ikke-statlig aktør bevisst innretter seg organisasjonsmessig og operasjonelt mot en tilsynelatende overlegen motstander, herunder

utnytter tredjepartstøtte. Og for det tredje hvordan ikke-statlige aktører ved bruk av egne kommunikasjonskanaler er ressurssterke nok til å sette egen agenda og påvirke historien som formidles. Tradisjonelt har ikke-statlige grupper, både terrorister og opprørere, overveiende brukt andres mediekkanaler. I *hybridkrig* besitter aktøren slike ressurser selv.

Avslutningsvis er det nødvendig å anføre noen kritiske merknader til bruken av erfaringene fra denne krigen sett i lys av hybridkrigbegrepet. Det er trolig mulig å gjøre for mye ut av Hezbollahs innsats og styrke under krigen. Den operative styrken og slagkraften baserte seg i stor grad på våpenstøtte fra Iran og Syria, og store deler av dette arsenalet ble forbrukt under krigen. Ser man videre på de selvransakende israelske konklusjonene i eksempelvis Winogradrapporten, fremkommer at IDF heller ikke var en så potent og effektiv organisasjon som Israels naboland og palestinerne på Gaza og Vestbredden tidligere hadde erfart. IDF var i ferd med å innføre en effektbasert doktrine få forsto, samtidig som man var mindre trent på større militære operasjoner etter langvarige ”politioppgaver” på Gaza og Vestbredden. Grenseområdene mot Libanon var dermed både mannskapsmessig og ressursmessig svekket. Hezbollah fant IDFs svakheter og utnyttet dem. Samtidig ligger her også kimen til en mulig tvil om hvorvidt utfallet ville blitt annerledes dersom IDF var bedre forberedt. Hva om israelske myndigheter i større grad var politisk innstilt på å nedkjempe Hezbollah inne i landsbyene, eksempelvis ved forsterket bruk av luftmakt? I etterpåklokskapens navn kan det hevdes at en anerkjennelse og bevissthet om hva *hybridkrig* innebærer kunne ha forberedt israelerne på at Hezbollah i 2006 fremsto som en annen organisasjon enn i perioden mellom 1982 og 2000. Kanskje ville i så fall denne krigen ikke blitt stående som et eksempel på *hybridkrig*, men heller være en bekreftelse på at IDF fortsatt er den sterkeste militærmakten i Midt-Østen.

Hezbollah hadde forberedt seg på en krig de selv definerte begynnelsen på, IDF hadde det ikke. Og nettopp dette forholdet understrekes som viktig i *hybridkrig*: En hybrid aktør evner å tilpasse seg til situasjonen raskt, og med innebygd fleksibilitet utnytte de metoder og virkemidler som er nødvendig for måloppnåelse.

4.2 Krigen mellom Russland og Georgia i 2008

Figur 9 - Oversiktskart Georgia 2008³⁷

Den kortvarige Georgiakrigen i 2008 var en væpnet konflikt mellom to statlige aktører, selv om den i bunn handler om et internstatlig forhold, nemlig hvorvidt georgiske myndigheter skal tillate løsrivelse for provinsene Abkhasia og Sør-Ossetia. Fordi Russland som kjernestaten i det gamle Sovjetunionen fortsatt har store geopolitiske, demografiske, strategiske og økonomiske interesser i området, og har egne styrker utplassert i Georgia, ble det fra Russlands side sett på som en utilbørlig provokasjon når georgiske styrker rykket inn i Sør-Ossetia 7.august for å nedkjempe den sørossetiske separatistbevegelsen. Denne krigen gir en annen vinkling i forhold til hybridkrigbegrepet enn Libanonkrigen i 2006, og viser at moderne konflikter kan ha ulik innretning og kompleksitet.

4.2.1 Krigsutbrudd – opptakt og rasjonale

Georgia er en av de tidligere sovjetrepublikkene.³⁸ Landet gjenvant sin selvstendighet i 1991 i og med oppløsningen av Sovjetunionen, og innlemmet de to autonome republikkene Adsjaria og Abkhasia i tillegg til det autonome området Sør-Ossetia i sitt territorium. Siden da har det vært store problemer med provinsene Abkhasia og Sør-Ossetia, som begge ønsker full løsrivelse fra Georgia.

³⁷ Grafikk hentet fra: <http://www.nrk.no/nyheter/verden/1.7016908> (Lest 26.april 2010).

³⁸ Georgia har et folketall omtrent på størrelse med Norges, og består demografisk av over sytti folkegrupper av ulike størrelse, med georgiere som den klart største majoriteten (84 %) (Utrikespolitiska institutet, 2009).

Gjennom to kriger på begynnelsen av 1990-tallet markerte både Sør-Ossetia (1991-92) og Abkhasia (1992-93) uavhengighet og løsrivelse fra Georgia. Dette ledet til en oppdeling av Georgia som stat, og la grunnlaget for små og store konflikter innad i landet frem mot krigen i 2008 (Øverland, 2009).

Etter oppløsningen av Sovjetunionen ble Georgia gradvis mer vestlig orientert. Den nåværende presidenten Mikheil Saakasjvili sto i spissen for den såkalte Roserevolusjonen³⁹ i 2003, og veltet sin fremste konkurrent og tidligere utenriksminister i Sovjetunionen Eduard Sjevardnadze (Øverland, 2009). Med valget av den da 36 år gamle Mikheil Saakasjvili til president fikk landet i januar 2004 en generasjon politikere uten røtter i det gamle sovjetsystemet (Utrikespolitiska institutet, 2009). Georgia var i 2008 formelt medlem av sikkerhetssamarbeidet med NATO gjennom Partnerskap for fred (PfP), i tillegg til at landet sto på vent for fullt medlemskap (NATO, 2010). Dette innebærer blant annet at amerikanske militære rådgivere støtter georgianske myndigheter med trening og utstyr: "The American military has been training and equipping the Georgian army since the spring of 2002." (Antelava, 2004). NATO gjennomfører også rutinemessige PfP-aktiviteter og øvelser på georgisk jord.

Et påstått kuppforsøk mot Saakasjvili i 2006 førte til flere arrestasjoner, og uroligheter fulgte i kjølvannet av valget i 2008, hvor påstander om valgfusk florerte. Etter tiltredelsen i 2004 lovte Saakasjvili som ett av to løfter å løse problemene med Abkhasia og Sør-Ossetia – med andre ord å samle Georgia til ett rike igjen. Flere hevder at dette løftet, kombinert med behovet for å ta fokus vekk fra anklager om korrupsjon og svak ledelse, var noen av grunnene til at Saakasjvili valgte krig i 2008. Krigen var dermed "en planlagt, bred militæroffensiv fra georgisk side." (Øverland, 2009).

Hvordan kom så Russland med i krigen? Russland har alltid hatt interesser i området, og Kaukasus, som Georgia er en del av, betraktes ofte som Russlands "soft underbelly".

Lokaliseringen av Svartehavsflåten i byen Sevastopol på Krimhalvøya anses som strategisk viktig for russisk handlefrihet. Videre har russiske myndigheter sterke bånd til regionen grunnet den store andelen etniske russere i Abkhasia og Sør-Ossetia. Forskeren Indra Øverland (2009) ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt har analysert både denne krigen og andre forhold i Kaukasusregionen. Han trekker frem flere forhold som viktige for russiske motiver:

---

³⁹ *Roserevolusjonen*: etter et valg med omfattende uregelmessigheter, ble det gjennomført ukeslange demonstrasjoner mot daværende president Eduard Sjevardnadze. Politikeren Mikheil Saakasjvili sto i spissen og rakte Sjevardnadze en rose når han tok makten i Parlamentet. For mer om denne prosessen, se for eksempel: Hvor hender det? Nr 10 2006 (Bjørø & Øverland, 2006).

For det første forholdet til sørosseterne og abkhaserne som hadde fått russiske sikkerhetsgarantier mot georgiske overgrep. For det andre troverdigheten til de russiske fredsbevarende styrkene som var plassert i Sør-Ossetia etter krigene på begynnelsen av 1990-tallet. Ved Georgias angrep i august 2008 hevdet russerne at angrepet var rettet mot deres styrker i Sør-Ossetia. For det tredje Russlands forhold til Vesten. Det er ifølge Øverland ikke utenkelig at Russland både ville markere ny styrke overfor NATO generelt og USA spesielt, samtidig som de ville gi et signal til Georgia om at medlemskap i NATO ikke var ønsket sett fra russisk side.

Øverlands analyse støttes i stor grad av en arbeidsgruppe ved FFI som oppsummerte erfaringene fra krigen for bruk på norske forhold:

[M]ange av dem som fulgte utviklingen på bakken i Sør-Ossetia i månedene før krigen hevder at den ikke var til å unngå. [...]. Uansett om denne krigen var mer eller mindre uunngåelig, eller om den var et resultat av politisk/militær eskalering som kom ut av kontroll, så synes det klart at den ikke var noen tilfeldighet. Den var i stedet et resultat av en rekke spesifikke politiske forutsetninger (Bukkvoll et al., 2009, s. 7).

Bukkvoll et.al. (2009) trekker frem fire slike forutsetninger som avgjørende: For det første Russlands sannsynlige oppfatning av Georgia som sin legitime interessesfære. Derneft den økende spenningen i området, og episoder utløst av ”brinkmanship”⁴⁰. For det tredje, som også Øverland påpeker, Russlands reaksjon på at russiske statsborgere ble angrepet.⁴¹ Den fjerde årsaken var, ifølge FFI, Russlands nyvunne tro på militær seier. Georgia hadde begrensede militære kapasiteter og mangelfull alliansetilknytning. Trolig var man heller ikke særlig bekymret for at den vestlige støtten, representert ved amerikanske rådgivere og vestlig materiell, ville innebære noen særlig motstand.

Disse forholdene kan være årsaker til angrepet, eller motangrepet, fra Russland. Likevel kan det ha eksistert et element av usikkerhet hos de russiske beslutningstagerne. For i og med Russlands anerkjennelse av Georgia som selvstendig stat, må trolig russerne ha skjønt at et slik angrep ville være brudd på internasjonale konvensjoner og betraktes som en ulovlig invasjon i resten av verden (Øverland, 2009).

---

⁴⁰ *Brinkmanship*: ”a method of behaviour, especially in politics, in which you deliberately get into dangerous situations which could result in disaster but which also can bring success.” (Bukkvoll et al., 2009, s. 7).

⁴¹ Russlands fredsbevarende styrker sto i Sør-Ossetia som følge av en fredsavtale etter krigen på begynnelsen av 1990-tallet. Mange av sørosseterne hadde fått innvilget russisk statsborgerskap på grunn av den nære knytningen til nordosseterne (Nord-Ossetia ligger på russisk territorium).

Flere argumenterer for at de interne konfliktene mellom Georgia og de to utbryterrepublikkene Abkhasia og Sør-Ossetia bare var vikarierende motiver for Russland. Den amerikanske direktøren for Transatlantic Center, Ronald D. Asmus, hevder at:

The real reason was the conflict between Russia and Georgia over Tbilisi's desire to break free of what had been a quasi-colonial relationship with Moscow and to become a part of a democratic West. [...]. To that end, the Kremlin was willing to manipulate and exploit the conflicts in Abkhazia and South Ossetia to sabotage Georgian aspirations [...] (Asmus, 2010, s. 216).

Når det gjelder målsetninger eller motiver for Sør-Ossetia og Abkhasia, var bekreftelsen av løsrivelsen på 1990-tallet åpenbart et mål for begge. Ved at Russland engasjerte seg på deres side i konflikten, var den militære styrken overlegen. Politisk er det kun Russland som har anerkjent de to utbryterrepublikkenes status, trolig for å kunne inngå avtaler om blant annet militært nærvær.

Vestens tilstedeværelse og interesse for Georgia har vært varierende. USA har bidratt med militære rådgivere. NATO inngikk et samarbeid med mulig medlemskap for øye, og med det franske lederskapet i EU i 2008 ble også medlemmene i den europeiske unionen engasjert i konfliktløsningen. Men som flere kommentatorer og forskere påpeker bidro Vesten i sum lite til at krigen kunne unngås.

Selv om krigen var kortvarig, er det noen hendelser som er viktige for den videre analysen. Disse gir inntrykk av både konvensjonelle og irregulære kapasiteter, samt elementer av kriminell karakter.⁴² Konflikten mellom sørossetiske separatister og georgiske styrker tiltok i styrke etter flere dager med beskytning med lettere håndvåpen. Georgia angrep den 7. august for å gjenopprette konstitusjonell orden i regionen. Sør-Ossetias hovedstad Tshkinvali ble kraftig beskyttet med artilleri og våpen levert fra fly. Russland sendte ”fredsbevarende styrker” etter anmodning fra Sør-Ossetia, og 9. august erklærte Georgia krig mot Russland.

Krigshandlingene rundt Tshkinvali opphørte innen et drøyt døgn. Samtidig forsøkte abkhasiske styrker å fjerne georgiske styrker på sitt område. I løpet av 10. august ble en våpenhvile forberedt, mens Russland utvidet invasjonen og forflyttet tropper ut av Abkhasia og Sør-Ossetia mot blant annet Georgias hovedstad Tblisi. Dette kalte russerne en ”preventive action”. 12. og 13. august ble posisjonene konsolidert, og vilkårene for en våpenhvile ble fremforhandlet av den franske presidenten Nicolas Sarkozy. President Saakasjvili godtok

---

⁴² Redegjørelsen tar utgangspunkt i kronologiske oversikter hentet fra: <http://www.cdi.org/russia/johnson/2008-162-8.cfm> som er sammensatt av opplysninger fra georgiske og russiske offisielle kilder, sammenholdt med internasjonale og andre kilder. Se også dag-til-dag-oversikt hentet fra: <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/georgia-2008-2.htm>. (Begge lest 14. april 2010).

betingelsene, men russerne ble stående på georgisk territorium enda noen tid for, ifølge dem selv, å ivareta sikkerheten til russiske borgere. 16.august signerte også Russlands president Medvedev våpenhvileavtalen.

Selv om det ble rapportert om relativt få trefninger av større omfang under den korte perioden med kamphandlinger, var disse hovedsakelig konvensjonell strid. Majoriteten av disse igjen ble gjennomført i en fellesoperativ ramme, særlig for russernes del. Enkelte hevder at krigen i all hovedsak ble ført med artilleri og flystyrker, som sammen med bruk av bakkestyrker kjennetegner regulære metoder. I følge vurderinger gjort av FFI så den russiske ledelsen i ettertid på de militære operasjonene i Georgia som en markering av at Russland er i ferd med å gjenreise den konvensjonelle militære evnen fra sovjettiden (Bukkvoll et al., 2009).

Likevel avslørte krigen store mangler hos russerne. Eksempelvis måtte den russiske forsvarsministeren Anatoly Serdyukov i etterkant av krigen møte for den russiske nasjonalforsamlingen Dumaen for å forklare den russiske armeens mangler på moderne våpen (Petrov, 2008). Men dette var uansett ikke krigen for de moderne og høyteknologiske stridskreftene. Snarere var materiellet på begge sider av eldre dato, slik den russiske forskeren Timofei Bordachev hevdet under Militærmaktseminaret ved Forsvarets Høgskole i 2009: "[T]he fighting in the conflict was conducted with archaic armaments, without the aid of advanced technologies and weaponry." (Bordachev, 2009).

4.2.2 Krigen i lys av hybridkrigbegrepet

Hybridkrigbegrepet beskriver konflikter innenfor en asymmetrisk kontekst. Ser man på de to hovedaktørene i krigen kan man trolig argumentere med at to statlige aktører som selvstendig råder over egne militære strukturer i utgangspunktet står overfor en symmetrisk og konvensjonell situasjon. Likevel, militær status var så vidt forskjellig for de to aktørene. Russland hadde i stor grad gjennomført militærreformer og etablert en konvensjonell høyintensitetskapasitet, mens Georgias styrker hovedsakelig var trent, utrustet og innrettet mot opprørsbekjempelse (COIN), under ledelse av amerikanske veiledere (Bukkvoll et al., 2009). Styrkeforholdet dem i mellom indikerer riktignok en jevnhet, men russernes evne til samvirke på taktisk nivå overgikk georgiernes treningsnivå og evne til planlegging og ledelse av operasjoner i større forband. Det paradoksale var at georgiske styrker ikke var forberedt på den krigen de måtte utkjempe på egen jord.

Hybridkrigbegrepet beskriver en samtidig bruk av konvensjonelle og irregulære kapasiteter og metoder. Dette kan innebære bruk av regulære og irregulære avdelinger, med andre ord kamphenheter som forholder seg til én ledelse eller kommandostruktur, men benytter ulike

operasjonsmønster og taktikker. Et eksempel på en slik styrkebruk og metodetilnærming er russernes bruk av den såkalte *Vostokbataljonen* som skal ha opptrådt særdeles brutalt mot den georgianske delen av befolkningen i Sør-Ossetia.⁴³ Hvorvidt denne avdelingens aksjoner, herunder påstått plyndring, likvideringer, trakassering og etnisk rensing, formelt var godkjent i Moskva er ikke bekreftet. Likevel må russerne ha visst hva denne avdelingen var kapabel til, og må derfor ha satt den inn i Sør-Ossetia med en bevisst hensikt.

Det er også et spørsmål hvorvidt overgrep skjedde på begge sider i konflikten. Et utspill fra georgiske myndigheter to måneder etter krigens slutt hevder omfattende overgrep begått av både russere og separatister fra utbryterrepublikkene, herunder etnisk rensning av georgiere i de to provinsene (Georgia Update, 2008). Disse påstandene underbygges blant annet med referanser til FN, internasjonale hjelpeorganisasjoner og nøytrale observatører og kommentatorer (Human Rights Watch, 2008). Den russiske avisen Pravda hevder derimot det motsatte, og trekker paralleller til den jugoslaviske krigsforbryteren og Serbias tidligere president Milosevic i omtalen av både USA og Georgia:

US politicians have not voiced an appeal to cease the extermination of South Ossetia people. [...]. Georgia shells hospitals and houses, killing thousands of Ossetians. Yugoslav President Slobodan Milosevic used to be charged with genocide for the slaughter of several dozens of Albanians (Pravda.Ru, 2008).

Rett etter krigen kunne følgende også leses på Den Norske Helsingforskomitéens hjemmesider:

Rapporter fra internasjonale menneskerettighetsgrupper og uavhengige medier gir grunn til å tro at det er begått alvorlige overgrep mot sivilbefolkningen av begge parter i forbindelse med kamphandlingene som startet 7. august i Georgia. Bruk av artilleri og flyammunisjon (blant annet rakettsystemer og klaseammunisjoner) mot tettbebygde strøk har sannsynligvis brutt mot prinsipper om proporsjonalitet og beskyttelse av sivile liv og eiendom i konflikt. I tillegg rapporteres det om drap og plyndring av sivilbefolkningen i forbindelse med den russiske fremrykningen i Sør-Ossetia og Georgia. Paramilitære grupper kan ha begått overgrep mot sivilbefolkningen i områder kontrollert av russiske styrker (Den Norske Helsingforskomite, 2008).⁴⁴

Samtidig foregikk det på begge sider en utstrakt bruk av informasjonsoperasjoner for å styrke egen posisjon og samtidig svekke motstanderen. Et eksempel er påståtte uttalelser fra

---

⁴³ Vostokbataljonen er stasjonert i Tjetsjenia og driver opprørsbekjempelse i den russiske utbryterrepublikken. Deler av bataljonen består av pro-russiske tjetsjenere som er beryktet for sin grusomhet.

⁴⁴ For en annen kommentar, se: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7572969.stm>. (Lest 7.mai 2010).

Russlands statsminister Vladimir Putin som skal ha beskyldt Georgia for folkemord i Sør-Ossetia:

The Georgian government committed a crime against their own people when they invaded South Ossetia. The actions of Russia are firmly based in international law and legitimate. Russia shall always have enormous respect for the fraternal Georgian people, in spite of the criminal policy of the present government. I am confident, in spite of the tragedy that we see today, that this relationship shall continue in the future, notwithstanding the criminal policy of the present rulers of Georgia (Drezhlo, 2008).⁴⁵

Putins påstand refereres også i georgiske medier: "These [atrocities] are already elements of genocide of the Ossetian people. [...] An obvious crime committed against the peaceful population." (Civil Georgia, 2008). Den mediemessige retorikken fra russernes side spiller på overgrep mot de russiske statsborgerne og russiskvennlige innbyggerne i provinsen. Det er likevel ikke gitt hva som er de faktiske forhold og hva som benyttes for propagandaformål. Georgia på sin side svarte med beskyldninger mot Russland om både okkupasjon av georgisk territorium, og påstander om at russerne bevisst holdt liv i konflikten mellom georgiske myndigheter og separatistene i de to utbryterprovinsene:

After the restoration of independence of Georgia and dissolution of the Soviet Union, the successor of the Soviet empire – the Russian Federation – continued to incite armed conflicts on the territories of Georgia, namely, in the Abkhaz Autonomous Republic and the former South Ossetian Autonomous Region. Russian authorities constantly equipped the separatists with arms, provided them with financial, military and political support and pulled the country into the armed conflict, which formally existed between Georgia and the separatists, but obviously, it was the military confrontation between Russia and Georgia (Tsereteli, 2008).

Hybridkrigbegrepet trekker også frem nedbrytende trusler som kinetiske og ikke-kinetiske angrep på sivil infrastruktur, og karakteriserer dette som kriminelle metoder. Anslag mot strategisk elektronisk kommunikasjon som eksempelvis internett eller andre datasystemer, samt bruk av internett til propagandaformål, kalles gjerne cyberkrig.⁴⁶ Under Georgiakrigen ble Russland anklaget for å ha gjennomført et slikt angrep mot offisielle georgiske websider for å lamme den offisielle informasjonen. Med sine websider nede, fikk Georgia hjelp av

---

⁴⁵ Hentet fra det private nettstedet "Voices from Russia" som blant annet oversetter fra russiske medier.

⁴⁶ For en omtale av cyberkrig, se for eksempel: <http://www.forskning.no/artikler/2009/oktober/230807>. Se også en artikkel om Russlands og Georgias bruk av internett under krigen: <http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/2621/2280>. (Lest 15.april 2010).

polske myndigheter, som ifølge nyhetsformidlere postet dette på sine sider: "Along with military aggression, the Russian Federation is blocking Georgian internet portals.[...]. On request of the president of Georgia, the president of the Republic of Poland has provided the Web site of the president of Poland for dissemination of information." (Espiner, 2008). Sannferdigheten i denne påstanden er ikke bekreftet, og heller ikke hvorvidt dette fikk særlig betydning for hendelsene (Bukkvoll et al., 2009).

I *hybridkrig* er det ikke bare hovedaktørene i konflikten som vektlegges. Også tredjepartsaktører spiller en rolle. Under Georgiakrigen kan man argumentere for at Russland var både primær- og sekundæraktør: Russland støttet Abkhasia og Sør-Ossetias krav og gikk selv til angrep på Georgia. Denne kombinasjonen er ulik den som opptrådte under Libanonkrigen i 2006, og indikerer at aktørbildet i *hybridkrig* ikke nødvendigvis følger klare trender.

Georgias støttespillere var USA/NATO som bidro med rådgivning og ressurser til styrkeoppbygging. Det georgiske forsvaret var etter amerikanernes inngripen innrettet mot opprørsbekjempelse (COIN) fremfor gjennomføring av høyintensitetsoperasjoner i en konvensjonell fellesoperativ ramme. Georgia fikk dessuten våpenhjelp fra Ukraina, noe som opprørte de russiske myndighetene.⁴⁷

4.2.3 Vurderinger av funn

Georgiakrigen varte i drøye fem dager, selv om konflikten både har tiår med fortid og situasjonen fremdeles er spent. Tapstallene varierer, men FFI har presentert et overslag fra russisk side: 64 døde, 323 sårede, samt et uidentifisert antall stridskjøretøy, skyts og fly (Bukkvoll et al., 2009, s. 13). En rapport fra en undersøkelsesgruppe nedsatt av EU har detaljert tapstallene slik:

Human losses were substantial. At the end, the Georgian side claimed losses of 170 servicemen, 14 policemen and 228 civilians killed and 1 747 persons wounded. The Russian side claimed losses of 67 servicemen killed and 283 wounded. The South Ossetians spoke of 365 persons killed, which probably included both servicemen and civilians. Altogether about 850 persons lost their lives, not to mention those who were wounded, who went missing, or the far more than 100 000 civilians who fled their homes (Tagliavini, 2009, s. 5).

Hvem som utpekes som vinnere og tapere "depends on where you sit", på samme måte som etter Libanonkrigen. Der Ronald D. Asmus (2010) kun utroper tapere, er for eksempel

---

⁴⁷ Et eksempel på kritikk kan leses her: <http://www.cdi.org/russia/johnson/2008-197-19.cfm>. (Lest 7.mai 2010).

Timofei Bordachev av en noe annen oppfatning. Selv om han også utroper USA til taperen sammen med Georgia, hevder han samtidig at både Russland og de europeiske landene i kretsen rundt Frankrike og Tyskland fremstår styrket:

Russia has certainly grown stronger. [...] This shows that Russia had gained in strength before the August events and increased its prestige as a result of the war. [*Videre sies det med bakgrunn i Frankrikes megling rundt våpenhvilen:*] In a sense, Europe has won as well – not the European Union but Europe as a combination of countries led by France and Germany. [...]. This was certainly a great success for Europe (Bordachev, 2009, s. 40).

Hybridkrig definerer ingen varighet og geografisk utstrekning på en konflikt for at den skal falle inn under begrepet. Likevel er det utfordrende å analysere en så kortvarig krig i lys av begrepets innhold, fordi enkelthendelser ikke alltid kan sies å være et utslag av bevisst strategi. I så måte kan det hevdes at denne krigen tidsmessig er for kort til å vurdere enkeltepisoder inn i en fornuftig militærfaglig helhet.

4.3 Oppsummering av funn i tilfellestudier

Ved å legge til grunn det analytiske rammeverket fra forrige kapittel, tyder det på at innholdet i *hybridkrig* i noe grad kan gi annerledes innsikt i det som skjedde under de to krigene enn hva som kunne vært tilfelle om man benyttet andre perspektiver.

Både den konvensjonelle og den irregulære dimensjonen fremkommer i disse to tilfellestudiene. Hezbollah benyttet konvensjonelle kapasiteter som høyteknologiske våpen i rammen av irregulære metoder, og skapte operasjonelle og taktiske problemer for Israel. Bruken av tradisjonell forsvarstaktikk med støttepunkter og dybde i forsvaret representerte en annerledes ”opprørstaktikk” enn det IDF trodde de ville møte hos en irregulær motstander. Under Georgiakrigen benyttet russerne Vostokbataljonen og utbryterseparatister til å utføre irregulære stridshandlinger ved siden av de mer konvensjonelle operasjonene.

Terrorisme- og kriminalitetsdimensjonen kan gjenkjennes i noe grad gjennom den strategiske rakettbeskytningen Hezbollah påførte den nordisraelske befolkningen. Slik påvirkning av sivilbefolkning er ikke tillatt ifølge internasjonale konvensjoner, og var en ”taktikk” også Georgia benyttet seg av ved bombing av befolkningstette områder i både Abkhasia og Sør-Ossetia. Understøttelse av partene fra tredjepartsaktører var merkbar i begge krigene. Iran og Syria støttet Hezbollah i Libanonkrigen, mens Russland støttet utbrytterrepublikkene i Georgia. Staten Georgia fikk på sin side lov å kjøpe våpen og annet militært materiell fra

Ukraina, noe Russland reagerte svært negativt på. Dessuten var USA inne i Georgia med militær kompetanse og materiell.

Informasjons- og cyberkrigdimensjonen viste seg gjennom bruk av omfattende informasjonsoperasjoner og den bevisste mediekrigen som utspilte seg. Innslagene av informasjonsoperasjoner og bevisst strategisk bruk av media og cyberkrig er noen kjennetegn på vår tids konflikter. Det mest utslagsgivende for oppfatningen av Hezbollah som seierherre etter Libanonkrigen, var organisasjonens utpregede bruk av media og propaganda. Denne effekten ble ytterligere forsterket av Israels tilsvarende ”effektløse” informasjonsoperasjoner. Et særlig merkbart trekk ved denne dimensjonen var Hezbollahs egen TV- og radiostasjon al-Manar, som muliggjorde produksjon og bevisst styring av informasjon til intern og ekstern opinion. I Georgiakrigen ble det forsøkt et cyberangrep på georgiske myndigheters nettsider, riktignok uten beviselig stor uttelling.

Analysen av Libanonkrigen i 2006 og Georgiakrigen i 2008 sett i lys av *hybridkrig*, viser at en slik teoretisk tilnærming kan brukes for å gi annerledes innsikt i hva som skjedde, sammenlignet med andre tilnærminger. Flere av hendelsene, samt mange av egenskapene ved aktører og metoder kan sies å ha en teoretisk forankring i begrepet. Hvorvidt man på en slik bakgrunn vil velge å kategorisere de to krigene som *hybridkrig*, må likevel være et valg for den enkelte deltager i debatten. Begge de analyserte krigene er av relativt kort varighet, noe som gjør det utfordrende å se de store linjene, herunder hvor stor del av enkelthendelser og større operasjoner som faller inn under en overordnet strategi.

Denne analysen hadde i tillegg til å vurdere *hybridkrig* i to aktuelle konflikter som formål å vurdere i hvilken grad begrepet kan benyttes på fremtidige konflikter. I erkjennelse av at empirien er for begrenset til å kunne generalisere og fremskrive til kommende konflikter på troverdig vis, er det likevel trekk ved analysen som støtter begrepets rolle som et mulig analyseverktøy.

Spesielt trekkes frem anvendbarheten på konflikter mellom ulike aktørkonstellasjoner, noe som overveiende sannsynlig også vil forekomme i fremtiden. At konfliktaktører, enten de er statlige eller ikke-statlige, også må velge utradisjonelle virkemidler og metoder er trolig også noe man må ta i betraktning. Brukes eksempelvis *hybridkrig* på Hezbollahs forberedelser for krigen mot Israel, gir begrepet inntrykk av å være en tilnærming for å vurdere den dynamikken og den logikken en aktør kan benytte seg av for å planlegge, forberede og gjennomføre operasjoner på mot en overlegen høyteknologisk og konvensjonell motstander.

Hybridkrig er et forholdsvis omfattende begrep, i og med at det dekker de fleste former for sammensetning av metoder og virkemidler. Det stiller krav til begrepet, men kan samtidig være med på å redusere anvendbarheten dersom man ønsker å undersøke enkeltkonflikter isolert sett. Det kan være vanskelig å finne trekk fra alle de fire dimensjonene, særlig når de må opptre med den relative samtidighet hybridkrigbegrepet krever. Dette kan gjøre begrepet og dets innhold mindre egnet enn begreper og perspektiver som fokuserer på færre elementer.

5 Hybridkrigbegrepet – på vei mot en teori?

Studien har så langt beskrevet *hybridkrig* som begrep, og vurdert fenomenet gjennom et analytisk rammeverk for væpnede konflikter. Dermed gjenstår å vurdere begrepets nytteverdi sett i forhold til hva som for øvrig brukes for å teoretisere dagens og fremtidens konflikter. I dette kapittelet ses *hybridkrig* opp mot noen andre beslektede teoretiske strømninger. I tillegg problematiseres begrepet i forhold til militærteori som fagretning for å evaluere hvorvidt man også kan betrakte denne idemessige tilnærmingen som en teori.

5.1 Andre teoretiske strømninger beslektet med hybridkrig

Innenfor militærteorien finnes et stort antall begrep som søker å kategorisere en type krig eller form for væpnet konflikt. Redegjørelsen av de ulike dimensjonene i kapittel 3 viste noen av disse begrepene. I tillegg kan nevnes begreper som *Compound Warfare* (Huber, 2002), *Unrestricted Warfare* (Liang & Xiangsui, 1999), og *Low Intensity Conflict (LIC)* (Hoffman, B., 1992). Selv om ikke alle disse er like anerkjente, gir de likevel interessant innsikt i elementer og sammenhenger ved moderne krig og krigføring.

Til disse kommer også begrepet ”de nye krigene” som ble fremsatt som en teori basert på de krigene man så på Balkan på 1990-tallet. Den britiske professoren Mary Kaldor (2001) og den tyske professoren Herfried Münkler (2005) hevdet å ha identifisert noen særtrekk ved denne typen konflikter som ikke før hadde eksistert med slikt sammenfall, nemlig blandingen av krig, organisert kriminalitet og brudd på menneskerettighetene. Selv om både krig, kriminalitet og manglende fokus på internasjonale konvensjoner har vært et fremtredende trekk ved mange kriger, er det den relative og samtidige kombinasjonen av disse forholdene som etter Kaldor og Münklers oppfatning representerer det nye. Enkelte av disse kjennetegnene finner man også i *hybridkrig*, men ”de nye krigene” vektlegger ikke alle de dimensjonene *hybridkrig* inneholder.

To andre teoretiske perspektiv som trolig er mer benyttet og omtalt enn ovennevnte, og i større grad også har tangeringspunkter til *hybridkrig*, er begrepene *fjerdegenerasjonskrigføring* (4GW), samt *opprør* (IN) og *opprørsbekjempelse* (COIN). I det følgende redegjøres det kort for disse sett opp mot hybridkrigbegrepet for å indikere i hvilken grad de skiller seg fra *hybridkrig*.

5.1.1 Fjerdegenerasjonskrigføring (4GW)

Fjerdegenerasjonskrigføring (4GW) ble trolig initiert som teoretisk idégrunnlag med en artikkel i *Marine Corps Gazette* fra oktober 1989 (Lind et al., 1989). Som for *hybridkrig* har

teorien sitt utspring fra miljøet i og rundt det amerikanske marinekorpset (USMC). Sammen med fire amerikanske offiserer lanserte militærteoretikeren William S. Lind et perspektiv motivert ut fra at man kan observere at krigføring som menneskelig interaksjon har utviklet seg over det de kalte tre generasjoner.⁴⁸ Lind et al. mente det var på tide med et fjerde utviklingssteg siden det tredje tilsynelatende ble utviklet av tyskerne så tidlig som under første verdenskrig, og med det var over 70 år gammel. De tok derfor mål av seg til å lansere noen kjernespoørsmål, samtidig som de forsøkte å utmeisle hva 4GW kunne innebære. Basert på de tre foregående generasjonene, mente forfatterne å identifisere to katalysatorer for utvikling, nemlig teknologi og idéer.

Fra det tidlige grunnlaget kan 4GW kjennetegnes ved følgende hovedtrekk: Fokus på og utvikling av oppdragsledelse, økt bruk av manøvertaktikk fremfor utmattelseskrig, samt vektlegging av viktigheten av å få fienden til å kollapse på indre linjer fremfor i rene tofrontskrager. Denne tilnærmingen er i praksis en videreføring av det grunnlaget Lind beskrev i sitt arbeid med militærteori på midten av 1980-tallet i *Maneuver Warfare Handbook* (Lind & Wyly, 1985), som skisserer de grunnleggende prinsippene for denne formen for krigføring.

Det argumenteres for at grensene mellom krigstilstand og fred vil viskes ut i 4GW, og at ikke-lineære fronter vil bli vanligere på stridsfeltet. Viktigheten av fellesoperasjoner i form av koordinert bruk av spesialstyrker, land-, sjø- og luftstyrker vektlegges, samtidig som fremvekst av ny teknologi vil kunne påvirke både taktikk og strukturutvikling: "Small, highly mobile elements composed of very intelligent soldiers armed with high technology weapons may range over wide areas seeking critical targets." (Lind et al., 1989, s. 3). Det indikeres også at det sivile samfunn, i betydningen av sivilbefolkning og politisk ledelse og strategisk viktig infrastruktur, vil være aktuelle mål. Videre at informasjonsoperasjoner, her i betydningen psykologiske operasjoner, vil få en stadig viktigere rolle ved planlegging og gjennomføring av militære operasjoner.

Det idemessige i 4GW hevdes å være preget av at Vestens verdensdominans er svekket sammenlignet med få år tilbake. Ekstrem islamisme trekkes frem som grobunn for terrorisme, og det påstås at ideologisk fundamentalisme vil kunne utgjøre en stor trussel, særlig dersom

---

⁴⁸ For en kort beskrivelse av de tre første generasjonene, se eksempelvis her: <http://twm.co.nz/4thgenwar.htm>. (Lest 25.februar 2010). De listes som følger: 1.generasjon var preget av linje- og kolonnetaktikk basert på bruken av musketter (den franske revolusjon), 2.generasjon var preget av tilpassede taktikker som resultat av våpenutvikling (artilleri, ild og bevegelse), mens 3.generasjon kjennetegnes av idébasert nyutvikling av taktikk og strategi, representert ved tyskernes *Blitzkrieg*, muliggjort bl a på grunn av utvikling av stridsvogner og panserkjøretøy.

dette kobles med teknologi og kompetanse for å utføre cyberkriminalitet. Lind selv skriver: ”This kind of high-technology fourth generation warfare may carry in it the seeds of nuclear destruction.” (Lind et al., 1989, s. 3). Beskrivelsen av trusselen som kan vokse frem fra religiøs ekstremisme har imidlertid fått kritikk, og enkelte mener den er et utslag av Linds høyre-radikale sympatier og hevnrespons mot muslimsk fundamentalisme (Blucher, 2002).

Debatten rundt 4GW ble forsøkt tatt opp igjen noen år etter Linds første artikkel. På midten av 1990-tallet pustet den amerikanske offiseren Thomas X. Hammes (1994) liv i idegrunnlaget i en artikkel i *Marine Corps Gazette*. Hammes påpeker at nasjonalstaten fortsatt vil være en viktig aktør, men at den vil utsettes for press både fra subnasjonale og internasjonale institusjoner og organisasjoner. I tillegg vil både media, kriminelle grupperinger, og religiøse retninger påvirke statens maktbase. Ti år senere lanserte Hammes (2004) boken *The Sling and the Stone*:

Just as the world has evolved from an industrial society to an information-based society, so has warfare. [...]. Technology by itself is not the answer. The [...] failure to address the importance of human knowledge over that of technology leaves us unprepared to deal with the kind of wars we are fighting today and those we are most likely to face in the future – fourth generation wars. (Fra introduksjonen til boka).

Basert på sin egen erfaring fra blant annet Somalia i 1992, og hendelsene i forbindelse med angrepet på USA 11. september 2001, hevder Hammes at det er mulig å spore en evolusjon i krigføringen. Han avviser tanken om revolusjonær utvikling som RMA og tilsvarende begreper forfekter, og hevder: ”The fourth generation of war has evolved over time as the logical outcome of the political, economic, social, and technological evolution since World War II.” (Hammes, 2004, s. xiii).

Fra en masteroppgave skrevet ved FSTS i 2007 om 4GW anvendt på al-Qaida, kan følgende leses om 4GW:

De mest sentrale karakteristika ved fjerdegenerasjons krigføring kan sies å være små enheter som opererer spredt og ikke lineært. Disse slår direkte til mot motstanderens viljebaserte tyngdepunkt og gjerne innenfor motstanderens egne grenser. Skillet mellom krig og fred, stridende og sivil er helt eller delvis utvisket. Videre beskrives ikke-statlige aktører som langt på veg ikke følger tradisjonelle spilleregler for krigføring for oppnåelse av sine politiske målsettinger (Halvorsen, 2007, s. 2).

Kjennetegnene på 4GW kan sies å være at alle tilgjengelige nettverk benyttes, herunder politiske, økonomiske, sosiale, og militære, for å overbevise motstanderen om at deres målsetninger er enten uoppnåelige, eller for kostbare å oppnå. Aktører som praktiserer 4GW, kan ønske å skape kaos, frykt og sosial systemkollaps innad i motstandernes samfunnsstruktur. Teknologiens betydning for utviklingen av krigføring vil likevel kunne representere en begrensning siden de fleste aktører man ser for seg innenfor 4GW normalt ikke besitter de kapabilitetene eller nødvendig kunnskap for å utvikle teknologi som kan måle seg med USA og Vesten. Likevel fremheves informasjonsteknologiens avgjørende betydning. Det er lett å se at uhindret spredning av informasjon mellom ulike samfunn og kulturer bidrar til å svekke bindingene mellom nasjonalstaten og dens innbyggere, samtidig som dette forsterker båndene mellom og til sub- og transnasjonale, etniske, religiøse og kulturelle grupper (Hammes, 2004).

4GW som militærteori har vært utsatt for til dels massiv kritikk. En av kritikerne er Antulio Echevarria II, som i en artikkel åpner slik: "The good news is that there is only one problem with the notion of 4GW. The bad news is that the theory itself is the problem." (Echevarria II, 2009, s. 1). Echevarria II hevder at skaperne av 4GW beskriver et kunstig skille mellom epokene i utviklingen, og at den delvis mangelfulle bruken av historien ikke kan forsvares intellektuelt sett. Han argumenterer for at om en slik inndeling i generasjoner hadde vært logisk, ville ikke den formen for *super-insurgency* som Lind og andre beskriver vært det naturlige fjerde steget. Det ville derimot vært mer logisk å snakke om nettverkskrig som en mulig fjerdegenerasjon, ifølge Echevarria II. Han fortsetter med at fokus på politiske, økonomiske, sosiale forhold ikke er særegent for 4GW, men at dette har vært tilstede i alle kriger i all tid, og at dette snarere kan være kjennetegn på totalkrigen: "Some historians, in fact, go so far as to maintain that the First and Second World Wars were, in effect, examples of "total" war precisely because of the extent to which the major combatants mobilized the elements of their national power." (Echevarria II, 2009, s. 3). Og han avslutter kritikken med at det ikke er noen grunn til å finne opp hjulet på nytt med hensyn til opprørskrigen (*insurgency*) og de elementene som tilsynelatende ligger i 4GW-konseptet: "We do not need another label, as well as an incoherent supporting logic, to obscure what many have already made clear. [...] In any case, the wheel they are attempting to create now does not turn." (Echevarria II, 2009, s. 1).

Det er tilsynelatende sammenfallende trekk mellom 4GW og *hybridkrig*. Den uklare grenseoppgangen mellom krig og fred, og kompleksiteten i fremtidens konflikter synes å være

betonet tilsvarende likt. Likeledes er uklare fronter og blandingen av kombattante og ikke-kombattante aktører viktige hos begge. Også aktørene i 4GW benytter konvensjonelle og ukonvensjonelle virkemidler.

4GW er likevel ikke det samme som *hybridkrig* blant annet fordi en viktig forskjell er at de aktørene man så for seg som trussel mot USA i 4GW ikke har de omfattende kapabilitetene som kreves for å fremstå som en hybrid aktør. Teknologi er ikke nok i seg selv, en hybrid aktør må kunne implementere høyteknologi og konvensjonelle våpen både regulært og irregulært. Terrorisme er ikke tilstrekkelig som metode, den må understøtte de andre operasjonene som gjennomføres. Kriminelle handlinger som cyberkriminalitet er i 4GW designet for å forårsake systemkollaps hos motstanderen, men virker ikke å være en integrert del av en mer overordnet strategi. Og ideologisk motivasjon er ikke en bærende pilar i *hybridkrig*, selv om den hos enkelte aktører, som Hezbollah, utgjør en viktig drivkraft.

Og som Hoffmann (2007) påpeker i sin studie inneholdt ikke 4GW det som var påkrevet i forhold til utviklingen av amerikansk sikkerhetspolitikk. Delvis ble dette grunngitt i teoriens manglende behandling av historiske fakta og sammenhenger, og delvis i en mangelfull vektlegging av irregulær krig, noe *hybridkrig* har som kontekstuell element.

5.1.2 Opprør (IN) og opprørsbekjempelse (COIN)

Når *Operation Enduring Freedom* startet 7.oktober 2001 som direkte resultat av 9/11, hadde *insurgency* (IN) og *counterinsurgency* (COIN) hatt relativt liten oppmerksomhet i Vesten generelt og i USA spesielt siden slutten av andre verdenskrig. De vestlige intervensjonene i Nord-Irland, Vietnam, Malaysia, Oman, og Algerie ble eksempelvis sett på som ”noe på siden” av det som var relevant for militærmakten. Deler av denne holdningen må trolig Den kalde krigens fokus på maktblokkpolitikken ta skylden for.

Med erfaringene både fra Afghanistan fra 2001 og Irak i 2003, kom også et brudd med hvordan man beskrev militær maktanvendelse i vestlige doktriner. Amerikanerne oppdaterte sine doktriner (US Army, 2006), og britene justerte den åtte år gamle doktrinen for opprørsbekjempelse i takt med nye endringer (MOD, 2009). Disse to doktrinene står for mye av nyorienteringen innenfor opprørsbekjempelse, og er med sitt fokus og sin innretning et betimelig sammenligningsgrunnlag for hybridkrigbegrepet. I tillegg har NATO arbeidet frem et utkast til alliansens egen doktrine om COIN (NATO, 2009a), som definerer COIN slik:

Counterinsurgency is defined as the set of political, economic, social, military, law enforcement, civil and psychological activities required to defeat insurgency and address any core grievances (NATO, 2009a, s. 1.2).

Denne definisjonen samsvarer i stor grad med amerikanernes og britenes versjon. Den amerikanske doktrinen FM 3-24 legger imidlertid til:

[T]hough insurgency and COIN are two sides of a phenomenon that has been called revolutionary war or internal war, they are distinctly different types of operations. In addition, insurgency and COIN are included within a broad category of conflict known as irregular warfare (US Army, 2006, s. 1.1).

COIN er i stor grad et vestlig operasjonskonsept rettet mot å bekjempe opprør og opprørsbevegelser. Forskeren Harald Håvoll ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) har i en studie vurdert COIN anvendt på det han kaller *hybrid insurgency* i Afghanistan (Håvoll, 2008). Der presenterer han en karakteristikk av IN hvor han peker på seks vesentlige kjennetegn og faktorer. For det første den politiske dimensjonen av konflikten: Opprør handler om opposisjon til gjeldende regime og et drivende ønske om revolusjonskamp. For det andre vektleggingen av sivilbefolkningen som mål for påvirkning. For det tredje viktigheten av propaganda som virkemiddel både for å forsterke egen posisjon og svekke regimets maktbase. Det fjerde kjennetegnet omfatter tidsaspektet: *Insurgency* kan pågå over lang tid, og opprørerne har tiden på sin side. De to siste faktorene hos Håvoll handler om asymmetri både i ressurser og motivasjon og i organisasjon. Ressursmessig rangerer opprørerne under opprørsbekjemperne i forhold til materiell, personell og militære kapabiliteter, mens opprørerne i større grad profiterer på ”saken” (Håvoll, 2008, ss. 8-12). Det er skrevet mye om COIN som begrep og teoretisk og praktisk tilnærming til komplekse konflikter. Eksempelvis har den svenske forskeren Olof Kronvall ved Institutt for Forsvarsstudier (IFS) analysert den amerikanske doktrinen i et historisk lys (Kronvall, 2007). Han finner at de nye retningslinjene i FM 3-24 er et nødvendig og godt hjelpemiddel for å forstå at både politiske prioriteringer og et langtidsperspektiv må prege innsatsen i opprørsbekjempelse, men konkluderer med at amerikanerne bør endre både tenkemåte og strategisk kultur for å få dette til i praksis.

En masteroppgave ved FSTS fra våren 2009 behandler den amerikanske krigen i Irak (*the Surge*) i lys av FM 3-24 (Haugen, 2009). Denne studien konkluderer med at de fleste av doktrinens intensjoner ble fulgt, men at manglende integrering av lokalbefolkning og lokale beslutningstakere samt sviktende kontroll med flyten av opprørere over landegrensene, reduserte effekten av operasjonen.

Oppfatningene av hva opprør er favner bredt. Kinas kommunistiske leder Mao Zedong (1893-1976) lanserte den revolusjonære teorien om en trefasing av opprøret, hvor man gjennom

rekruttering, undergraving av myndighetene, og sakte oppbygging av kapasiteter ved blant annet å vinne befolkningens støtte, skulle kulminere opprøret med et regulært angrep på statsmakten ved hjelp av konvensjonelle styrker for å overta makten (Mao & Griffith, 1961). I dag er trolig den politiske motivasjonen for opprøret fortsatt å styrte regimer, men den konvensjonelle kapasiteten er ofte så mangelfull at andre metoder må tas i bruk. I mange tilfeller er dessuten Maos ”endelige oppgjør” tilsynelatende ikke den største drivkraften, noe som kan illustreres av den ”utmattelsestaktikken” al-Qaida og Taliban benytter seg av i Afghanistan, hvor uthaling av tiden og påvirkning av ISAFs opinionstøtte synes å være viktigst. Krigen kan med andre ord være evig for deres del: Opprørerne trenger bare å unngå å tape for å vinne, mens de konvensjonelle må vinne for å unngå å tape. I slike tilfeller hvor reell konvensjonell kapasitet mangler, grenser virkemidlene raskt opp mot terrorisme og forlengelse av konflikten ved hjelp av geriljatakikk.

For å foreta en hensiktsmessig sammenligning mellom opprør (IN) og *hybridkrig*, tas i tillegg utgangspunkt i David Kilcullens definisjon av IN:

An insurgency is a struggle for control over a contested political space, between a state (or group of states or occupying powers), and one or more popularly based, non-state challengers. Insurgencies are popular uprisings that grow from, and are conducted through pre-existing social networks (village, tribe, family, neighbourhood, political or religious party) and exist in a complex social, informational and physical environment (Kilcullen, 2006, s. 2).

Sammenlignet med innholdet i hybridkrigbegrepet finnes også her statlige og ikke-statlige aktører. I tillegg vektlegges også den politiske dimensjonen med hensyn til strategiske målsetninger. Samtidig understrekes befolkningens viktighet og posisjon. Basert på denne definisjonen kan man anse *hybridkrig* som noe annet enn IN/COIN: *Hybridkrig* er ikke et revolusjonært opprør. Begge handler riktignok om å skape en endring i maktforholdene basert på voldelig innsats, men der hybridkrigens aktører gjerne søker en kortvarig krig, velger mange opprørere en uthaling av tiden. En relevant sammenligning i så måte er Hezbollahs krig mot Israel i 2006 hvor man søkte en avgjørelse på krigen raskest mulig ved en sammensatt konfrontasjon (både konvensjonell og irregulær), mens al-Qaida i Afghanistan gjennomfører ”slå-og-flykt”-taktikk med formål å unngå det endelige oppgjøret.

IN/COIN er dessuten overveiende lokalt eller til nød regionalt basert, mens *hybridkrig* gjerne kan spenne over lokale, regionale så vel som transnasjonale og internasjonale områder og domener. Både i IN/COIN og *hybridkrig* tar aktørene i bruk teknologiske løsninger for å få frem sitt budskap, enten gjennom propaganda eller annen informasjonsvirksomhet, men

aktørene i *hybridkrig* har tilsynelatende større interesse av å benytte teknologien til nedbrytende formål som cyberangrep og anslag mot kommunikasjons- og datainfrastruktur hos motstanderne.

Der COIN rettes utelukkende mot en ikke-statlig aktør, kan *hybridkrig* involvere både stat mot ikke-stat og statlige aktører mot hverandre. Et eksempel på det siste er krigen mellom Russland og Georgia i 2008.

På bakgrunn av denne korte diskusjonen er det grunnlag for å hevde at det er forskjell på *hybridkrig* og IN/COIN. Hvor hensiktsmessig det er å lage et slikt skille kan trolig diskuteres, men kjennetegnene avviker i slik grad at det ikke uten videre kan settes likhetstegn mellom dem.

5.2 Militærteori som disiplin

Militærteori kan regnes som en egen fagretning innenfor academia. Den befatter seg med fenomenet krig og militær konflikt, og søker å finne allmenngyldige trekk eller mekanismer ved disse som gjør det mulig å etablere generelle forklaringsmekanismer for forståelse.

Likevel befinner denne fagretningen seg i en mellomposisjon i forhold til andre mer fremtredende teoriretninger, og låner teknikker og metodetenkning fra disse. Fra statsvitenskap hentes kunnskap om konfliktforståelse og internasjonale forhold, fra historisk forskning benyttes analyseteknikker for å lære om tidligere kriger, og fra sosiologiske og filosofiske retninger hentes metoder for å forstå menneskers opptreden i krig.

De to forskerne Jerker Widén og Jan Ångström ved den svenske Försvarshögskolan gir denne korte definisjonen av militærteori: "Militärteori kan beskrivas som läran om krigets natur och karaktär samt krigets framgångsrika genomförande." (Widén & Ångström, 2004, s. 10). De to hevder at militærteori hovedsakelig skal behandle de militære aspektene ved krig og krigføring, og ikke alt annet som har med krigen å gjøre. Underliggende må det derfor finnes en forståelse av militærmaktens plass innenfor politiske beslutningsprosesser. I tillegg trengs det en forståelse for strategiske og operasjonelle, så vel som taktiske prosesser i krig. Widén og Ångström fastholder videre det viktige i at militærteori er et fagområde bestående av flere teorier, og ikke én særskilt retning. Militærteori skal forsøksvis holdes adskilt fra militære tanker, militær doktrine, militærhistorie og andre forskningsrelaterte spørsmål knyttet til militær aktivitet, sier de to forfatterne, og hevder dessuten at det unike i militærteori fremkommer av de to kjernespørsmålene: *hva er krig, og hvordan vinner man krigen?* (Widén & Ångström, 2004). Her får de støtte av den britiske teoretikeren Julian Lide som trekker

frem tre basale spørsmål som hovedelementer i militærteori: "What is war? How is war to be won? How should war be prepared for?" (Lider, 1983, s. 14).

Ifølge det ovenstående kan derfor militærteori betraktes som mer enn en beskrivelse av trekk ved en bestemt konflikt eller kjennetegn ved en avgrenset krig. Det kan således som et minimum ligge et generaliseringspotensial i eventuelle funn som gjøres i militærteoretisk analyse. Men som Widén og Ångström selv sier:

En precis formulering av ett begrepp leder till att gränser uppstår där delar av verkligheten exkluderas samtidigt som andre delar inkluderas. Härmed skapas ett analysinstrument att analysera verkligheten med. [...]. Bara precisa och väldefinierade begrepp medger giltiga generaliseringar och ett sakligt kunskapsutbyte individer emellan (Widén & Ångström, 2004, s. 4).

Det kan altså, i følge disse to, være tilstrekkelig godt som en start på en teori å etablere et mest mulig tydelig begrepsinnhold. Men hvilke andre kriterier bør tillegges en teori? Den amerikanske professoren Mackubin T. Owens mener en teori representeres av tre ulike komponenter:

[A] descriptive or empirical element that accounts for and explains relevant phenomena; a predictive element that enables its adherents successfully to argue that, under such-and-such conditions, a certain outcome can be expected to occur; and a prescriptive or normative element that provides a guide to policy based on the descriptive and predictive qualities of the theory (Owens, 2007).

En teori kan dermed ha et innslag av beskrivelse og forklaring, være predikativ, og ha en rådgivende funksjon. Den kan også være en forklaring av sammenhenger mellom forhold innenfor en gitt ramme, og behøver ikke og betraktes som mer enn et språklig verktøy for å organisere kompleks empiri (Bacharach, 1989, s. 496).

5.3 Hybridkrig – en tankekonstruksjon eller et nyttig militærteoretisk konsept?

Tar man utgangspunkt i den mest vanlige definisjonen av *hybridkrig* og benytter det begrepsinnholdet som denne studien beskriver, kan man kritisk innvende at begrepet avslører flere usikkerhetsmomenter. Skal for eksempel en aktør måtte implementere alle fire dimensjoner i én og samme konflikt for å kunne kalles hybrid, eller er for eksempel tre av fire tilstrekkelig? Må både konvensjonelle og irregulære kapasiteter integreres innenfor den samme konflikten, og hvor stor grad av koordinasjon kreves mellom disse kapasitetene på de ulike nivåene av krig (taktisk, operasjonelt, strategisk)? Hvilket nivå og omfang av terrorisme og kriminalitet skal identifiseres før man betrakter det som en hybrid aktørs metode? Et overordnet svar på slike innvendinger gis tilsynelatende enkelt av en av brukerne selv: "My

definition incorporates these elements, so my own determination on these questions should be clear.” (Hoffman, F. G., 2009a). Kravet til en hybrid aktør er dermed klart, noe som i neste omgang medfører en innsnevring av hvilke aktører på verdensbasis som kan betraktes som hybride. Hezbollah kan, som vist i denne studien, innfri disse kravene. Det samme kan stater som Georgia og Russland gjøre, slik de valgte å opptre i Georgiakrigen 2008. Taliban og al-Qaida i Afghanistan, det tidligere IRA i Nord-Irland, opprørs- og geriljagrupper i Mellom-Amerika er i denne sammenheng mer tvilsomme.

Hvorvidt beskrivelsen av *hybridkrig*, sammen med empirien beskrevet i de to tilfellestudiene, i tillegg til en delvis imøtekommelse av kriteriene for en teori er tilstrekkelig for å fundere begrepet som militærteori kan trolig diskuteres. Men betydningsinnholdet, debatten i militære fagmiljøer, analysen av historiske tilfeller, samt intensjonen hos brukerne om å operasjonalisere begrepet til praktisk handling, er med på underbygge at *hybridkrig* kan anses som teori.

Hvis hybridkrigbegrepet i fremtiden skal utvikles til en militærteoretisk retning, inneholder det flere elementer og sammenhenger som kan gi en forståelsesramme for komplekse væpnede konflikter. På samme måte ligger det et potensial for å utvikle et terminologisk begrepsapparat som muliggjør kommunikasjon og utveksling av synspunkter. Om man jamfører med de ulike meningsutvekslingene som har blitt andre begreper til del, kan veien mot en anerkjent teori trolig bli krevende også for *hybridkrig*.

På denne bakgrunn står hybridkrigbegrepet seg trolig best som et idegrunnlag for diskusjon rundt pågående og fremtidige kriger og væpnede konflikter. Slik det brukes i dag kan begrepet gi nyttig innsikt i denne typen konflikter fordi det peker på sammenhenger og særtrekk som tidligere ikke har vært like dominerende. Og uten å ha en ambisjon om å forsøke å innfri de strengeste akademiske krav til en teori, kan begrepet overleve som plattform for utveksling av ideer og skape nyttig innsikt.

6 Avslutning

Dette kapittelet oppsummerer studien ved å svare på problemstillingens to hoveddeler. Det gis noen betraktninger om studiens bidrag i militærteoretisk debatt, samt hvilke fremtidsperspektiver hybridkrigbegrepet kan forventes å ha.

6.1 Oppsummering

Denne studien begynte med en mytisk referanse til guden Janus med de to ansikter for å visualisere utfordringene med kompleksitet, helhetsoversikt, innsikt og vilje til nytenkning – som en inngang til undersøkelsen av militærteoribegrepet *hybridkrig*. Derfra tok studien utgangspunkt i følgende problemstilling: **”Hvordan forstås hybridkrig, og i hvilken grad kan dette begrepet bidra til innsikt i komplekse væpnede konflikter?”** Underveis har det vært viktig å plassere beskrivelsen av *hybridkrig* innenfor en ramme som både viser hvilke drivkrefter som kan virke inn på begrepsutvikling, og hvordan begrepet som teoretisk konsept kan brukes på virkeligheten. Gjennom to tilfellestudier, og ved å sammenligne *hybridkrig* med andre nærliggende teoribegrep, har i tillegg hensikten vært å gi vurdere om dette begrepet også kan betraktes som militærteori.

Hybridkrig som begrep oppsto i det amerikanske forsvaret i tiden etter terrorangrepet på USA i 2001 (9/11), og er i stor grad utviklet av militærteoretikere og offiserer tilknyttet amerikanske militærinstitusjoner. Intensjonen bak lanseringen av et slikt konfliktperspektiv synes å være i det minste todelt: For det første et ønske om å skape et rammeverk for nytenkning rundt de konflikter man ser i dag og kan forutse i overskuelig fremtid – et rammeverk som ikke tilbys gjennom teoriene bak eksempelvis fjerdegenerasjonskrigføring, geriljakrig, opprørsbekjempelse og tradisjonell stat-til-stat-krig. For det andre synes det å ha vært et behov for å etablere et teoretisk grunnlag for konsept- og strukturutvikling, fortrinnsvis i det amerikanske forsvaret, men også, som denne studien har vist, innenfor forsvarsalliansen NATO.

Studien har hatt et teoretisk fokus, og i mindre grad vektlagt vurderinger knyttet til mer praktisk utforming av militærmakten.

6.1.1 ”Hvordan forstås hybridkrig?”

Utgangspunktet for besvarelsen av den første delen av problemstillingen er hva de mest fremtredende brukerne av *hybridkrig* har skrevet, debattert og trolig ment. Disse kildene er fortolket, og har resultert i en fremstilling av innholdet i begrepet.

Hybridkrig forstås som en militærteoretisk betegnelse på en type tilnærming til væpnede konflikter, hvor krigen fortrinnsvis utkjempes innenfor rammen av en asymmetrisk kontekst, med innslag av symmetriske tilnærminger. Virkemiddelbruken er både kinetisk og ikke-kinetisk, og det spesielle med metodebruken er en fleksibel samtidighet og kombinasjon på alle nivåer av krig som fremstår som utfordrende særlig for en konvensjonell og regulær motstander.

Begrepet beskriver aktører som opptrer i en asymmetrisk kontekst, og hvor minst én av aktørene fremstår som spesielt kapabel og villig til å benytte en kombinasjon av konvensjonelle og irregulære operasjonsmetoder, i tillegg til kriminell aktivitet og terroristlignende virksomhet. Dessuten vektlegges og utnyttes ”myk krigføring” innenfor rammen av det som i denne studien er omtalt som informasjons- og cyberkrig. Operasjonene gjennomføres med en innretning som stiller motstanderen overfor flere samtidige trusseldimensjoner.

En hybrid aktør må ha en multidimensjonal ressurstilgang, evne til å vedlikeholde denne, og ikke minst viljen til å bruke de virkemidler som er til rådighet. Det brede spekteret av virkemidler og metoder krever en strategisk planleggingsevne, noe som trolig utelukker små enheter og grupper som kun befatter seg med henholdsvis terrorisme eller kriminalitet. Ikke-statlige aktører må derfor ha en viss organisatorisk kapasitet for å regnes som en hybrid aktør. Statlige aktører må evne og implementere irregulære elementer samtidig som internasjonale konvensjoner i noe grad må vike eller ses bort fra. En aktør kan dermed ikke karakteriseres som hybrid dersom virkemidler og metodebruk utelukkende er rent konvensjonelle.

Denne studien viser at opprørsgrupper som opptrer innenfor sitt lands territorium og har som begrenset målsetning å påvirke sitt lands regime, ikke kan regnes som en hybrid aktør. Og selv om geriljakrig kan minne om *hybridkrig*, er det ikke tilstrekkelige elementer i spill i en slik type opprørskrig for at den kvalifiserer til betegnelsen *hybridkrig*.

Manglende evne til å kombinere konvensjonelle og irregulære metoder, samt uvilje mot å bryte internasjonale konvensjoner, kjennetegner vanligvis de fleste vestlige land. Slik *hybridkrig* fremstilles kan derfor eksempelvis USA, Storbritannia og Norge ikke regnes som hybride aktører. Men vestlige, konvensjonelle militærmakter må i stadig større grad *forholde seg til* hybride aktører, noe som aktualiserer hybridkrigbegrepet som militærteoretisk retning.

6.1.2 ”I hvilken grad kan dette begrepet bidra til innsikt i komplekse væpnede konflikter?”

Problemstillingens andre del fokuserer på anvendeligheten av hybridkrigbegrepet. En viktig del av denne studien har vært å vurdere om begrepet er nyttig for å bidra til å gi innsikt i de

konfliktene som utspilles i dag, og som man forventer å se i overskuelig fremtid. Ved å bruke begrepets innhold på en analyse av to nylige kriger med ulik type aktører, varighet og omfang, viser studien at slik *hybridkrig* forstås fokuseres det på forhold ved disse krigene som skiller dem fra tidligere konflikter. *Hybridkrig* gir i noen grad nye svar og nye vinklinger.

Kombinasjonene av regulære og ukonvensjonelle metoder, bruken av informasjonsoperasjoner og media, innslag av kriminell og terroristlignende virksomhet, og – for Hezbollahs del – den økte påvirkningen ikke-statlige aktører kan ha i moderne krig, indikerer at hybridkrigbegrepet kan nyttes som analytisk verktøy for komplekse konflikter.

Sammenligningen med beslektede begreper som fjerdegenerasjonskrigføring (4GW), samt opprør (IN) og opprørsbekjempelse (COIN) viser at *hybridkrig* benytter seg av elementer fra begge. Likevel er det trolig ikke riktig å sette likhetstegn mellom dem, spesielt fordi hybridkrigbegrepet inkluderer begge de nevnte som mulige tilnærminger og metoder/strategier innenfor en hybrid kontekst. I studien er det redegjort for ulikheter av mer konseptuell art som skiller dem fra hverandre.

Diskusjonen av begrepets nytteighet har fulgt to hovedlinjer: For det første anvendeligheten vurdert på faktisk virkelighet (analysen av tilfellestudiene), for det andre begrepets teoretiske verdi (sammenligning med andre begreper). Til dette siste forholdet kommer også vurderingen av hvorvidt begrepet i tillegg kan regnes som militærteori. Når det konkluderes med at hybridkrigbegrepet i skrivende stund trolig er for umodent til å regnes som militærteori, grunnis dette ut ifra hva man akademisk benytter som kriterier for teori.

Hybridkrig fremstår som et relevant rammeverk for å analysere enkelte typer konflikter. Begrepet gir i stor grad et nyttig utgangspunkt for å beskrive og forstå den dynamikken og den logikken en aktør kan benytte seg av for å planlegge, forberede og gjennomføre operasjoner mot en overlegen høyteknologisk og konvensjonell motstander. Men det er likevel kritiske innvendinger mot å lansere begrepet som en universell teori. Der begreper som tradisjonell krig og geriljakrig tilsynelatende er universelle i sin natur fordi de følger de samme retningslinjer uavhengig av hvor i verden konflikten utspiller seg, synes *hybridkrig* foreløpig å mangle denne generelle karakteren. Noe av årsaken kan for det første være at *hybridkrig* i noen grad gir inntrykk av å være amerikanernes kamp mot grupper med onde hensikter overfor USA. En slik innvending behøver ikke bety mye, men gjør at begrepsinnholdet mister noen generelle trekk som kunne gjort det universelt. For det andre betyr en full implementering av begrepets elementer at bare et mindre antall stater og ikke-statlige aktører vil kunne kategoriseres som hybride, de fleste av dem ikke-vestlige. Heller

ikke dette behøver være et problem, men det kan bety at begrepet i neste omgang kun blir anvendelig på særskilte og enkeltstående konflikter. I så fall reduseres begrepets evne til å generalisere pågående og potensielle væpnede konflikter. På den annen side, hvis begrepet gis en for vid definisjon, mister det mye av sin praktiske verdi.

6.2 Studiens bidrag

Studiens hensikt har vært å bidra til å sette fokus på hvordan man kan tenke om teoribegreper som sådan, og hvorledes slike begreper introduseres. Like viktig er kanskje studiens balansering mellom nytten av nyvinninger sett opp mot verdien av å beholde det som allerede enten er institusjonalisert eller allmenn kjent terminologi. Det har også vært et poeng å vise at selv om man ser det samme, kan beskrivelsen og oppfatningen være forskjellig – ikke ulikt det Newton (1642-1726) og Einstein (1879-1955) opplevde i sine respektive tidsepoker: De ville begge forklare kraft og energi, men beskrev det ulikt.

Norsk militærteori er ikke svært gammel som fagretning, og det kan være formålstjenlig å forsøke å holde følge med trender og utvikling i andre land. Studien kan således bidra med et rammeverk for hvordan man kan tilnærme seg behandlingen av nye begreper og teoretiske perspektiver. Betegnelsen *hybridkrig* er dessuten ikke tidligere benyttet i nevneverdig grad verken i utdanningsøyemed eller i doktrinell forstand. Studien kan derfor gi et innblikk i dette begrepets opprinnelse, motivasjon og tenkte bruk. Hvorvidt et slikt begrep faktisk gir merverdi i norsk sammenheng kan nok diskuteres, men implementering av nyvinninger kan være formålstjenlig dersom slike innebærer nytt innhold eller nye forståelsesmekanismer.

Slik *hybridkrig* forstås og presenteres, innebærer et møte med en hybrid motstander at en selv må ha et bredt register av kapasiteter. For Norge vil en tilpasning mot å mestre ”alle krigførsformer” trolig bli for krevende – med et mulig ødeleggende resultat: Vi blir ikke gode på noen av delene.⁴⁹

Jeg åpner for at mine undersøkelser kun går et stykke på vei i forhold til å fylle *hybridkrig* som begrep med et fullverdig innhold. Derfor har jeg forsøkt å illustrere de viktigste elementene i to fremstillinger: For det første i en kontekstmodell med de fire dimensjonene konvensjonell, irregulær, terrorisme og kriminalitet, samt informasjons- og cyberkrigsføring. Alle disse plassert i et dynamisk spenningsfelt mellom symmetrisk og asymmetrisk tilnærming, og mellom kinetisk og ikke-kinetisk metodebruk. For det andre gjennom et rammeverket for analyse av konflikter. Begge deler som et mulig utgangspunkt for andres

---

⁴⁹ For en god studie som belyser problematikken rundt svekkelse av militærkompetanse, se masteroppgaven *Stabiliseringsoperasjoner – forvitring av kjernekompetanse?* (Johannessen, 2009) fra Forsvarets stabsskole våren 2009.

eventuelle videre arbeid med begrepet. Som denne studien finner støtte for å påpeke, ligger det fortsatt potensial i det å utvikle *hybridkrig* mot et fullverdig teoretisk konsept. En Janus-tilnærming går som denne studien bare et stykke på vei for å behandle de mulighetene hybridkrigbegrepet gir. En slik utfordring kan følges opp for å gi *hybridkrig* som begrep en forsterket teoretisk plattform, i tillegg til å gjøre begrepet mer gripbart for praktisk rettet bruk. I motsatt fall kan også dette begrepet bli et motebegrep som forsvant, og studiens retoriske tittelspørsmål vil forbli ubesvart.

Kildeliste

- Achcar, G., & Warschawski, M. (2007). *The 33-day war: Israel's war on Hezbollah in Lebanon and its aftermath*. London: SAQI.
- Antelava, N. (2004). *US military will stay in Georgia*. Lastet ned 14.april, 2010, fra <http://news.bbc.co.uk/2/hi/3406941.stm>
- Asmus, R. D. (2010). *A little war that shook the world: Georgia, Russia, and the future of the West*. New York: Palgrave Macmillan.
- Bacharach, S. B. (1989). Organizational theories: Some criteria for evaluation. *The Academy of Management Review*, Vol. 14, No. 4, 496-515.
- Bjørø, S., & Øverland, I. (2006). Lappeteppet Georgia. *Hvor hender det? Norsk Utenrikspolitisk Institutt*, 10, 2006.
- Blucher, R. (2002). Fjerdegenerasjons krigføring: Hadde Lind rett? *Norsk Militært Tidsskrift*, 5. Lastet ned 23.februar, 2010, fra <http://www.nor-miltids.com/NMT2002/nr5/Blucher.htm>
- Bordachev, T. (2009). Russia's military campaign in Georgia: Military and political implications. I N. Græger & T. Heier (Red.), *The military power seminar 2009: Conference proceedings*. (38-49). Oslo: Forsvarets Høyskole og NUPI.
- Brun, I. (2009). *While you were busy making other plans: The other RMA*. Dado Center for Interdisciplinary Military Studies, Israel.
- Bukkvoll, T., Glærum, S., Johansen, I., & Pay, J. (2009). *Krigen i Georgia: Konsekvenser for Norge?* Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI), Kjeller.
- Bøe-Hansen, O. (2009). *Kampen om den mest uimotståelige historien: Hva kjennetegner Talibans propaganda og med hvilke kontrapropagandatiltak kan ISAF bekjempe den?* Masteroppgave, Forsvarets stabsskole, Oslo.
- Carr, J. (2009). *Inside cyber warfare*. Beijing: O'Reilly.
- Cheng Hang, T. (2007). *The acme of skill: Non-kinetic warfare*. Air Command and Staff College, Alabama, USA.
- Civil Georgia. (2008). Moscow accuses Georgia of 'genocide'. *Civil.ge Daily News Online*, 10. august. Lastet ned 15.april, 2010, fra <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19011>
- Clausewitz, C. v., Howard, M., & Paret, P. (1984). *On war*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Cordesman, A. H. (2006). *Preliminary "lessons" of the Israeli-Hezbollah war*. Center for Strategic and International Studies, Washington, DC.
- Cornell, S. E., & Starr, S. F. (2009). *The guns of august 2008: Russia's war in Georgia*. New York: M.E. Sharpe.

- Crooke, A., & Perry, M. (2006). How Hezbollah defeated Israel. Lastet ned 8.april, 2010, fra <http://conflictsforum.org/2006/how-hezbollah-defeated-israel-2/>
- Den Norske Helsingforskomité. (2008). Påstander om krigsforbrytelser i Georgia må etterforskes. Lastet ned 15.april, 2010, fra <http://www.nhc.no/php/index.php?module=article&view=767>
- Drezhlo, B.-M. (2008). The Russian Government says that Georgia committed genocide in South Ossetia. *Voices from Russia*. Lastet ned 7.mai, 2010, fra <http://02varvara.wordpress.com/2008/08/10/the-russian-government-says-that-georgia-committed-genocide-in-south-ossetia/>
- Dupont, A. (2002). *Transformation or stagnation? Rethinking Australia's defence*. The Menzies Research Centre Ltd., Canberra, Australia.
- Echevarria II, A. J. (2005). Fourth-generation war and other myths. Lastet ned 21.januar, fra <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/pub632.pdf>
- Echevarria II, A. J. (2006). *Challenging transformation's clichés*. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, USA.
- Echevarria II, A. J. (2008). *Wars of ideas and the war of ideas*. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, USA.
- Echevarria II, A. J. (2009). The problem with fourth-generation war. Lastet ned 26.februar, fra <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/pub674.pdf>
- Espiner, T. (2008). Georgia accuses Russia of coordinated cyberattack. *CNET News*. Lastet ned 7.mai, 2010, fra http://news.cnet.com/8301-1009_3-10014150-83.html
- Fighel, J. (2006). Hamas and the Hizbullah experience. Lastet ned 9.april, 2010, fra <http://www.ict.org.il/Articles/tabid/66/ArticlsSearch/fighel/Articlsid/132/currentpage/7/Default.aspx>
- Finer, J. (2006). Israeli soldiers find a tanacious foe in Hezbollah. *The Washington Post*, August 8. Lastet ned 9.april, 2010, fra <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/08/07/AR2006080701453.html>
- Forente Nasjoner. (2006). *UN Resolution 1701*. UN Department of Public Information, New York. Lastet ned 9.april, 2010, fra <http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8808.doc.htm>
- Forsvarsstaben. (2007). *Forsvarets fellesoperative doktrine (FFOD): 2007*. Oslo: Forsvarsstaben.
- Freier, N. (2009). The defense identity crisis: It's a hybrid world. *Parameters* (Autumn 2009), 81-94.
- Georgia Update. (2008). The facts on ethnic cleansing of Georgians during the Russian invasion and occupation. *Georgia Update*, 8. oktober. Lastet ned 18.mai, 2010, fra <http://georgiaupdate.gov.ge/doc/10006704/Microsoft%20Word%20-%20Ethnic%20cleansing%20last.pdf>

- Gray, C. S. (2003). *Strategy for chaos: Revolutions in military affairs*. London: Frank Cass.
- Gray, C. S. (2006). *Another bloody century: Future warfare*. London: Phoenix.
- Gray, C. S. (2007). Irregular warfare: One nature, many characters. *Strategic Studies Quarterly* (Winter 2007), 35-57.
- Gross, M. L. (2010). *Moral dilemmas of modern war: torture, assassination and blackmail in an age of asymmetric conflict*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Halvorsen, T. K. (2007). *Fjerdegenerasjons krigføring anvendt på Al Qaida*. Masteroppgave, Forsvarets stabsskole, Oslo.
- Hammes, T. X. (1994). The evolution of war: The fourth generation. *Marine Corps Gazette*, Vol. 78, No 9 (September), 35-44.
- Hammes, T. X. (2004). *The sling and the stone: On war in the 21st century*. USA: Zenith Press.
- Haugen, J. B. (2009). *Opprørsbekjempelse - doktrine og praksis: FM 3-24 og The Surge*. Forsvarets stabsskole, Oslo.
- Hoffman, B. (1992). Current research on terrorism and low-intensity conflict. *Studies in Conflict Terrorism*, 15 (1), 25-37.
- Hoffman, F. G. (2007). *Conflict in the 21st century: The rise of hybrid wars*. Arlington, Virginia.
- Hoffman, F. G. (2008). Hybrid warfare. *Informasjonsdokument presentert for CETO*, 30. juli, Quantico, USA.
- Hoffman, F. G. (2009a). Hybrid vs compound war: The Janus choice. Defining today's multifaceted conflicts. *Armed Forces Journal*, October 2009, 14-18. 44.
- Hoffman, F. G. (2009b). Hybrid warfare. Presentasjon gitt på *JFCOM hybrid warfare seminar*. National Defense University, Washington D.C.
- Huber, T. M. (Red.). (2002). *Compound warfare: That fatal knot*. Fort Leavenworth, Kansas: U.S. Army Command and General Staff College Press.
- Human Rights Watch. (2007). *Why they died: Civilian casualties in Lebanon during the 2006 war*. Human Rights Watch, New York.
- Human Rights Watch. (2008). Russia/Georgia: Militias attack civilians in Gori Region. Lastet ned 7.mai, 2010, fra <http://www.hrw.org/en/news/2008/08/15/russiageorgia-militias-attack-civilians-gori-region>
- Høiback, H., & Olsen, J. A. (2009). De nye krigene. I E. Lange, H. Pharo & Ø. Østerud (Red.). *Vendepunkter i norsk utenrikspolitikk: Nye internasjonale vilkår etter den kalde krigen*. 27-75. Oslo: Unipub.

- Håvoll, H. (2008). *COIN revisited. Lessons of the classical literature on counterinsurgency and its applicability to the Afghan hybrid insurgency*. NUPI, Oslo.
- Irani, G. E. (2007). *Irregular warfare and non-combatants: Israel and Hezbollah*. Lastet ned 19.april, 2010, fra <http://www.fride.org/publication/276/irregular-warfare-and-non-state-combatants-israel-and-hezbollah>
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Johannessen, J. (2009). *Stabiliseringsoperasjoner - forvitring av kjernekompetanse?* Masteroppgave, Forsvarets stabsskole, Oslo.
- Jones, C., & Catignani, S. (2010). *Israel and Hizbollah: An asymmetric conflict in historical and comparative perspective*. London: Routledge.
- Kalb, M., & Saivetz, C. (2007). *The Israeli-Hezbollah war of 2006: The media as a weapon in asymmetrical conflict*. Harvard's Kennedy School of Government, Washington D.C., USA.
- Kaldor, M. (2001). *New and old wars: Organized violence in a global era*. Cambridge: Polity.
- Kilcullen, D. (2006). Three pillars of counterinsurgency. *Kommentarer gitt på konferansen the U.S. Government Counterinsurgency Conference, 28. september*. Washington D.C.
- Kilcullen, D. (2009). *The accidental guerilla: Fighting small wars in the midst of a big one*. London: C. Hurst & Co (Publishers) Ltd.
- Kronvall, O. (2007). *Finally eating soup with a knife? A historical perspective on the US Army's 2006 counterinsurgency doctrine* (Vol. 5/2007). Oslo: IFS.
- Lia, B., & Andrésen, R.-I. V. (2000). *Asymmetri. Asymmetrisk krigføring. Asymmetriske trugsmål: Bruken av asymmetri-omgrepet i tryggingspolitisk og militærteoretisk litteratur*. Kjeller, Norge: FFI.
- Liang, Q., & Xiangsui, W. (1999). *Unrestricted warfare*. Beijing: PLA Literature and Arts Publishing House.
- Lider, J. (1983). *Military theory: Concept, structure, problems* (Vol. 12). Aldershot, Hampshire: Gower.
- Lind, W. S. (2004). Understanding fourth generation war. Lastet ned 29.oktober, 2009, fra <http://www.antiwar.com/lind/index.php?articleid=1702>
- Lind, W. S., Nightengale, K., Schmitt, J. F., Sutton, J. W., & Wilson, G. I. (1989). The changing face of war: Into the fourth generation. *Marine Corps Gazette, October*, 22-26.
- Lind, W. S., & Wyly, M. D. (1985). *Maneuver warfare handbook*. Boulder, Colorado: Westview Press.

- Mackey, R. R. (2004). *The uncivil war: Irregular warfare in the Upper South, 1861-1865*. USA: University of Oklahoma Press.
- Mao, Z., & Griffith, S. B. (1961). *On guerrilla warfare: Translated from Chinese and with an introduction by Samuel B. Griffith II*. Urbana: University of Illinois Press.
- Matthews, M. M. (2006). *We were caught unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli war* (Vol. OP 26). U.S. Army Combined Arms Center, Fort Leavenworth, Kansas, USA.
- Mattis, J. N., & Hoffman, F. G. (2005). Future warfare: The rise of hybrid wars. Lastet ned 6.januar, 2010, fra <http://milnewstbay.pbworks.com/f/MattisFourBlockWarUSNINov2005.pdf>
- McCuen, J. J. (2008). Hybrid wars. *Military Review*, March-April, 107-113.
- MOD. (2009). *British Army Field Manual: Countering insurgency*. London: Ministry of Defence.
- Münkler, H. (2005). *The new wars*. Cambridge: Polity Press.
- NATO. (2008). *AJP-3.10 Allied joint doctrine for information operations (Draft)*.
- NATO. (2009a). *AJP-3.4.4 Allied joint publication for counterinsurgency (Draft)*.
- NATO. (2009b). *Multiple Futures Project: Navigating towards 2030: Final report April 2009*. Allied Command Transformation, Norfolk, USA.
- NATO. (2010). NATO's relations with Georgia. Lastet ned 15.mai, 2010, fra http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm
- Norton, A. R. (2007). *Hezbollah: A short history*. Princeton: Princeton University Press.
- Ogden, C. K. (1949). *The meaning of meaning: A study of the influence of language upon thought and of the science of symbolism*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Opdahl, I. M. (2008). *Georgia og Russland: Et vanskelig naboskap* (Vol. 06/2008). Oslo: IFS.
- Owens, M. T. (2007). Democracy at arms. *The Weekly Standard*. Lastet ned 30.mars, 2010, fra <http://www.ashbrook.org/publicat/oped/owens/07/huntington.html>
- Petrov, N. (2008). Russian Army's weaknesses exposed. *The Moscow News*, 36. Lastet ned 10.februar, 2010, fra <http://www.mn.ru/comment/20080911/55345897.html>
- Pravda.Ru. (2008). USA approves Georgia's aggression against South Ossetia and Russia. Lastet ned 15.april, 2010, fra <http://english.pravda.ru/hotspots/conflicts/106053-0/>
- Qassem, N. (2010). *Hizbullah: The story from within* (D. Khalil, Trans. 2 utg.). London: Saqi.
- Romarheim, A. G. (2009). Antropolog og kriger. *Morgenbladet* 12. juni. Lastet ned 26.januar, 2010, fra <http://www.morgenbladet.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20090612/OBOKER/218080165>

- Schneider, H. (2010). Kan trekke hele Libanon inn i ny krig. *Aftenposten* 24.januar. Lastet ned 26.januar, 2010, fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3481339.ece>
- Smith, S. R. (2006). *The utility of force: The art of war in the modern world*. London: Penguin Books.
- Spaiser, V. (2008). *Exploitation of information and communication technologies by insurgents: A study on Al-Qaeda, Chechen rebels and Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)*. Masteroppgave, King's College London, London.
- Stannard, M. B. (2006). Hezbollah wages new generation of warfare. *San Fransico Chronicle*, 6. august. Lastet ned 19.april, 2010, fra <http://www.sfgate.com/cgi-bin/article.cgi?f=/c/a/2006/08/06/MNG43KC7791.DTL&type=printable>
- Stepanova, E. A. (2008). *Terrorism in asymmetric conflict: Ideological and structural aspects*. Stockholm International Peace Research Institute, Sverige.
- Stevenson, W., Ecklund, M., Kim, H. S., & Billings, R. (2008). Irregular warfare: Everything yet nothing. *Small Wars Journal*, 16. desember. Lastet ned 23.februar, 2010, fra <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/150-stevenson.pdf>
- Store Norske Leksikon. (2009). Begrepsanalyse. Lastet ned 24.mai, 2010, fra <http://www.snl.no/begrepsanalyse>
- Tagliavini, H. (2009). *Independent international fact-finding mission on the conflict in Georgia* (Vol. 1). European Union, Brussel.
- Tsereteli, G. (2008). Resolution of the Parliament of Georgia on the occupation of the Georgian territories by the Russian Federation. Lastet ned 7.mai, 2010, fra <http://www.parliament.ge>
- Tür, Ö. (2007). The Lebanese war of 2006: Reasons and consequences. *Perceptions*, XII, Spring 2007, 109-122.
- US Army. (2006). *US Army FM 3-24/US Marine Corps WP 3-33.5, Counterinsurgency*. US Army Combined Arms Center, Washington D.C.
- US DoD. (2005). *The national defense strategy of the United States of America*. Washington, USA: US Department of Defense.
- US DoD. (2006). *Quadrennial defense review report*. Washington, USA: US Department of Defense.
- US DoD. (2007). *Irregular warfare (IW): Joint operating concept (JOC)*. Washington, USA: Department of Defense.
- US Joint Warfighting Center. (2006). *Irregular Warfare Special Study*: US Joint Forces Command.
- Utrikespolitiska institutet. (2007). *Libanon*. Länder i fickformat (Vol. 901). Stockholm: Institutet.

- Utrikespolitiska institutet. (2009). *Georgien*. Ländar i fickformat (Vol. 504). Stockholm: Institutet.
- Walker, R. G. (1998). *Spec fi: The United States Marine Corps and special operations*. Naval Post Graduate School, Monterey, California.
- Widén, J., & Ångström, J. (2004). *Militärteorins grunder*. Stockholm: Försvarsmakten.
- Winograd Commission. (2008). Winograd Commission final report: On the Lebanon war summer 2006. Lastet ned 8.april, 2010, fra http://www.cfr.org/publication/15385/winograd_commission_final_report.html
- Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods*. Los Angeles: Sage.
- Østerud, Ø. (2009). *Hva er krig?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Øverland, I. (2009). Georgia og Russland: Konflikten i Sør-Ossetia. *Hvor hender det? Norsk Utenrikspolitisk Institutt*, 16, 2008-2009.